

A SZATMÁRI
KIR. KATH. FŐGYMNASIUM
1900-1901. ÉVI
ÉRTESITŐJE.

„PÁZMÁNY-SAJTÓ“ SZATMÁRON. 1901.

Néhány utmutatás a műélvezéshez.*)

I.

Hogy műremekekben gyönyörködjél, s e gyönyör téged boldoggá tegyen s fölemeljen, erősítve, nemesítve általános emberi és magyar érzésedben: hirdeti ezt ma széltében a szépizlésnek sok aranyszájú és gazdag beszédü apostola. Hallgasd meg őket szívesen. De hallgass kissé rám is, ki téged most kevés szavammal néhány sétára hivlak a művészetek körül s műértésre, műizlésre szeretnélek vezetni.

Bár a műremek vonz már maga is és magyarázza magamagát, de azért a hozzá közeledésnek vannak föltételei, módjai, melyeket tudni jó. S noha a műélvezés is, mint maga a művészet, csak inkább tanulható, mint tanítható, azért mégis szeretnélek néhány dologra figyelmeztetni. Nem is annyira tanítani akarlak, mint inkább rásegíteni a műélvezés megtanulására. Erre adok itt most szabálykákat és utmutatásokat. Adok velük néhány szilánkot észjárásomból, izlésemből, szivemből, hogy érzékedet élesebbé, szivedet fogékonyabbá válni segítsem a műremekek iránt. ....

*) Részlet egy készülő esztétikai munkámból, melyben az érettebb ifjuságnak és a nagyközönségnek mind az öt művészet élvezéséhez szabálykákat, utmutatásokat, magyarázatokat akarnék adni — és ezekhez még a főbb művészeti kérdéseknek (művészetek határkérdése, téma-választás, eszményítés, stíl, műremekek rangsora, művészet és erkölcs viszonya) lehetőleg világos és műizlésre segítő elemzését. K.L.

4.

Tehát el a műremekekhez!

De mi is az a műremek?

A zenei, építészeti, szobrászati, festészeti, költészeti és színművészeti műalkotás.....

De inkább arra szeretnék felelni neked előbb, hogy hol is találhatsz műremeket?

Egyszerű a fejeletem. Nézz körül először a magad közelében. Ne hidd el senkinek, bárki mondja is, hogy mindjárt ki kellene gyorsvonatoznod Magyarországból, ha valami műalkotást akarnál élvezni. Van eredeti műalkotásunk már jó néhány és képviselve van nálunk a külföldi művészet is eléggé.

Van operaházunk, van zenei életünk is, nem csak a fővárosban, hanem már néhány vidéki központon is. S ha magyar műzenénk még nem igen van, akkor hát kivánd, majd így szükségletté válik és felvirágzik. De azért csak addig is és azontul is élvezd a kozmopolita klasszikus zenét, mely boldoggá tesz és nemesít általános emberi valódban, és nemzeti zenéd kiművelésében buzdítód, utmutatód leend.

Szép épületet, szobrot, ha nem is sokat, de szintén találsz már a fővárosban. Itt-ott a vidéken is; csak az aradi Szabadságszobrot említem s a pozsonyi Mária-Terézia szobrot, még aztán a pécsi dómot s a kassai székesegyházat, bár ez utóbbi tornyainak kijavítását, kiépítését sürgetheted. Meg azt akarom még mondani, hogy ne higyj el mindent az Aranyszobor ócsárlóinak.....A kik az ülő poétának a tartását kifogásolják, félő, hogy Arany költészetét is száraznak és unalmasnak találják.....

A görög és római szobrászati emlékek másolatait ugyan nem ártana a nemzeti muzeumban új példányokkal felfrissíteni és kibővíteni és alkalmasabb helyen felállítani. ... De áttérek más dologra, a miről jóval bátrabban és többet lehetne szólni. Csak Zichy, Lotz, Székely, Benczur, Munkácsy, Markó, Mészöly és több más festőnagyságunkra gondolj. Közülük a legtöbbszörnek sok olyan dolgát láthatod itthon, mely dolgok nem kisebbek akadémiai képtárunk külföldi műremekeinél és egyáltalán más külföldi

5.

műremekeknél . . A tárlatokon megérezheted nem csak a mi festőink haladó munkásságát, hanem még tudomást vehetsz az egész európai piktorélet hullámvásáról, új irányokról meg régi irányok feléledéséről. Láthatod tehát már idehaza is a világot, és a mi előbbrevaló, a magyar művészet állását s nagy festői alkotásait.

Költői műremeket pedig — a drámát kivéve, de megemlítve Katona és Madách nevét — más nemzet sem termelt különben, mint a mi nagy költőink termeltek. Vörösmarty, Tompa, Petőfi lírája, Arany és Kemény objektív műalkotásai a magyar szívet és a küzdő magyarnak sorsát ép oly tartalmassággal és formai művészettel ábrázolják s e mellett ép úgy kifejezik az általános emberit, mint a hogyan e dolgokat a külföldi nagy költőknél látjuk. Magyar érzésedet és modern lelked vívódásait is megtalálod jobb íróinknál: mi okod van akkor hát mindjárt csak a külföldi írókhoz sietned és náluk ragadnod? Nem mondom, hogy csakis magyar remekírókat olvass, hanem csak annyit mondom, hogy ép oly büszke lehetsz, ha Aranyt vagy más nagy költőket élvezni tudod, mintha bármelyik külföldi író érted és élvezed. . . .

Hogy mi a műremek, ezt a kérdést csak azután fejtegetjük, ha majd a művészetek magyarázatán átmentünk. Egyelőre műremeknek nevezzünk el bármely művészeti alkotást, zenedarabot, épületet, szobrot, festményt, költeményt vagy színi előadást, ha az tetszik, közönségnek és szavahihető kritikának egyaránt. Tehát a csupán divat-felkarolta műveket nem vesszük tekintetbe. S hogy most közeledhessünk a műalkotásokhoz, értsük meg először a nevét annak a közeledésünknek, melylyel a műremek szépségeihez jutunk. E közeledés neve: izlés. Ne hidd, hogy ez egyéni dolog. Az emberi szervezetben és lélekben gyökeredző törvény ez, melynél fogva az igazi szépet megérezzük és méltányoljuk. S jó izlés csakis egy lehet. Meg van valakinek, vagy töredékesen van meg, vagy egyáltalán nincs meg, vagy csak alszik valakiben és felébreszthető. Az izlés se nem egyéni dolog, se nem a tömegnek egyoldalú, felületes felfogásáé. Nem egyéni, mert a mi szép, annak

6.

megérzése alól ép érzékű, ép lelkű ember nem lehet kivétel, — s a mi nem szép, azt szépnek ép ember nem mondhatja. A tömeg felfogása pedig szintén nem döntő eleme az izlésnek. Mert a tömeg csak a divatnak hódol, a divat pedig még nem izlés, inkább csak valami szeszélyes és alkalmazkodást kívánó fajtája az izlésnek, mondhatnók az izlés időjárása . . .

Igazság a mi kérdésünket illetőleg csak egy lehet. Az, hogy a műremek (az emberi szervezet és lélek megdönthetetlen törvénye szerint) gyönyörködtetőleg érint érzékeidben és egész lelki világodban (érzelmeidben és gondolataidban); s ha a szép alkotást meg tudod érezni s rajta megindulni és elmerengeni tudsz és általános emberi és nemzeti érzésedben felbuzdulni : akkor van izlésed. Ezenkívül más műizlés nincsen a műélvező közönségre nézve. S a mi valóban nem szép, attól fordulj el; a mi pedig szép, azt mind igyekezzél méltányolni, ha másképp nem, legalább elvből. Mert az jellemzi az igazi kulturembert, hogy izlése liberális és minél több szépet (de valódi szépet) ölel fel.

Vedd most figyelembe, hogy izlésséddel hányfelé fordulhatsz. Öt nagy művészet van, a színi előadó művészetet a költészethez számítva. Figyeljük meg most általában a művészeteket, hogy mi közük van érzékeinkhez és lelki világunkhoz, mennyiben érdeklik érzékeinket és szívünket, elménket? Csináljuk meg e szempontból a művészetek osztályozását.

Tegyük meg elsőnek a zenét, de nem kanapékérdésből, (bár a legeggyetemesebb és legmélyebb hatású a művészetek közt), hanem lélektani szempontból. Mert figyeljük meg, mit hoznak be a műalkotásról jövő hatások testünkbe s lelkünkbe s mit keltenek fel még tovább?

Mit hoz belénk a zene közvetlenül? Egy sereg hangérzetet, s ezzel elsősorban fülünket foglalkoztatja és kéjesen rezgeti meg egész testi-lelki valónk legmélyebb gyökerét. Majd az emberi sóhajra, kiáltásra emlékeztetvén hangjaival, mozgásba hozza szimpatikus ösztönünket, megnyeri önzésünket s így mélyen hat meg bennünket.

7.

De van a zenei élvezetnél egy másik tényező is, mely emeli e gyönyörűséget. E tényező abban áll, hogy a fülön át a lélekbe áradó hangok a mi érzést, hangulatot csak szivünkben találunk, mindazt elevenebb, szebb hullámmá hozták, megnevelik. Aztán meg sejtelmek birodalmába ragadnak bennünket, végig visznek emlékeink, álmunk, reményeink során. Multunk, jelenünk, jövőnk összefolyva látszik ilyenkor előttünk s boldogan merül el szivünk . . .

E második tényező tehát abban áll, hogy - mondjuk így — a muzsika valami más tartományba, más régióba visz át bennünket.

E más világ a zenénél elég határozatlan; másodsorban jövő, de azért hatalmas tényezője a gyönyörűségnek; olyan indirekt zenei gyönyör ez. A zenei gyönyör elsősorban a fülünké és a testünké, s a hangok szabályos összeszövődésén alapszik, a dallamon és harmónián. Csak ezután ágazik szét a műélvezési gyönyör az egész lélekben. De e szétágazás a zenénél nagyon mély és titokszzerű, meghatározhatatlan; az a „más világ“ csak afféle gyönyörű alaktalanság . . . Hanem fontos a szétágazás. Nem maradunk meg a szerv (a fül) gyönyörénél. A műélvezés összetettebb s végig futtat még bennünket hangulataink, sejtelmek, gondolataink során. Műalkotásokon érzett megindulásunk, meghatottságunk sokkal összetettebb, semhogyan elég volna csak a szerv gyönyörködését mondanunk műélvezetnek. Hanem igenis, azt már mondjuk, hogy a műélvezés a szerv gyönyörével kezdődik s hogy a zenénél a direkt gyönyörűség a fülé.

Figyeljük most a dolgot a „megfagyott zené“-nél, az építészeti műalkotásnál.

Itten szemünk van foglalkoztatva. Tömegek, melyeknek kiterjedésük, formájuk — s jól jegyezzük meg: még súlyuk és keménységük is — van, játszanak itt szemidegeinkkel. A szemlélés gyönyörűségét érzed, mikor egy szép épületet nézel. Aztán hozzáérzed még az épület jelentőségét, célját, meggondolva, kinek van ajánlva, szentelve az az épület. Ilyenformán

8.

itt is úgy érzed, hogy jut valami a lelkednek is, s egy más világba vitetel át itt is. De bár az épület vonatkozásai határozottabbak, mint a zenéé, s az a más régió, hova az épület hatása visz, határozottabb, világosabb, mint a hová a zene visz, — azért a szerved gyönyöre határozottabb, mint az a más régióban való elringatódzásod gyönyöre, akár zenét, akár szép épületet élvezel. Mindkét esetben pontosan érzel a szerveddel, pontosan hallasz és látsz, de az álmvilágban, hová zene és épület élvezetekor átvitel, bizonytalanabb vagy; kevés határozottabb-fajta érzést vagy gondolatot fűzhetsz a szerved boldog tapasztalatához, mikor füled zenét, szemed épületet tapasztal meg ... És ha magát a zene és építészet érzéki részét vesszük, ott is valami határozatlanabb, mondjuk így: nem világos jelentésű dolgok közt találjuk magunkat, nem igen ismerünk rá közelebről valamire. A hangok, a tömegek és formák olyanféle összeválogatását a természetben, nem emlékszünk, hogy láttuk volna. Legföljebb homályosan emlékszünk vissza, mintha egyszer már szellőzugásban, viz-morajban, pacsirtadalban, embersóhajban, vagy erdő lombátora alatt, barlangban, kőhalom előtt — éreztünk volna ahhoz hasonlót, a mit muzsikánál vagy épület előtt érzünk.

A szobrászat meg a festészet szintén a szemet foglalkoztatják. Érzékszervünk itt mindjárt ismerősebb világban találja magát, most már a szemlélés gyönyöre határozottabb. Azt vesszük észre, hogy a kő- vagy érc-tömeg, vagy a vásznon a színfoltok ismeretes alakokat mutatnak. És ez ismeretes alakok látásához már határozottabb megindulásokat, hangulatokat, emlékeket, gondolatokat fűz lelkünk. A más régió tehát, a hová itt átvitetünk, már világosabb előttünk. De azért maguk az érzéki formák, foltok mindig előtérben vannak, vagy legalább is oly érdekesek, mint a mit hozzájuk álmodhatunk. Szemünk gyönyöre ép oly szép, mint a szívünké. Nem csak kifelé (a kép felé) fordított szemmel nézzük a szobrászati vagy festészeti alkotást, hanem befelé, a bennünk fölkellett hangulatok, gondolatok felé fordított szemmel is. De azért az első,

9.

hogy szemed szervi gyönyöre teljes legyen, jó rajz, jó szín révén.

De nézzünk most egy költői műalkotást. Tulajdonképen egy sereg szó, leírva, felolvasva, — szemnek, fülnek szól. De átsiklunk a szavakon, megértvén valamennyit, benső látásunk és hallásunk más világot teremt belőlük. S azt vesszük észre, hogy e más régióban otthonosan járunk. A saját emberi világunk ez a más világ, az ember szívének határozott, ismerős mozgalmi csendülnek ki egy költeményben és a küzködő ember sorsa van érthetőleg bemutatva. A színi előadás már a költő álmát érzékiben, elevenebben mutatja, megragadóbban hozva elénk. A költő álm-alakjaiba bejáró, megelevenítő lélek a színész.

Igy hát az öt művészet ilyen forma vonatkozásban van testi-lelki életünkkel: a zene direkt a fülnek szól, a képzőművészet a szemlélés gyönyörűségét adja, a költészet pedig, bár direkt a szemet, fület érinti, de indirekte és hatalmasabban az emberi szívet és küzdő ember sorsát mutatván, gondolat és érzésvilágunkat határozottabban foglalkoztatja, mint a zene vagy a képzőművészet. E két utóbbi, bár érzéki hatásukban érintenek határozottabban bennünket, de azért egy más világba is átringatnak. E világ a zenénél a leghomályosabb, a képzőművészetnél ismerősebb, világosabb jelentésű. A költészet e világa pedig már teljesen határozott és ismerős és legközelebb áll hozzánk.

Ez volna a művészetek sorrendje, felosztása. . . .

Tehát miben is gyönyörködünk a művészetek által? A zene által a hangok melodikus és harmonikus és szivreható szövedékében, a képzőművészetek révén tömegek, formák, foltok érthető és hangulatos összerakottságában, a költészet által az emberi szívnek és küzdelemnek rajzában, magyarázatában.

S mi következik abból, hogy a zenének és a képzőművészeteknek a direkt, érzéki részük a megszabottabb, míg a költészetnél az indirekt hatás is megszabott, ismerős világba

10.

ringat át és hogy ez az utóbbi világ az, a mi a költészetben inkább megragad bennünket, mint a külső forma?

Az következik, hogy a zenével és a képzőművészetekkel szemben inkább formalista légy. Vagyis elsősorban kényes fülü, kényes szemü légy. Egy gikszer, egy rossz vonal, hibás szinfolt rontja a hatást. Kivánd, hogy a művész a külső megszabottságra jól ügyeljen, szóval: értsen a mesterséghez is, mert e nélkül a műalkotás érzéki hatása tökéletlen s a műélvező szervének munkája nem tisztán folyó, nem könnyyed, az impresszió csak bebotorkál és fáradságosabban, az élvezést rontva, kerül be a lelkébe a műélvezőnek. Ha a mű érzéki hatása tökéletlen, akkor a műélvezői hangulatnak nincs meg a kellő testi alapja. Pedig hát a mint ép testhez van kötve az ép lelki élet, ép úgy az ép külső formához van kötve az ép lelki élvezet is a műélvezésnél. ... A költészettel szemben már inkább a tartalom hive légy.

Ez az egyedül helyes álláspont, s majd alább látod, hogy mennyire sokat akarnak a művészettől azok, kik folyton és minden alkalmoszerűség nélkül a határozott, világos „eszmei tartalmat“ (e különben szép, nemes két szót) emlegetik a négy első művészetnél.

Vedd most még tekintetbe, hogy a művészetek reprodukálnak. Szoborban, festő vásznán, költeményekben mind, mind oly dolgokat találsz, a miket, ha egészükben nem is mindig, de részleteikben legalább — a természetben föllelhetsz. Sőt a zenénél és építészetnél is, bár a természetből vett elemek, a hangok, tömegek, formák, foltok összehozása szabadabb, — de azért e két művészet alkotásainál is érezhetsz olyan homályos visszaemlékezéseket, mintha azokat az elemeket már valahol a természetben hallottad, láttad volna.

Tehát ott vagyunk a régi szólásnál, hogy a művészet utánzás, de tegyük hozzá, költői — vagy általánosabban szólva: művészi — igazságszolgáltatással. Miben áll ez a költői igazságszolgáltatással koronázott utánzás? Abban, hogy a művész nem semmiből alkot, hanem reprodukál; választ

11.

feldolgozásra valami fontosabb vagy jelentéktelenebb témát s az előbbinek fontosságát, szépségét kidomborítja, rögzíti, (mert hisz a természet mily gondatlan: a szép oly rövid éltü benne, a báj olyan mulandó, hervatag . . .), a jelentéktelenebb témának pedig jelentéktelenségét értékessé teszi, esetleges rutságát harmonikus feldolgozással enyhíti, megaranyozza. Egyoldalú annak az embernek műérzéke, a ki a milói Venus előtt elgyönyörködik, míg valami németalföldi csendéleti festményt nem akar figyelemre méltatni. Sőt bizonyos határig még a rút elemek is feldolgozhatók. Az a bizonyos határ addig van, a míg az illető mű összehatása az egészséges idegzetet és lelket nem sérti. Különösen a képzőművészeti, főleg a szobrászati és festészeti külső hatás ne sértse az ember idegzetét. Az esztétikai hatás véredényeink fájdalmas szűkülését, életműködésünk megzavarását (a mint ezeket a rút mű teszi) nem szabad, hogy okozza. Mert a szép megérezésének az emberi szervezetben az a legfőbb tényezője, hogy idegeink egyenletesen, kellemesen ingereltesse és véredényeink édes játszissággal táguljanak. A mint az irtózásnak vagy undornak csak árnya is keveredik a műről jövő impresszióknak, a mű hatása már szárnyaszegett, nem tud bennünket magasabb régiókba ragadni. Pedig emelkedni akarunk a művészet által s nem a természet békóiban, az élet rideg igazságtalansága és torz helyzetei közt a röghöz ragadni. Mert a művészet nem a természet, sőt magasabb, mint a természet. Jól mondja Göthe, hogy a művészet egyszerűen azért művészet, mert nem — természet. A művészet, a mennyiben költői igazságszolgáltatással reprodukál, a természetnek égi kiadásával, éggé vált földdel kedveskedik számunkra. Megdicsőítve látjuk benne a hangokat, tömegeket, formákat, színfoltokat, az ásvány-, növény-, állatvilág különböző alakjait, az emberi figurát, aztán magát az emberi szívet és az emberi küzdelmet. De most figyeljük részletesebben, miképpen bontsuk ki mind e szép dolgokat a műalkotásokból?

12.

A figyelmet és a türelmet, melylyel eljuthatsz a remekművek megértéséhez és teljes élvezéséhez, maga a természet oltja beléd. Azután parancsol maga a műremek is; vonz, kicsalja gyönyörködésedet és hódolatodat. De ha mégis érzéketlennek, fásultnak éreznéd magad a művészetek iránt, vedd tekintetbe, hogy az embertársaid finomabb műveltségű csoportja büszke rá és boldog, hogy élvezni tudja a művészeteket. Vedd tekintetbe, hogy sokaknak sikerült már odaadással, akaraterővel odaemelkedni, hogy a művészetek élvezését édes gyönyörökre, nemesítő szórakozásokra, üdülésükre, vigasztalásukra tudják használni. Mert, mint Taine mondja, ha művész mindenki nem is lehet, de lehet igen is műélvező. Akarj, merj izlésesnek lenni, melengesd magad a művészetekhez. Eleinte nem baj, ha csak szelidebb fajta affektálás is lesz a lelkesedésed. De majd átmelegszik, átnemesedik az a kissé erőszakolt lelkesedésed igaz érdeklődéssé, gyönyörködő hévvé. Segit ebben maga a művészet. Ha közelebb viszed magad hozzá, ő is közelebb lesz és kibontja szépségeit. Akarj, akarj művészetek tisztelője, barátja lenni, hisz nem akarsz lehetetlent. Emberi dolog az izlés, varázsold bele a szivedbe; vedd eleinte — ha másképp nem bírod, csak a viselkedésedre, ajkadra, — majd lelkedbe is leér és meggyökeredzik. Eszembe jut itt Arany egy gyönyörű mondása:

„Addig erőltette a mosolyt ajkára,
Szívébe is olykor lehatolt sugára.“

Beleszáll az izlés sugara a te szivedbe is, csak keresd a szépművészetet, vezettesd magad jó izlésű emberektől elébe, s a mi fő, vezettesd magad önnön erős akaratoddal, kitartó figyelmeddel, türelmeddel. Nagy lesz a jutalmad.

II.

Ha zenét hallgatsz, hogyan jutsz a műélvezés gyönyöréihez ? Erre nézve gondold meg, hogy a zene elsősorban fülednek szól. Ezért tehát minden muzsikától elsősorban zenei hangokat kívánj. A puszta fizikai zörej, bármily jelentős és hatásos legyen, nem muzsika. A zenét matematikai kordában tartott hangok adják. S e mellett még jól jegyezd meg, hogy a zene mégis több egy pedánsan hangzó lármánál: a zene, mint Helmholtz mondja, lelki erők képe. Vagyis a zene nem annyira a hangok matematikai összehozásából származik, mint inkább a hangulatok mozgásából, e hangtalan zenéből, mely azután matematikailag szabályozott hangruhát kap s így lesz igazán zenévé, hallható hangok gyönyörű játékává. Határozott és finom hangjáték nélkül lehet a zene sokat kifejező és nagyon tartalmas, de nem lesz művészi dolog és egyáltalán nem lesz igazi zene, mely boldoggá tudná tenni füledet és szivedet. Ha a zenei előadásba zörej, rendetlenség, alaktalanság kerül, akkor nem igen indítja a muzsika gyönyörködő rezgésre először idegeidet sem, azután arra a hatalmas hangulat-tengerre se ringat át, a hova Madách szerint a „szűk korlátu“, tehát megszabott jelentésű szó, költő-beszéd sem tudja úgy átvinni az embert, mint a jelentestelen zenei hangok.

Figyeld csak meg, mit mond költőnk:

„Ha dalt hallok és zenét,
Nem hallgatom a szűk korlátu szót,
De a hang árja ringat, mint hajó,
S úgy érzem, mintha álomban feküdném,
S a rezge hangon messze multba szállnék,
Hol napsugáros pálmafák alatt
Ártatlan voltam, játszi gyermekem,
Nagy és nemes volt lelkem hivatása . . .“

14.

Mily érdekes: hogyan igyekszünk át valami más világba, az eszmények hazájába, — a művészet révén ! De a mi átringat, az érzéki tényező, tehát a zenénél a hangszövedék, kell, hogy befejezett, művészi legyen. Nem elég csak egy sereg érdekes akkord; összetartó dallamfonál is kell, hogy legyen. Sőt úgy van az igazság, hogy szépen, egyszerűen s könnyen-felfoghatóan kerekedő dallamokat erősítsen és szinezzen a harmonia. Ezt ajánld figyelmükbe a tulzó wagneristáknak.

A zenei előadásban kívánd meg elsősorban, hogy a hangok zeneiek legyenek, és a mennyire lehet, ellenezd a lármát, a pusztá fizikai zörejt. Főképp akkor tiltakozzál, ha népzenekear, sőt néha katonazenekear dolgozik valami kisebb teremben nagy dobbal és czintányérral. Az ilyen zene oly messze áll az igazi zenei előadástól, mint a füstölgő lámpa szaga az ibolyaillattól.

Nagy dolog a tiszta hang-képzés. Hangképzés két helyütt történhetik: embertorokban vagy hangszeren. Az emberi hang nekünk embereknek a legtöbbet mondó; így a hangszeren kihozott hangok is akkor a legtökéletesebbek, ha közelednek az emberi hanghoz.

Az emberi hangot az énekben élvezed. S az énekben, s egyáltalán a zenében, jegyezd meg, nem az a szép mindig, a mi csupán jellemző vagy hatásos, t. i. a mi érzelmet, felindulást árul el, vagy a hallgatót is nagyon megindítja. Mert bár a zene érző, felindult lélekből fakad és a hallgató lelkében is megindulásokat, hangulatokat kelt, és magán a zenén is végighullámzik az érzés, végigszökellően a játszi öröm, végigrendülően a nagy indulat, végigvonaglóan a nagy fájdalom: de azért a zene még sem csupán érzés, hanem inkább — muzsika, csengő-bongó szép hangszövedék az, melódikusan és harmonikusan „hangzó arabeszk“. És az az érzés is, a mi a zeneszerző lelkében megelőzi, majd azután átlengi és majd utoljára a hallgató lelkében követi a zenét, rendesen nem olyan mint a mit pl. „szülői bánat“, „hazafias busongás“, „harczi kedv“, „viszontlátás öröme“ vagy más ily határozott névvel

15.

jelölhetsz meg. Van ezen érzések hurjai alatt az ember testi-lelki életének egy mélyebb hurja, talán ez rezdül meg bennünk a zeneszóra. Szóval a zene valami speciális indulatot nem tud határozottan jelenteni, legfeljebb úgy nagyjában örömet, bánatot, vágyakozást, elcsüggedést. S a mit a zene így nagyjában kifejez, azt nem tudná velünk élveztetni, ha formába nem szedné, melódiába nem hozná és harmoniával nem színezné. Mert csak így ringatódzhatik el idegrendszered azon a hangszövedéken és csak ez érzéki ringatódzás vihet át arra a sajátos hangulat-tengerre, a mi a zenének közvetett hatása. Hogy a művészet a lelkedben boldoggá tegessen, kell hogy először boldoggá tegyen idegrendszeredben. Csak szép, formás hangszövedék ölelheti igazán fel a rezdülteivel érzéseidet s fokozhatja ezeket erősebb, szebb hullámmásra, vagy mélyítheti az énekszövegben kifejezett hangulatokat, mélyebbre hozva őket lelkedben.

Tehát az előadás szépsége az, a mi a zenét zenévé teszi. És követeld is meg minden muzsikustól, hogy legyen tekintettel a füled egyenletes izgatására és idegeid játszótehetségének határaitra.

Ha zongoristát hallgatsz, nem árt, ha néhány lépésnyi távolra helyezkedel el tőle. Így formába kerekedve ér hozzád a hang, s tisztább, plasztikusabb lesz élvezeted. Ha a zongora kis szobában áll, kérd a játszót, hogy nagyon erősen ne verje a hangszert, mert nagyobb lesz a zenei lárma, mint maga a szoba. Fájdalom, de bizony a legelemibb kifogásokkal kell a legtöbbször előállani. Megesik, hogy kis szobában is, az úgynevezett „érzéssel“, „kifejezéssel“ való játék kedvéért nagyobb lesz a zöreje, mint a zene, s a zongorajáték nem zenei előadás, hanem valami dörgő-zörgő, nyögő hang-halom lesz. Az igazi és a darab előírása szerint történő előadás alatt, — a szépen tagolt, kikerekített zenei formák alatt — elférhet és hullámozhatik is egész szépen a hangulat. Fontos egy-egy hang kitartása, a szünetek betartása; kell, hogy matematikus legyen a muzsik. Másképp melódia nem lesz, s csak olyan

16.

lesz e nélkül a zene, mint színfoltok rajz nélkül. S bizony egy színekkel telirakott paletta még nem festmény. Kivánd tehát, hogy uralkodják a darab fölött a muzsikus és ne csak az akkordokat üsse le úgy a hogy, hanem énekeljen is a játéka, s ne csak színező, hanem rajzoló is legyen azon a hangszeren.

A szabatos felfogásra és a helyes előadásra különösen azért van nagy szükség a zongorajátéknál, mert a zongora meglehetősen egyszínű hangszer. Mintha — mondjuk így — kékes-szürke üvegen át néznéd a világot, úgy mutatkozik a zongorajátékon át egy-egy darab, főleg pl. egy opera-részlet. Az egyes zongorahur-hangok nem oly jellegzetesek és egymás közt sem oly határozott jellegűek, mint ezt egy orchestrum egyes hangszereinél vesszük észre. Így hát a jellegzetességet, az élénk hatású kidomborítást csak nagy előadási vigyázattal lehet elvégezni a zongorán. Némely zongorista nem figyel a pianókra. Mennyi édesség vész pedig el ilyenkor! Hisz vannak pianók, melyek édes vigasztalással szólnak, mint valami távoli harangszó; vagy mint lágy nyári permeteg, hullanak az ember szívére és üdítő mézet hagynak rajta ... S ha a pianóit megfinomítja a zongorista, akkor a fortéknál nem kell zörögnie, adhat finom zenei hangot is. Éneklő iskolás gyermekeknek ne szűnj meg figyelmükbe ajánlani a pianó-éneklést, mert csak ezzel fejlődik énekérzékük, izlésük a dalolásban. Mondd nekik, hogy a mint helyesen olvasni csak az interpunkciók tekintetbe vételével lehet, épúgy az énekszónak is kerekednie, zenei mondatokba tagolódnia kell. Ezt pedig csak piano-éneklés mellett tudnák a gyerekek megtanulni. Szomorú hallani őket, a mint rendesen erőltetett, nyers hanggal, szaggatottan hasogatják a levegőt énekóráikon . . .

A zongoránál egyénibb jellegű hangszer a cimbalom. Aranyak van rá találó szava: „méláz.“ Annál kevésbé van hát joga a játékosnak zörögni e hangszeren, mint ez rendesen szokás. Erős ütésekkkel inkább csak gyakorlás közben éljünk rajta. A cimbalom a magyar nóta speciális ütő-hangszer.

17.

De a sirva-vigadó hangulatból inkább a szelidebb, mélázóbb elemeket lehet vele formába szedni.

Érzést lehel, szeliden omlólag szól a fuvola. Olyan formán támad a hangja, mint az emberi hang: levegő-árammal. Sok lágyság adható e hangszerbe a hangképzésnél.

„Összeszorított“ hangu, kis skálájú instrumentum a trombita. Hangja zengő, messze kiharsanó. Fényes gyülekezésre meg csatára szebb szóval hívni nem lehet. . . . Finomabb árnyalatu hangulatokat is kelt: hallgasd nagy messziről, a mint szelid halmos vidék fölött száll el róla egy dallam.

De térjünk át a hangszerek királyára, a hegedüre. A legszínesebb, legfinomabb a hangja. Egyik fajtája e hangszernek; a gordonka, szinte úgy szól már, mint az emberi hang.

Aranynak van a hegedüre is (legalább a bús magyar nótát illetőleg) jellemző szava: „feljajdul.“ . . Minden hegedüs igyekszik arra, hogy hangképzése megközelítse az emberi hangot, hogy így nyerjen igazi szint, melegséget. A hegedü-játékosról, — mivel e hangszer a legnehezebb technikájú, — kívánd meg, hogy, mielőtt játszik előtted, tanuljon meg előbb játszva elbánni e nehéz technikájú hangszerrel. Azután olvadjon össze vele, mint a csalogány a saját torkával. Azaz ne csak technikája legyen, hanem érző, finom lelke is, melylyel a technika-virágnak mindig illatot ad a művész. Mert ha a jó zenének első kelléke is (az előadott darab értékén kívül) a jó előadás, de azért az előadás, e finom hangruha, kell, hogy az előadó művész hangulatainak sűrűbb gomolyaira vagy kisebb buborékjaira borulva nyerhessen gömbölydedebb formát, szint, melegséget. Persze az a „hangulat“ ne csak azért legyen a hangruha alatt, hogy csupán csak „kifejeztessék,“ hanem hogy a zenei előadás nyerjen általa hullámvázban, melegségben.

A különböző jellegű hangszerek gyönyörű együttes játékot adnak a karban, az orchestrumban. Zenekart összehatásában csak kellő távoból élvezhetsz, s ha teremben szól, az első sorok üléseire ne igen vágyakozzál. Operán meg filhar-

18.

monikus hangversenyen kívül nincs igen alkalmas orchestrumot élvezni, — legfeljebb ha cigánybandát hallgatsz. De ez utóbbi nem egész kar, inkább csak banda biz az és karcolja a jobb izlésű fület s untatja sablonos sallangjaival. Meg aztán, valljuk meg őszintén, inkább csak a „mulató magyar“-nak szól az bennünk, mint zenei műérzékünknek. Próbálhatnánk jobb zenei táplálékot adni magunkban a „magyar“-nak. A sok szép magyar zenei motívumot finomabb műzenei formákba szedve — de szebben lehetne élveznünk! Csak a Hunyady László operánkra gondolj vagy Zichy Géza serenádjának egynéhány motívumára, vagy Liszt A dur rapsódiájának adagiójára vagy a „Bánkban“-ban Melinda tiszaparti jelenelére, vagy serdülgető magyar műzenénk néhány más alkotására. Sirva vigadásunkat, szivárványos bánatunkat mily szépen fogják műzenei formákba feloldani a jövőnek magyar műzeneköltői ! ... De szép lesz majd, ha kedves magyar nótai motívumaink melegítik majd egy-egy magyar műzenét játszó orchestrumnak ragyogó hangáradását. Mily gyönyör lesz nemzeti lelkeségünket szebb lendületbe hozva éreznünk majd azokban a hanghullámokban. . . „Magyarság és műveltség,“ ez legyen zenei életünkben is a jelszó !

Az orchestrumnak van egy puritán, szigoruan eszményi kiadása. Az orgonát értem. Magában egy orchestrum; de hangjainak nincs meg már az az érzéki heve, vonaglása, a mit az orchestrum éreztethet hangszereivel. Az orgonaszó hangulata felel meg legjobban annak a fenséges hangulatnak, melyet az égiekre gondolva érzel magadban. Ezért van e hangszernek leginkább a templomban a helye. Add az ő hangszárnnyaira lelketet.

Figyeld csak, orgonaszó mellett mennyivel szebbnek érzed meg a templom építészeti, szobrászati és festői részleteit. S a szép oszlopokat, boltíveket, domborműveket, szobrokat, freskókat, oltárképeket mind a lelked emelésére hozta össze az egyházi építészet : mindezek hangulatosságát megmélyítik a zenei impressziók s lelketet jobban beleringatják imádba.

19.

Persze hanyagabb, művésziatlenebb orgonajáték kevésbé emel. Megint láthatod, mennyire fontos a formalista elv a művészetben, főleg a zenében.

Szeretnék most neked megmagyarázni két kifejezést, melyeket gyakran hallhatsz manapság, a „programm zenét“ meg az „abszolút zenét.“

Van zenedarab, melynek más címe nincs, mint épen csak annyi, a mi a műfaját megjelöli; pl. „sonáta“, „dal“, „induló“, „keringő“, „fantázia“, „variációk“ stb. (Hogy megtudd, mit jelentenek az itt elősorolt műnevek, ültess le zongorához egy jobb izlésű muzsikust és játszass el magadnak egyet-egyét az illető műfajokból. Kérd meg a zongoristát, hogy figyelmeztessen egy-egy darabnak tagolására, az egyes részek kerekedésére és egyéb finomságokra. Így élvezeted és tanulságod nőni fog.) Az ily darab abszolút zenét ad s megelégszik azzal a homályos zenei hangulattal, melyet formákba szedett, jól tagolt, szépen kikerekített hangszövedékével adhat. S megelégszik azzal, hogy annak a minden érzésünk hurjai alatt rezdülő legmélyebb hurnak a rezdületeit öltöztesse hangrezdületekbe, s nem a külön-külön érzéseink rezdületeit is. Nem kíván az ily darab jellemezni, illusztrálni valamely személyt vagy dolgot, ezt más művészeteknek, főleg a költészetnek hagyja. Csak egy összefüggő, szépen tagolt és kerek hangvilágot akar adni, melyben a nagy természet és az élet tarka zavaival szemben egy igazibb, összefüggőbb világot érzünk meg fülünkkel és szívünkkel. Tanulmányozd csak a zenei forma-tant, majd meglátod, hogy illusztráló lógós szerepe nélkül is mennyi szépséget ad a zene a hangok melodikus és harmonikus szövedékében. Akár egy operett-előadáson is figyelgetheted a különböző zenei formákat, az egyes, kettes, hármas szólamokat, a recitativot (énekelve-szavalást), a nagy áriát, a kórust stb. S legjobb lesz az operettnél a legtöbbször csak magára a zenéjére figyelned. Hagyd a „szűk korlátu“ szót, a szöveget, mely a legtöbbször erkölcsileg laza korlátu az operettben.

Van darab, mely címül és tételül valamely személyt, elvet, ötletes mondást, történetet, vagy egy ballada-strófát s más efféléket választ, és a mit ezek mondanak, ugyanazt próbálja zenei hangokkal érthetőleg kifejezni. Hát ez sokszor tulzó vállalkozás; hasonlít ahhoz, mikor valaki egy szoborra színeket ken. A színes szobrok pedig ugyancsak idegenszerű hatásúak. Vagy kinek jut eszébe egy görög szobortól azt várni, hogy az szavaljon?!

De a világért sem mondjuk, hogy nem élvezhetsz, a mikor egy programzeneirőt hallgatsz, a ki hangjaival hosszasan és színesen körülzeng például valamely költőből való idézetet vagy egy egész költeményt (a melodramánál). Hiszen szép szándék, hogy a programzene világosabban akarja kifejezni az érzéseket, mint az abszolút zene; s az sem baj, hogy a programzenében a muzsika a költészettel szövetkezik. Hanem az a féltő, hogy az értelemre nézve jelentéstelen zenei hangokkal igyekeztén a programzene valami határozottat és fölismerhetőt jelenteni: ez erőlködéssel megárthat a zenei formáknak, és a hangszövedéket gátolhatja ennek egyszerű s a fülre nézve érthető s egyáltalán füllel-szívvvel felfogható kifejlődésében. Györcödünk egy-egy elénekelt lyrai költeményben, pl. népdalban. Élvezzük — és pedig mélységes gyönyörrel — az operát is, mely műfaj szintén mellékvállalkozásokba bocsátkozik mikor cselekvényt illusztrálni, szenvedélyeket magyarázni s lelki küzdelmeket világosan mulatni akar. Györcödünk egy-egy Wagner-operában, -hanem azért jól jegyezte meg valaki, hogy „jobb boldogan élvezni a tiszta (abszolút) zenét, melyet szerzője a színpadi siker mámoráért nem kárhoztatott a drámai hatással való oktalan együtt-működésre.“ Bizony, tulságos sok az, három órán át egyszerre költői, zenei és (a dekorációk, festői megjelenésű szereplők révén) képzőművészeti élvezetekkel agyon itatni magunkat, hallgatva egy Wagner-operát. Ez utóbbi zene, bizony valljuk meg, nagyon szép, elragadó, de inkább titánidegeknek való, mint emberidegeknek, főleg ebben a mai idegbajos, akaratbeteg világban. Wagner csodálatos hang-

21.

szinező, harmonista; dallama is van, bár nem oly könnyedén, tisztán kerekedő, mint az olasz zenéé vagy mint pl. Mendelssohné. De már a legmodernebb wagneristák egészen csak a harmoniai és hangszerelési különlegességek tárházává teszik a zenét. S ép úgy hatnak, mint azok a festők, a kik az alakjaik rajzával nem törődnek s csak a legrikítóbb és legsejtelmesebb színfolt-hatásokat vadászsák. Próbáld meg, mi után érzed magad jobban: egy Wagner-opera, vagy pl. egy Mozart-opera hallgatása után? Az előbbi végtelen finom, nagyszerű széles ábrándokba visz az ő színes, izzó hangáradásával, hangszerelésének mesés finomságával és erejével. De utána nagyon fáradtnak fogod magad érezni, elkábulás a vége, — így tehát az élvezet aligha volt egészséges. Egy Mozart-opera nem oly fényes, raffinált hangszínezésű. A hangszerelése kisebb, de ezen a szűkebb és egyszerű fényű hangszövedéken át az égbe pillanthatsz, s a zenei formáknak világos, könnyed és (a kellő helyen) erőteljes kerekedése idegeiddel meg lelkeddel édes, nemes játékot űz. S a szivedben több mézzel s arczodon kevesebb kiéltséggel fogsz utána a színházból távozni, mint egy wagneri s főleg wagnerista-opera után.

Nagy dolog a zenének formabeli mérséklete, egyszerűsége. Ebben áll igazán a művészet... De mivel a formát annyira hangsúlyozzuk, ne gondold, hogy nem törődünk a tartalommal, vagyis az érzésekkel, melyek a zenét a muzsikálónak lelkében megelőzik és a hangokon végigvonulván, bennünk is megrezgetik ideg- és lelkivilágunkat.

Valljuk Lamartine-nal, hogy „az igazi zene nem afféle hiábavaló fülcsiklandás, hanem formás és harmonikus kiáltásuk, sóhajuk a szenvedélyeknek, melyek hangok segélyével hagyják el a kebelt.“ De valljuk azt is, hogy, ha a szenvedély sóhaja és kiáltása nem alakul formássá és harmonikussá, — akkor nem zene az, hanem csak megható sóhaj vagy kiáltás. S a művészet bizony egyszerűen — nem a puszta természet, hanem annak „égi mása.“ Mert ellenkező esetben mire való volna egyáltalán a művészet? Nem küszöböli ki senki az érzést, de

22.

a művészi elbánás, a megformálás nélkül nem adhat művészetet senki. A sziv gyönyörét a halló szerv gyönyöre kell, hogy eszközölje. De ne csak a mesterséget dicsérd, hanem örülj neki, ha gyönyört adván fülednek — szivedet hangulatok hullámaival borítja el.

Szívünkkel is akarjuk hallgatni a szép zenét. Örülünk egy-egy régen hallott édes melódiát újra hallani. Musset mondja valahol, hogy nincs édesebb, vigasztalóbb, mint újra hallani egy édes, gyöngéd áriát, melyet valaha szerettünk:... „entendre

Un air doux et tendre

Jadis aimé.“

Van még egy másik újrahallás. Mikor egy színházban vagy hangversenyen közvetlenül egy zenerészlet befejezése után az utolsó, imént elhangzott hangokat tovább hallod szivedben, szinte a visszhangjukat élvezve ... Ehhez fűzök egy megjegyzést. Azt, hogy a zeneélvezők nem szeretik, ha a közönség többi része tapsol, legfőljebb csak ha felvonás után a szünet alatt. Megmondom miért.

Képzeld, hogy valami énekes színi előadáson ülsz. Egy remek ária végén van épen a hőstenor. Hévvvel, szép erővel énekel. Az áriának befejezését égi lendülettel csinálja. De úgy látszik a közönség nagy részét most is, mint — fájdalom gyakran, nagyon is elragadják a dallam végén a bravurral kivágott magas hangok. Az éneklő be sem fejezhette még, s már ezer tenyér összeropog s a nagy tapsviharba belesemmisül az utolsó énekhang. Komikus kissé a hőstenor utolsó szájnyitása, melyet már csak a szemünkkel vehetünk észre. De tragikus a szegény legvégső hangnak sorsa. Ugy csap arra a szegény hangra az ezerkezű közönség tenyere, mint egy kis fülemlére valami szélmalom-vitorla... Oh, de ne csak a dallamvég halálán busuljunk, hanem még a veszteségén is a közönségnek, a ki most ráütött saját édes hangulataira azzal a taps-korbácscsal. Mennyi veszett el a műélvezetükből, midőn a dallamot nem engedték teljesen bevégeződni és még azután egypár csöndesen kitartott pillanatig a lelkükben visszhangzani.

23.

Hiszen a zenei hatás minden méze az utolsó hangokban gyűl össze, — akárcsak a nemes asszú boré az üveg alján maradt cseppekben — s ezt az utolsó hang mézét csöndben maradván kell a lelkünkkel kiinnunk. Sőt csöndben kell maradnunk egy kis ideig az elhangzás után is, mikor a dallam meghalt már, de szívünkben visszhangozva újraéled. S talán minden kívülről csendülő zenénél édesebb az, a mit szívünkben még a külső elhangzás után úgy utána dalolunk. . . .

Ezt nagyon ajánld a figyelmébe sok embernek — a zeneéltetés illemtanából és a muzsika finomabb megélvezésének fogásai közül.

III.

Épületet műélvezettel nézni: ennek is megvannak a föltételei, fogásai. Mi kell az építészeti műélvezethez? Jó épület meg helyes látás. Figyeld meg, mit akarok e túlegyszerűnek látszó szólással mondani.

Hol az épület? A nagy természet hátán emelkedik; a földből veszi építőanyagát, a földbe gyökeredzik fundamentumával. A földből kiemelkedve rakódik egymásra egy sereg kő, a földre nehezede, terpeszkede vagy nyugodtan terülve el a föld felett vagy ágaskodva, de mindig bizonyos térséget töltve be és magában üregszerűen bizonyos térséget tartva és külsejével rendszeren elárulva, hogy milyen tér-képzés, üreg-alkotás van belül, pl. a kupola már kívülről sejteti a nagy felső üreget.

De most az a kérdés, hogy szemed hol legyen ? Nem elég ha csak az épületen van. Olyan pontról kell legelőször küldened a tekintetedet, a honnét az egészet látod. Vedd az épület legnagyobb méretének körülbelül háromszorosát s onnét tekints az épületre. Sőt a háromszoros távolnál többet is vehetsz, ha még azt is megakarod figyelni, hogy mikép emelkedik ki az épület az ő természeti környezetéből; de ezt inkább csak különálló épületeknél csináld.

Most a helyesen megválasztott szempontból küld reá tekintetedet. Megkapod az általános benyomást, az épület általános alakját, valami nagy egyszerű geometriai formát, melybe az egész épület beilleszkedik. Gyönyörrel érzed most meg a magasságot s ennek arányosságát, a szélességet s ennek szimmetriáját (a jobb és baloldali részek megfeleléségét), a hátrafelé terjedésben az épület bemélyedését, irányát. Aztán

25.

közelebről nézve gyönyörködhetel az egyes részletek szépségeiben, figyelemmel a legapróbb dolgokra is. Az irányhoz, e harmadik kiterjedéshez mondok valamit.

Ha épület előtt állsz, ennek részei rendszeren nem egy síkból ingerlik szemedet. Egyik falrész kiugróbb, a másik hátravonulóbb. A művészi épület soha sincs egyhangu, nagy csupasz faloldalokkal határolva. Es soha nem hasonlít valami puhán gyurt, sima felületű ködtömeghez, melynek külseje unalmas hatású és valami belső berendezkedést épen nem árul el. Képzeld magad elé egy belapított emberarcot: ilyen hatása van az oly épületnek, melynek nincs tagolása, ki és beugró felosztása. A szemünk eleven és egyenletes izgatást kíván; ezt pedig csak erőteljes, szép szabályos tagolással lehet elérni az épületnél. Aztán a tagoltságot megszoktad már arcodon, testeden meg más testeken is. Gyönyörködül egy angyalfejecske tincseiben. S mi más a hajnak e szép összeállása, mint — tagoltság? A versnek strófákba való foglalása is afféle gyönyörködtető tagoltságot ad. . . . Azután még egy fontos hatása van a határozott szép tagoltságnak. A főbb nagy tagozások, — melyeket egyszerűségükben és könnyen érthetőségükben boldog nyugalommal fog fel a szem, hogy majd aztán a részletek nézésében kedves ingerlődést érezzen, — megmagyarázzák az épület szerkezetét, beosztását, célját. Egy templom-homlokzat két oldalán a tornyok éreztetik, hogy a templom belsejében két oldalhajó van. Es ha oldalhajók hiányában is megvan a két torony, akkor azt szokás mondani, hogy nincs szerves összefüggés az épület belseje és külseje között.

De folytassuk egy konkrét példán. Nézz meg egy görög templomot. „Oszlopokon nyugvó gerendázat“ — mint Taine mondja; egy istenszobor rejtekhelye. Anyaga, melyből fölépül, rendszeren márvány, s az épület nemes hatását a nemes anyag is elősegíti. A malter bágyadt hatású; minden szebb épületnél megköveteljük, hogy komoly, tömör és súlyos anyagból álljon és így bizton emelkedjék. Az erő az, a mi szüli a

szépséget. A tiszta szép hegedűhanghoz a balkéz ujjainak erős nyomása kell. A szénből nagy nyomással gyémánt lesz. A földrengető, óriáserejű tengerből származtatja a mithosz Aphroditét. Diderot említi, hogy egy geometer észrevette, hogy a Szent Péter templom kupolájának azért van oly szép formája, mert a legerősebb ellenállású görbét alkalmazta benne Michelangelo. . . . Aztán, hogy a nemes anyaghoz térjünk vissza, gondold meg, mily festői hatása van a szép márványnak vagy a különböző színű termésköveknek. Vedd még hozzá, hogy az épületet nem csak szemünkkel érezzük; tapintó érzékünknek is van valami titkos közreműködése: a súly, tömörség, keménység megsejtése emeli az épületről szemünkre jövő impressziót. Az épület tagoltságában való gyönyörködésünkben szerepel még életérzékünk is. Örvendünk, ha életet, munkát látunk valahol. A görög templom oszlopai terhet tartanak: a kötuskók mintegy életre vannak hiva. Így hoz be a művészet életet a holt ásványanyagba. S mindezt a tagozás és a tagok szerepeinek éreztetése teszi: az oszlop úgy állíttassák föl és olyan helyen, hogy bizton nyugodjék fölötte a gerendázat, melyet lomha fal ugyan még jobban elbirna, de akkor nem nyerne a szem változatos izgatást. Innét van, hogy az oszlopsor szebb, mint a puszta fal és hogy a falterületeket, ha már megvannak, igyekszik az építész kiugrásokkal, bemélyedésekkel, színes diszítésekkel elevenebbé tenni.

A görög templomnál a részek mind munkára vannak rendelve. S ha egy épületnél minden részen azt látjuk, hogy az „egész“-nek összetartásához, bizton állásához van odarendelve, akkor azt mondjuk, hogy tiszta szerkezettel van dolgunk. A görög templomnál így van a dolog. A római épület már oly részeknek is ad helyet, melyek az épület bizton állásához nem szükségesek, csak diszitenek inkább. A görög templomnál minden elem, tag, a szerkezetért van. Innét (s még a nyugodt, rendesen derékszögű vonaltalálkozások és az oromzat szelid lejtésű vonala folytán) van a görög templomnak az a sajátos nyugalmas hatása és a nemes derű, mely előmlik rajta. De

ne gondold, hogy a görög az ő tiszta szerkezeti felfogásával csak összerakni akarta az épületet. Volt gondja a formára, színhatásra és minden szerkezeti elemet oly gonddal s izléssel csiszolva telt a maga helyére, hogy a biztonság érzése mellett a csinnak legnemesebb hatását is érzed. A szemmel a görög építészeti formák bánnak a legegyszerűsebben (mint a füllel a Mozart-muzsika), s innét az a legtisztább építészeti gyönyör, melyet lelked a görög épület láttára érez. A görögök jól mutatják azt az elvet, hogy a szerv gyönyörén át lehet csak érni a művészetben a sziv gyönyöréhez.

Az elemek, melyeket a görög körülbelül mind a keleti építészettől vett át és megnevesített, a rómaiaknál is föllépnek, de hozzájuk járul még a tér(üreg)-képzés meg a fényűzés. A római építész egyrészt praktikusabb felfogás vezette t. i. a közönségnek szánta inkább az épületet, másrészt meg másképp fogta fel azt a „más világ“-ot, melybe majd a műalkotás átringassa a római közönséget. Az épület belseje, a szép nagy üreg s általában a nagyobb méretek hatalmasabban emelik a lelket és a diszitó elemek is jobban kifejezik egy világhódító nép érzületét. Így az építészeti feladat nem oly kedves, nyugodt játék már, mint a görögöknél volt, hanem valami rángást, hevesebb célzatosságot kap. Az épület hatása is nagyobb szerű lesz, de sokszor egyenetlenebb. A szerkesztés is, diszítés is külön gond lesz. Innét van, hogy a kör-alaprajzu Pantheon olyan eltérő, négyszögü alaprajzu előcsarnokot kap.

Az épület belsejét betöltő térségnek nagyszerű érzését a rómaiaknál a boltozat meg a kupola segítik elő és ez elemek a külsőn is mutatkoznak. A boltív használata a fal külsején, ide nagy elevenséget hoz. Árkád-képzések támadnak. Gondolj a Colosseumra.

Az építészet a rómaiaknál impozánsan megnövekedett a külső és belső hatásban, térfoglalásban, kupola-, emelet-képzésben és fényűzésben. Majd hatalmasabb tartalmat nyert a keresztény templom-építés által; műfajban is növekedett az építészet a renaissance palota-építése révén és ugyancsak a renais-

sancenak festészete révén még festői díszben is meggazdagodott.

A keresztény templomot a legnagyobbszerűen a Szent Péter temploma képviseli. Tele „térrel, fényvel, szimmetriával“ - mondja Lamartine az Isten és kereszténység e nagyszerű lakásáról. Nézd külsejét: kupolája már messziről fenséggel int feléd; a homlokzatán s oldalain erőteljes tagolása s féloszlopai szemeidet nemesen villanyozzák s lelkedet még jobban vonzzák be a templom belsejébe. Itt benn a főhajóboltozat meg a kupola alatt úgy érzed, mintha valami kőből való firmamentum alatt szárnyalna lelked. Nagyobbára derékszögben találkozó vonalak, félkörívek, egész körívek, itt-ott meg a félkörívnél kisebb ívek: ezek vannak a szerkezetben. S ezek adják meg a vázát az épületnek, melyet azután a nagytömegű, nemes építőanyag s a szobrászati meg festői dísz segítenek még a legnagyobb templomi műremekké tenni.

Hogy a többi szép közt miért ez a legszebb templom s hogy miért legszebb egyáltalán a renaissance (főleg az olasz) építészet, megkísértem megokolni.

Szép a bizanci stílu templom, hatalmas belső térségével, mozaikjainak színes gazdagságával . . . Szép a román templom. Nézd meg a pécsi bazilikát. Sárgás homokkövei a nyugatról keletre nyúló szép épület-testbe s ennek négy sarkából elegáns komolysággal magasodó tornyokba rakódnak egymásra. Az oldalai árkádokkal, ezekben félköríves ablakokkal s a párkányzat fölött apostol-szobrokkal elevenednek. A tornyok oldalfalait, figyeld, mily szépen tagolják a kettős, hármas szabad ablaknyílások, melyeken átszállong a fecske, meg átvillan az átellenes másik oldal nyílásaiból az ég kék szeme. A nyugati s főhomlokzat nagy színes ablakain át a nemes szingazdagságu templombelsőbe gyönyörűen árad a délutáni napsugár, köszöntve s új színekkel fürösztve a két pillérsort, mely három hajóra osztja a bazilikát, aztán köszöntve a négy márványoszlopon álló főoltár-menyezetet meg a falak felső mentén a tisztos, komoly rajzu s nemesen színezett freskókat. A falak

s pillérek dekorációja meg a különböző faragványok mind, mind hozzájárulnak a szemed gyönyöréhez s szemed megindulásán át a lelked emeléséhez. Az Isten nemes fényü, monumentális házában, az erőteljes kereszténység tisztos fényűzésű lakában érzed magad.

Szép a góthikus templom. Szeretnék inkább a budai Mátyás templomhoz vagy a kassai dómhoz küldeni, de a saját impreszióm nógat most, hogy a bécsi Szent István templomról beszéljek . . . Menj úgy este felé a Kärntner-strasse sürgő, illatos zsebongásán át a Szent István tér felé. Elébe érsz a hatalmas góthikus templomnak s megdöbbenve nézed óriás, sötétszürke tornyát. E komor, imádkozó fenyőfa, úgy érzed, mintha az égre mutatna s azt mondaná, hogy azon kívül minden mulandó, csekély földi-magad is meg a főváros fényes sürgése is. Csucsiv csucsiven: mintha ég felé kulcsolt kezek iparkodnának egymás fölé, azután a földről fel a magasba. E komor ágaskodást nem csak szemed nyugtalan rándulásával érzed, hanem lelken is át fut valami: fájdalmas sóvárgás egy jobb hazába. S bár a góth templomnak szerkezetében csodálatos összhang, erő van s minden fölösleges cifraságnak látszó részecske is azon dolgozik, hogy bizton álljon az egész épület; mégis, e szerkezeti biztonsága mellett valami ép oly bántó, nyugtalanító hatással van ránk az ő kizárólagos függőleges törekvése, felfelé-törekvése, — mint a mennyire bántana bennünket egy oly épület, mely lepényszerűleg terpeszkednék szélességben és hosszúságban a föld felszínén. A gothikában a vonalaknak csucsívekbe való felugrása jobban megindít, mint a renaissance; s a felületes szépérzék bizony sokszor hajlandó szebbnek mondani azt, a mi erősebben nyugtalanít. S bár a góth az égbe visz, de gondold meg, hogy az Isten nem kívánja tőled, hogy elkeseredetten, ideges komorsággal vágyakozzál ki ebből a földi világból, melyet ő gyönyörűségedre is teremtett. Ezzel persze nem mondjuk, hogy kerül annak a nagyszerű s finom meghatottságnak a nyugtalanságát, melylyel a góth stíl a szemedet, lelkedet illeti. Nem mondjuk, hogy ne talál-

30.

jon finom, nemes borongást a lelked számára a szemed, mikor a góth épület sötét pilléreit, szürke csipkéit, finoman bonyolított diszeit nézi és csodálja a bravurt, mely szerkezeti részeket egyuttal diszitókké is alakított. Nem mondhatja senki, hogy a góth nem szép ; csak arra vigyázz, hogy a legszebbnek ne tartsd. A kik a góth stilt igazán tudják élvezni, azok a francia góthikát szeretik. Meri itt már nem csak ég felé igyekvő csucsiveknek álomszerűen kuszált halmazát találják, mint ez a német góthikában van, hanem összefoglaló tagolást is találnak, a részeknek úgy kisebb egészekbe, határozottabb s nyugodtabb geometriai formákba való szedését is, azután az épület homlokzatán vízszintes vonalakat is, a mi már a románhoz és a még derüesebb, nemesebb renaissancehoz közelíti az épületet . . .

Barokk épületet találsz nálunk itthon Pozsonyban, Budapesten és még egy pár városunkban; templomot láthatsz Pápán, Budapesten (egyetemi templom) aztán Jászon és egyéb helyeken. E stil nevét ne vedd mindjárt kicsinylőleg vagy boszankodva. E stil a renaissanceból indult ki, s formáinak eleveisége, a görbe vonalak lendületes, változatos használata s a festői disze Michelangelo hatalmas szelleméből. De a XVIII. század végén megrontotta e stilt a tulzás, mely a formai eleveiségből nyugtalan kacskaringót és czikornyát, a festői diszből pedig cziczomát csinált. S ekkor már a barokk épület nem erős lendületességgel, hanem a dekorációk tarka puhaságával akart hatni. De ez a tulzás korszakában volt. Különben a barokknak sok szép eleven, erőteljes alkotása van.

A román stil tisztos, de diszeiben husos és formáiban kissé nehézkes, tultömör; a góth tulságos komoran nyugtalanító ; a barokk sokszor tulságosan pózol vagy nagyon is kedvesen elevenkedik . . . Az egyensulyt a renaissance mutatja és érezteti is szemed, szived gyönyörüségére. Nézd meg jól az akadémiánk palotáját, vagy az Andrásy uton (71. szám) a minta-rajziskolát, vagy a Teréz-köruton a Battyáni-palolát, vagy (s főleg ajánlom) vedd szépen szemügyre a lipótvárosi

(Szt. István) bazilikát. Majd megérzed, hogy a derékszögesen és körívesen meg félkörívesen és elegáns könnyedséggel s impozáns arányokban tagolt tömegek ott mily szép s minden irányban mily kifejlődött térséget foglalnak el. Azt is észre fogod venni s gyönyörűséggel érezni, hogy ott a dekoráló elemek mintha csak mérsékelt, nemes kivirágzásai volnának a szerkezetnek. Minden oly „nyugalmasan felfogható“ és „éltetőleg vonzó“, — mondják a németes esztétikusok az ily szép művek hatásáról. Leginkább az olaszországi renaissance-paloták adják meg a tökéletes építészeti műélvezetet.

Korunk építészete, bár felhasznál sok minden stílust, leginkább renaissance elemekkel és felfogással dolgozik. A szemnek és a lelki hangulatoknak dönthetetlen törvénye szerint a legegyszerűsebb, legkellemesebb és legszebb hatása van a renaissance stílnak. Találjuk fel egy más lelki törvényt, s majd akkor aztán törhetjük a fejünket egy — új stíluson, mely tökéletesebben felel meg szemünk és szívünk szépérzékének. Persze ezzel nem mondjuk, hogy ne építkezzünk olyan más stílokkal, melyek praktikusabb vagy ideálisabb szükségleteinknek jól megfelelnek.

És most vegyünk föl még egy szempontot. Nemzeti karakterünk szeretete az építészetben is szívesen látna oly elemeket, melyeket a magyar hagyomány és szokás őriz és használ. De ez elemek inkább díszítésre alkalmasak és szerkezetileg csak kisebb tárgyakra, iparművészeti dolgokra, — egyébiránt még úgy kisebb építészeti alkotásoknál is, villáknál például, mely utóbbi épületekben más nemzetek is érvényesítik sajátos elemeiket. Gondolj a schweitz-i villákra.

Talán a jövő valamelyik lángelméje alkot még a székely galamb bugos kapuknak patkóformához közeledő íveiből egy magyar építészeti stílus számára szerkezeti elemeket. Keleties jellegű, érdekes építészet lesz ez; ha nem is oly tökéletes, mint a renaissance, de arra mindenesetre nagyon alkalmas lesz, hogy majd nemzeti karakterünk őrzését s finomítását impozánsabb módon is előmozdítsa.

IV.

Az épület hatása szemedben át szivedhez jutva, nemcsak a tömegek, formák és térségek érdekes megérezését kelti fel s ehhez még nem csupán valami álmovilágba való ringatózást ad. Megérezed még az épületben a praktikus célát, vagy az Isten lakát, vagy még például a vár biztonságát, — szóval az épület formái jelentenek már valamit. De azért magukból a formákból határozott természeti tárgyat ki nem ismersz.

Ismerősebb világban vagy már, mikor szobrot nézel. Itt nem elég, hogy a formák csupán önmagukban legyenek szépek. Kell, hogy hozzájuk valami határozott természeti alak képét fűzhessed. Emberi vagy állati figurát kell kiérzened a szobor tömegének, formáinak elrendezéséből, különben nem fogadod el. A ráismerés gyönyörét megkivánod. A szobrászat már határozottan utánozó művészet.

S a felismert figurákhoz már határozott gondolataid is fűződhetnek. Herkules szobránál a hatalmas, jótékony hős jut eszedbe. Arany ülő szobránál a nemes egyszerűségű magyar ember s benne a szigorú érzékű, puritán erkölcsű poéta, ki költői tollát nagy nemzeti ideáknak szentelte s szerelmi verset nem irt soha ... De azért gondolataidnak a szoborműhöz való fűzésében nem vagy tulságosan szabad. Vigyáznod kell, hogy sok mindenfélét ne fűzz hozzá egész határozottan. Meg kell gondolnod, hogy a külső figura nem mutathatja meg az egész belső embert. Elégedjél meg azzal, ha egy szobornál a külső figura valami természeti tárgy vagy személy határozott képét juttatja eszedbe, s ha megérted a mozdulatát meg a lelki állapotot, mely a mozdulat alatt van. A külső, a figura az, a mi a szobrászé. A szobrászati műélvezetednél is az első

gyönyöröd és egyáltalán egész testi-lelki gyönyörködésed feltétele az, hogy a szobor szemlélése sikerüljön vagyis rossz faragás, érthetetlen lapok, vonalak ne zavarjanak.

De hogy is nézd a szobrot? Keresd ki itt is a helyes szempontot, hogy először abból a háromszoros távolból áttekinthessed az egészet. Minden szobor rendesen úgy készül, hogy egy főszempontból tekints reá, nem pedig, hogy akármelyik oldalról nézegethessed. Figyeld abból a főszempontból az egész alakot, például az érc-szoborét, a mint valami nagyobb téren áll és hatalmas sötétes foltot mutat ki a kék levegő háttéréből ; kisebb helyen, összeszorultabb térre, néha fülkébe, szokás elhelyezni a márványszobrot, mely a részleteinek szépségeivel foglalja el inkább szemedet, szivedet. Elhibázott dolognak veheted, hogy boldogult Erzsébet királynőnknek bronzemléket állítottak be a bécsi kapuczinus sirbolt egy kis zugába. Márvány anyag jobb lett volna.

Most nézzük, mi is egy szobor? Kőből, ércből való tömeg, mely valami talapzatról emelkedik, rendesen emberi figurát mutatva. Hozzáteszszük, hogy a figurát valami mozdulatában szokta a szobor mutatni. Megszoktuk az emberi vagy az állati figuránál — a formákkal együtt, rajtuk a formákon, észrevenni mozgásokat. Az emberi test mindig mozgásban van. Ha állsz is, két egyensúlyozott mozgás eredménye ez. Innét van, hogy képzőművészeknél az emberi alaknak, — mert az emberi alak él, mozog, — aktus, „akt“ a neve.

De a mozdulattól tulságos sokat ne kívánj. A kő meg az ércz sulyos; nagyon lengő, ugró, repülő mozdulatot nem igen lehet velök jelezni, mert így a szobor könnyen eldőlhethet, s mert egyáltalán ellenkezik a nyugodt kőanyag természetével a heves mozgás. Ez az „anyag törvénye“ a szobrászatnál. Tehát az anyag törvénye korlátoz.

A szobrászati ábrázolás tárgya is korlátozva van. Rendesen az ember-figurával foglalkozik e művészet. Aztán ezt is színek nélkül mutatja. Világosabb meg sötétebb foltok, egy szinből, a márványéból vagy érczéből: ezek jönnek a szemedhez egy

34.

szoborról. Hogy a szobrot jól láthasd, legyen gondod arra, hogy a világosabb és sötétebb helyek (fényes meg árnyékos részek) ne összefolyva, zavarosan egymásba csillogva és szürkézve rezegjenek szemed előtt, hanem szép, határozott, tisztán megkülönböztethető masszákban (foltokban).

Ezt a jó elhelyezéssel éred el, vagyis az által, ha a szoborra 45° szög alatt ömleszted a világosságot. Megmondom, hogy értsd ezt. Képzeld magad egy tágasabb szobában, melynek északi oldalán, a fal közepén, jó nagy ablaka van. Ez ablak alsó felét függönyözd el. A szoba többi ablakát és esetleges üvegajtáját egészen függönyözd el. Most figyelj, az előbbi ablak felső, szabadon hagyott részén, hogy ömlik be a világosság. A fénykéve 45° szög alatt jön. E fénykévébe tégy egy szobrot, de az ablaktól jobbra vagy balra és se nagyon közel az ablakhoz, se tulságos messze.

Igy legegyszerűsebben mutatkoznak a formák. Szabadban álló szobrokat lehetőleg olyan nap-állásnál nézz, mikor 45° szög alatt esnek rá a sugarak. Nem oly egyenletes, de nagyon érdekes hatású az egészen felülről jövő világításban álló szobor . . .

De valamit legjobban látni a fent említett 45° szöges világítás mellett lehet. Az ilyen felső oldalról jövő fénykévében mutatnak leghatározottabb és legszebb masszákat, azaz világos és sötét foltokat a tárgyak. Az ilyen fény-elosztású foltoknak örül a legjobban a szem, s ha épületet vagy szobrot rajzol le valaki, 45° szöges világítást véve osztja el szép határozottsággal a világos és sötét foltokat. Innét van, hogy sokszor szebb valami épület vagy szobor képen, mint valóságban.

Kereskedő László.

Majoros Károly

1870-1901

Fájó kegyelettel szenteljük e pár sort néhai Majoros Károlynak, a szatmári kir. kath. főgymnasium korán elhunyt tanárának.

1870. évi ápril 12.-én született Szatmáron; középiskolai tanulmányait e gymnasiumban végezte, majd 4 évig az országos rajztanárképző intézet növendéke volt. Miután a tanári vizsgálatot 1893. évben sikerrel kiállotta, az 1894.-évben a podolini kath. gymnasiumhoz neveztetett ki rendes rajztanárnak; 1896.-évben saját kérelmére a szatmári kir. kath. főgymnasiumhoz helyeztetett át. Itt teljesítette nemes feladatát csaknem élete utolsó napjáig.

Meleg szeretettel szolgálta a nevelés és oktatás ügyét, szelidséggel, szeretettel ölelte magához tanítványait, tisztelettel, becsüléssel és igaz barátsággal érintkezett tanártársaival. Kötelességtudása s lelkiismeretessége oly nagy volt, hogy halála előtt 5 nappal, mikor már teljesen munkaképtelennek érezte magát, személyesen jelentette igazgatójának, hogy másnap s talán pár hétig is nem lesz képes tanítani.

1901. január 7.-én kiragadta a halál szerető nője, gögicsélő kis fia s az általa oly forrón szeretett ifjuság s az őt igaz barátsággal szerető kollégái köréből. Rövid volt a pályafutása, de e rövid idő alatt is emlékezetessé tette nevét intézetünk történetében munkaszeretetével, lelkiismeretességével és jóságával. Az örök világosság fényeskedjék neki, nyerje jutalmát a jókat szerető Istentől.

II.

Az iskola 1900—901. életéből.

A) Nevezetesebb események.

A tanárkar 1900. évi augusztus 30.-án reggel tartotta meg az alakuló tanácskozást; aug. 30. és 31. napjain voltak a javító vizsgálatok; szeptember 1., 2., és 3. napjain délelőtt történt a jelentkező tanulók felvétele és beiratása. Szeptember 4.-én ünnepies isteni tisztelet s a tanulókhöz intézett igazgatói beszéd nyitotta meg az 1900—901. iskolai évet, szept. 5.-étől kezdve pedig megindult a tanítás s a nm. minisztériumtól megszabott rendtartás és a helyben hagyott helyi állandó tanmenet szerint zavartalanul folyt az év befejezéséig; ugyanekkor vette kezdetét az 1890. évi XXX. t. cz. értelmében a görög nyelv tanítását pótló tanfolyam is az V. osztályban 12, a VI-ban 17, a VII.-ben 11, a VIII.-osztályban 7, összesen 53 tanulóval.

Összesen 497 nyilvános tanuló iratkozott be, 45-tel több, mint az 1899—900. tanévben. Az I. osztályba 126, a II.-ba 93, a III.-ba 70, a IV.-be 46 nyilvános tanuló vétetett föl; s ezért a nm. minisztérium az I., II. és III. osztályok mellett párhuzamos osztályok fenntartását engedte meg s így a jelen évben nyolcz rendes osztály mellett három párhuzamos osztálya is volt az intézetnek.

Megünneplé az iskola Ő Felsége, az apostoli király, legkegyelmesebb urunk névnapját isteni tisztelettel s iskolai szünettel.

Gyászünnepet rendeztünk boldogult Erzsébet királynénk emlékére, isteni tisztelettel és beszéd tartással. A beszédet Fölkel Béla tanár tartotta.

Az 1848-iki törvények szentesítésének évfordulóját s a koronázás emléknapiját szintén isteni tisztelettel s a tanulókhöz intézett beszéddel ünnepelte az iskola. Az első alkalommal az igazgató, a második alkalommal Fásztusz Elek tanár tartá az ünnepi beszédet.

Szieber Ede tankerületi főigazgató ur márczius 21.—26. napjain végezte hivatalos látogatását.

A szóbeli érettségi vizsgálat Szieber Ede tank. kir. főigazgató ur

37.

elnöklése alatt június 13., 14. és 15. napjain folyt le. E vizsgálat eredménye ezen értesítő VI. fejezetének 4. pontja alatt van kimutatva.

Dr. Kádár Ambrus, szatmári székesegyházi kanonok, mint püspöki biztos jelen volt a római és görög kath. vallású tanulók vizsgálatain május 1.-én és június 13., 14. és 15. napjain.

A városi főorvos, dr. Jéger Kálmán ur, bár az iskolának van saját orvosa, két ízben végig járta az osztályokat s megvizsgálta a tanulók szemét, nehogy ragályos szembetegség áldozataivá essenek a tanulók.

A tanulók erkölcsi magaviselete általában jónak mondható. A tanulmányi előmenetelről ezen értesítő V. fejezete alá foglalt érdemsorozat s a VI. fejezet 3. táblája ad felvilágosítást.

Latin és görög szertartású kath. tanulók a téli időszakban szent misét ünnep és vasárnapokon, az év többi részén naponként hallgattak, szent beszédet pedig az év minden ünnepén és vasárnapján, a szentségekhez négyszer járultak, nagyhéten három napi szent gyakorlat után; jelen voltak az egyházi rendes- s a jubileumi bucsu elnyerésére rendezett körmeneteken, megünnepelték sz. Imre hercegnek, a gymn. kápolna védőszentjének és sz. Alajosnak, az ifjuság pátrónusának napját. A nem kath. vallású tanulók hitoktatóik utasításai szerint s azok felügyelete alatt végezték vallási gyakorlataikat.

A gymn. tápintézet vagyona ezen értesítőben a X. fejezet alatt van kimutatva.

Az ösztöndíjakat, jutalmakat és segélyezést az értesítő VIII. fejezete tünteti elő.

Az évváró vizsgálatok június 13.—25. napjain voltak; június 29.-én az évet ünnepies hálaadó isteni tisztelet fejezte be.

B) Változások a tanári karban.

Haller Jenő h. tanári minőségben az egyik hosszabb idő óta betöltetlen mennyiségben — természettani tanszékre alkalmaztatott 1900. évi aug. 22.-én 48.333. sz. a. kelt Vall. és közokt. Nm. Miniszt. rendelettel.

More Sándor okl. tanárt a III. párhuzamos osztályhoz helyettes tanári minőségben alkalmazta a V. és k. Nm. Minisztérium 1900. évi szept. 10.-én 65.530. sz. a. kelt rendeletével, azonban már az 1901. évi ápril 6.-án 21.404. sz. a. kelt rendelettel a szentgotthárdi áll. algymnasiumhoz helyezte át.

Ócsvár Rezső okl. rajztanár h. tanári minőségben az elhunyt Majoros Károly helyére alkalmaztatott 1901. évi január 13.-án 2402. sz. a. kelt V. és k. Nm. Min. rendelettel.

38.

Vida Sándor dr. okl. h. tanár 1901. febr. 4.-én 4954. sz. a. kelt rendelettel saját kérelmére a zalaegerszegi áll. főgymnasiumhoz helyeztetett át.

Kereskedő László rendes tanár saját kérelmére 1901. febr. 4.-én 4954. sz. a. kelt rendelettel a zalaegerszegi áll. főgymnasiumtól ezen intézethez helyeztetett át.

Kovács Gergely helyettes tanári minőségben a szentgotthárdi áll. algymnasiumtól az innen áthelyezett More Sándor helyére ezen intézethez küldetett 1901. évi ápril 6.-án 21.404. sz. a. kelt rendelettel.

C) A tanárok irodalmi és társadalmi működése.

1. *Dr. Fechtel János*. Szatmár szab. kir. város törvényhatóságának bizottsági tagja, a Szatmári Kölcsey-kör titkára, a szatmári nőegylet főtitkára, a szatmári első göztéglagyár igazgató-tanácsosa, a szatmári kath. kaszinó, a szatmári Polgári Társaskör, a szatmári önkéntes tűzoltó-egyet a vereskereszt egyesület, és a dalegylet választmányi tagja, az orsz. lanár-egyesület tagja. Felolvasásokat tartott és hirlapi cikkeket irt.

2. *Dr. Fodor Gyula*. A Szatmári Kölcsey-kör muz. szakosztályának alelnöke. A kath. kaszinó könyvtárosa, a philologiai társaságnak és a Szt. István-Társulatnak, az országos tanáregyesületnek tagja; közművelődési és szépirodalmi cikkeket irt a helyi lapokba.

3. *Jaskovics Ferencz*. Szatmár szab. kir. város törvényhatóságának bizottsági tagja ; elnöke a szatmári dalegyletnek, alelnöke a kath. kaszinónak ; választmányi tagja a helybeli polgári Társaskörnek, a róm. kath. iskolaszéknek, a szatmármegyei Széchenyi-Társulatnak, a szatmármegyei róm. kath. néptanítók egyesületének és a szatmár-egyházmegyei irodalmi körnek ; tagja az orsz. középisk. tanáregyesületnek ; cikkeket irt a helyi lapokba, tanít a kereskedő tanoncz-iskolában.

4. *Orosz Alajos*. A szatmárvármegyei tanári körnek titkára, az országos tanáregyesületnek és a szatmári kath. kaszinónak választmányi tagja. Ez évben jelent meg Német olvasó- és gyakorlókönyvének II. kiadása.

5. *Ratkovszki Pál*. Elnöke a gymnasiumi tápintézetnek, a „szatmárvármegyei tanári körnek“, a szatmárvármegyei takarékpénztár részvénytársaság felügyelő-bizottságának, a Szatmár városi óvodának, a „Pázmány-sajtó“ választmányának; választmányi tagja a kath. kaszinónak, a vöröskereszt egyesület helyi fiókjának; rendes tagja a math. és phys. társulatnak.

6. *Dr. Schöber Emil*. Tagja a m. kir. természettudományi társulat-

39.

nak, a Kölcsey-körnek, külső tagja a budapesti Paedagogiai Társaságnak. Tanít a helybeli tanoncz-iskolában. Megjelent a „Növénytan stb“ czimű tankönyve.

D) Egészségi állapot.

(Iskola-orvosi jelentés.)

Ez idei iskolai orvosi jelentésemet két halálesettel kell kezdenem. Két tanuló halt el Sziver Dezső VI. és Onutz Pál II. osztályu tanuló, az egyik gümőkórnak a másik agyhártya lobnak lett áldozata.

Máskülönben az egészségi állapot jónak mondható. Az influenza aránylag kevés gyermeket kinezott meg, bár januárban járványszerűleg lépett föl; a kanyarónak is kevés betegje volt intézetünkben.

A szembetegek száma évről-évre csökken ; a gyermekek nagyobb része önként jelentkezik nálam a legcsekélyebb szem jelenségre is. — Mint minden évben úgy az idén is Dr. Jéger Kálmán városi főorvos felül vizsgálta a szemeket. Az oltást ismét Dr. Vajay Imre kerületi orvos végezte.

Az intézetekből a gymnásiumba járó növendékek egészségi állapota is kellő felügyelet alatt állott.

Az iskolai év kezdetén az igazgató ur felhívására bárki jelenkezhetett a torna alól való felmentésre. — Felmentetett összesen 24 részben látható testi hibák, részben pedig csak orvosilag constatálható betegség miatt vagy elővigyázat céljából.

Felmentési okok voltak : sérv, csipőizületi lob, bordapup, ujj hiány, lóláb, vizelet tarthatatlanság, hideg tályog, szédülés, szivdobogás, orrvérzés, vérköpés, szemhiány stb.

Torna órán nevezetesebb baleset nem történt sem a torna vizsgán, ugyszintén a június 4-én tartott majális alkalmával sem.

Az idén örvendetes eseménynek jegyezem fel azt, hogy tornagyakorlataink a füleslabda játékkal szaporodtak, melyet úgy a testi edzettség, mint a karakter fejlődésére nagyon hasznosnak tartok.

Az egészségtan a VII. osztályban volt tanítás tárgya.

Az anyag az értesítő megfelelő rovatában van feltüntetve.

Az ifjusági „Kazinczy Önképzőkör“ ez évi működése.

A kör alakuló gyűlését 1900. szeptember 19-én tartotta. A vezetést ez évben is Orosz Alajos tanár vállalta el. A tagok száma 92 volt; ebből 52 rendes tag a VII. és VIII. osztályból, 40 rendkívüli tag az V. és VI. osztályból.

A kör a tisztikarát a következőképpen alakította meg: elnök: Hauschka Róbert, titkár: Lakatos Mihály, főkönyvtáros: Gerinczy Pál, pénztáros : Pojlák János VIII. o. t. ; főjegyző: Pap Gyula ; aljegyző: Kozicska Béla; alkönyvtárosok : Ádámcsik Gyula és Gyene István VII. o. t A bíráló bizottság, a mely a beadott művek értékéről általánosságban ítél, Lakatos Mihály elnöklete alatt Bodnár Béla, Braun Mózes, Erdődi Gáspár és Pável Ferencz tagokból állott.

A kör 18 ülést tartott, ezek között 4 diszgyülést; e diszgyülésekkel megünnepelte a kör Vörösmarty és Czuczor születésének 100 éves fordulóját, márczius 15-ikét és Erdődön is tartott a vár udvarán egy Petőfi ünnepélyt.

A Vörösmarty emlékére tartott önképzőkört diszgyülés tárgysora :

1. Szózat, énekli az ifjusági énekkar.
2. Szózat, szavalja Pável Ferencz VII. o. t.
3. Vörösmarty nőalakjai, írta és felolvassa Lakatos Mihály VIII. o. t.
4. Vörösmarty emlékezete, óda, szerzette Bodnár Béla VIII. o. t., szavalja Jaskovics Zoltán VII. o. t.
5. Ünnepi beszéd, tartja Hauschka Róbert VIII. o. t. ifj. elnök.
6. Párbeszéd Vörösmarty Maróth Bán-jából, előadják Gerinczy Pál VIII. és Kozicska Béla VII. o. t.
7. Hymnus, írta Vörösmarty, énekli az ifjusági énekkar.

A Czuczor emlékére tartott zártkörű diszgyülés tárgysora :

1. Riadó, Czuczortól, szavalja Csomay Győző VI. o. t.
2. Botond, értekezés, írta és felolvassa Stern Mór VIII. o. t.
3. A rab, költemény, szavalja Pável Ferencz, VII. o. t.
4. Czuczor élete és működése, írta és felolvasta Bodnár Béla VIII. o. t.
5. Sok a hiba, költemény, szavalja Munkácsy István VII. o. t.
6. Beszéd Czuczor felett, tartja Hauschka Róbert VIII. o. t. ifj. elnök.

A márcz. 15-én tartott diszgyülés műsora:

1. Talpra magyar ! Énekli a férfi kar.
2. Nemzeti dal, szavalja Pecz Ferencz VII. o. t.
3. Magyar ábrándok. Hegedün játszása Hronyecz Gyula, VIII. o. t. zongorán kíséri Pojlák János VIII. o. t.
4. Ünnepi beszéd, tartja Bodnár Béla VIII. o. t.
5. Bölcsődal, énekli a férfikar.
6. Rákóczy Rodostón, melodráma, szavalja Pável Ferencz VII. o. t., zongorán kíséri Ambrózy József VII. o. t.
7. Klapka induló, énekli a vegyes kar.

Az Erdődön tartott Petőfi ünnep tárgysora:

1. Zengjen a dal, — énekli az ifj. énekkar.
2. Petőfi és Erdőd. Ünnepi beszéd, tartja Bodnár Béla VIII. o. t. E

41.

beszédbe beillesztve szavalja Csomay Győző VI. o. t. „Mi van innen távol“ Jaskovics Zoltán a Bucusz cz. költeményt Petőfitől.

3. Járjatok be minden földet, — éneklj az ifj. énekkar.

A beérkezett művek száma : 37 volt. Két művet a vezető tanár hozzájárulásával visszavetett a bíráló bizottság. A 33 megbirált műből hármat a diszkönyvbe írásra méltónak ítélte a kör, hat művet dicsérettel fogadott el, hatot sikerültnek, kilenczet középszerűnek ítélte, egyszerű fokozattal hetet fogadott el s egyet tudomásul vett. E művekre 44 írásbeli bírálat érkezett be s így ezekkel együtt a művek száma 77. Ezenkívül volt két felolvasás is. Szabad előadás az idén nem volt.

Szavaltat összesen 43 volt; ezek közül jegyzőkönyvi dicséretben kilencz részesült; dicséretet 12 szavaltat nyert, a többiekét sikerültnek vagy középszerűnek ítélte a kör, négyet pedig tudomásul vett.

A jun. 8-án tartott záróülésen egy külön bizottság javaslata alapján elismerését nyilvánította a kör kiválóbb munkásságot végzett tagjainak. Dicséretet és pénzbeli jutalmat kaptak: Hauschka Róbert „Berzsenyi és Horatius“ cz. jeles értekezéséért, Lakatos Mihály tevékeny irodalmi munkálkodásáért. Stern Mórócz ügyes bírálatiáért és Pável Ferencz mint szorgalmas és tehetséges szavaltó ; dicséretet nyertek : Bodnár Béla, Pojlák János VIII. o. t. Borgida Endre, Erdélyi Géza, Jaskovics Zoltán, Kende György, Martikány Rezső, Munkácsy István, Pap Gyula, VII. o. Csomay Győző, Hovanecz István, Krompáczy Sándor, Nagy Vincze és Tombory Ernő VI. o. tagok.

A körnek a következő folyóiratok és lapok jártak: Katholikus Szemle, Uj Idők, Magyar Szemle, Tanulók Lapja.

Tagja a kör a Képzőművészeti Társulatnak, az Iparművészeti Társulatnak és a Sz. István Társulatnak.

A kör vagyona készpénzben 1200 kor.

F) A gyorsíró-kör ez évi működése.

Az ifjuság ez évben is megalakította szept. 18-án a gyorsírókört a melynek védnökségét ismét az igazgató vállalta el, a kör elnöke pedig dr. Fodor Gyula tanár lett.

Tisztviselőkké választottak: Titkárrá és vitagyorsírási előadónak: Csomay Győző VI. o. t.; levelezőgyorsírási előadónak: Krompáczy Sándor VI. o. t. , majd pedig a kezdők nagy száma miatt, egy másik levelező-előadói állás is rendszeresítettén, erre kijelöltetett: Vinkler József VI. o- t.; főjegyzővé: Erdélyi Géza VII. o. t. aljegyzővé: Vinkler József VI. o. t.; pénztárossá: Szendrey Ferencz VI.; könyvtárossá: Imlauer Vilmos VI. o. tanulók.

42.

A tagsági díj 50 fillér, beiratási díjjal együtt 3 kor. 50 fillér volt.

Beiratkozott az év elején 80 tanuló, és pedig: a VIII. osztályból: 5, a VII.-ből: 3, a VI.-ből: 20, az V.-ből: 12, a IV.-ből: 14, a III. A. és B.-ből: 26. — Ezek közül 21 gyakorló illetőleg vitagyorsíró volt, a többiek levelező gyorsírást tanultak.*) Tankönyvül a kör a Markovits Iván vitairási és a Bódogh János levelező gyorsírási tankönyvét használta.

A kör a „Soproni Gyorsíró” s a „Debreczeni Gyorsíró” 1—1, a „Budapesti Gyorsíró”-t 25, a „Gyorsírási Lapok”-at 2 példányban járatta; a szegényebb növendékeket ingyen látta el könyvtárából tankönyvekkel. — Kéthetenként 3 óra volt.

A kör 3 közgyűlést tartott ez évben; a december 18-án tartott közgyűlésén a vitagyorsírók számára 180 és 120 szótagos versenyt rendezett, melyen a 3 legjobb munka jutalmat kapott.

Hasonlóképen ekkor dőlt el a kezdők számára rendezett correct-stenogram-pályázat eredménye is, itt összesen 6-an nyertek jutalmat s elismerést.

A gyorsírókor főjegyzője, Erdélyi Géza, a kit az „Országos Magyar Gyorsíró-Egyesület 1900. év novemberében tartott őszi írásversenyére a kör felküldött, dicsérő oklevéllel tért haza. — Ugyszintén az országos egylettől hirdetett correct-vitairási-stenogram-pályázon versenyző 3 tagot: Erdélyi Géza VII. o. t. főjegyzőt, Krompáczki Sándor VI. o. t. előadót és László Mihály VI. o. t. az ország különböző részeiből beérkezett 165 pályamunka között I-ső díj fejében diszkönyvvel és illetőleg gyorsírói lapokkal jutalmazták meg.

A gyorsírókor tagjai nyilvános alkalmakkor tartott beszédek leírásában is sikeresen gyakorolták magukat.

G) Torna-ügy.

A magyar tanulók f. évi május hó 26. és 27-én Budapesten tartott III-ik országos tornaversenyén intézetünk ifjusága, Ratkovszki Pál igazgató, Lehóczky József és Jaskovics Ferencz tanárok és Erdélyi Imre tornatanító kíséretében 30 tanulóval vett részt.

Intézetünk a VII. ker. állami főgymnasiumban volt elszállásolva, az intézetnek nagyerdemű igazgatója dr. Cherven Flóris ur igazi atyai gondoskodással volt irántunk, azért ő neki e helyen is hálás köszönetet mond intézetünk igazgatósága.

Május 25-én szombaton, a verseny előtti napon étkező helyünkön meglátogatta intézetünket dr. Wlassics Gyula vallás- és közoktatásügyi

*) Évközben kiléptek tizenhármán. 10 tanuló egész, 8 féltandijmentesseget élvezett; 5-en 2 kor., 3-an 1 kor. fizetése alól mentettek föl.

43.

miniszter, dr. Berzeviczy Albert val. belső titkos tanácsos a versenyrendező bizottság elnöke, dr. Erődi Béla és dr. Cherven Flóris főigazgatók, dr. Boncz Ödön miniszteri osztálytanácsos, dr. Franki István miniszteri s. fogalmazó stb.

A Pünkösd első napján tartott futási versenyen Tombory Ernő VI. o. t. 3-ik díjat, — bronz érmet — nyert, a tizes csapat pedig a összetett versenyben (magas ugrás és sulydobásban) az intézet számára oklevelet nyert.

A második versenynapon *Kiürthy* Endre VI. o. t. a rudmászásban mint első győztes ezüst érmet és könyvjutalmat nyert. Szegedy Pál VII. o. t. a függeszkedésben mint második győztes ezüst érmet nyert.

Most ismét egy tizes csapat állott ki, hogy a füleslabda versenyben a *szolnoki* állami főgymn. tiz tanulóival mérkőzzék. ifjaink, mint győztesek kerültek ki a versenyből, s mindannyian bronz érmet kaptak; a résztvevők ezek valának: Pável Ferencz, Erdélyi Géza, Gerinczy Pál, Kürthy Endre, Röck Béla, Gyene István, Seliga Mihály, Tombory Ernő, Ambrózy József és Ádám István.

Május 29-én szerdán reggel 6 órakor érkezett haza a versenyen részt vett kifáradt csapat, a kiket a pályaudvaron az intézet tanári kara, ifjusága és nagyszámu közönség lelkesen fogadott s zászlójára babérkoszorút és nemzetiszinü szalagot kötött, a melyen a következő felírás áll: „A győzelem emlékére derék ifjainknak. 1901. május 27.“

Az elért siker koronáját a VII. kerületi állami főgymnásium igazgatóságának 878—1900. 1. sz. a. kelt következő hivatalos átírata teszi: „A kir. kath. főgymnásium Tekintetes Igazgatóságának Szatmár. Hivatalosan értesitem a Tekintetes Igazgatóságot, hogy a tornaverseny-jury utolsó ülésén a szatmári tornászok házi magaviselete s azok felügyelete *mintaszerűnek* minősítettet, s hogy az arra vonatkozó jelentés általános éljenzéssel fogadtatott. Teljes tisztelettel mindnyájoknak, a kiket illet. Budapest, 1901. május 30. dr. Cherven Flóris igazgató.

Az intézeti tornaverseny, a mely egyuttal a tanulók tornavizsgálata is volt, a nagym. vallás- és közoktatásügyi minisztériumnak 1892. évi május 31-én 1193. sz. a. kiadott rendelete értelmében június hó 16-án, vasárnap tartatott meg a Kossuth-kertben. A hirlapok és külön meghívók útján értesített közönség nagy érdeklődést tanusított a tornavizsgálat iránt, Nagy kár, hogy a verseny előtt egy órával óriási eső volt, a mely a különben is laza talajt annyira feláztatta, hogy a versenyre kitűzött gyakorlatok közül a magas-, táv- és rudugrást nem lehetett megtartani.

A verseny műsora különben a következő volt : 1. Ének, Hymnus, éneklí a főgymn. ifjuság. 2. Szabadgyakorlatok, I. A és B, II. A és B

osztályok. 3. Versenyfutás, I. A és B, II. A és B, III. A és B osztályok. 4. Osztály-tornázás ugrózsámolyon II. A osztály. 5. Szabadgyakorlatok fabottal III. A osztály. 6. Csapattornázás nyujtón és korláton. 7. Verseny magas- és távugrás IV.—VIII. 8. Játék: bárány és farkas II. A és B oszt. 9. Szabadgyakorlatok buzogánnyal V. oszt. 10. Verseny rudugrás VI.—VIII. oszt. 11. Verseny sulydobás V.—VIII. oszt. 12. Szabadgyakorlatok, bemutatra az országos tornaversenyen részt vett 36 tanulóval. 13. Füleslabda játék, bemutatra az országos tornaversenyen díjat nyert 10 tanulóval, más 10 tanulóval szemben. 14. Ének, Szózat, éneklő a főgymn. ifjúság.

A 12 pontból állott műsor előadása 5 órától 7-ig tartott. A verseny bíróság Lehoczky József és Jaskovics Ferencz tanárokból és Erdélyi Imre tornatanítóból állott. A versenybíróóság ítélete alapján, mint győztesek a futásban „*elismerő okiratot*“ a következő tanulók nyertek: I. A. o. Ungár Sándor, Fischer Ernő, Nemes Ernő, Papp Sándor, Fáber József, Nonn Gyula, Litteczky Lajos, Reszler Antal, Bacsár Gyula, Gramma János, Bajor Lajos, Göbl József, Ilniczky Sándor; — I. B. o. Faulhaber Béla, Lengyel Mihály, Aczél Károly, Gruber János, Matévi Lajos, Rónai Gyula, Munkhardt Gyula, Pecz Rezső; II. A. o. Nagy Elek, Rezssek István, Csucsay János, Majláth Béla, Kellner Mihály, Szegedy György, Daróczy Pál, Váry Emil, Heinrich Viktor, Toperczer Dezső, Nyári József, Balog Sándor, Császy Mihály; II. B. o. Azary Sándor, Bernáth Kálmán, Imlauer Dezső, Sirola Emil, Láng György, Erdei József, Wilhelm István, Pálffy Tibor, Farkas Jenő, Varga Endre, Beniczky István; — III. A. o. Lyahovics Sándor, Moys János, Bérczi Béla, Nonn János, Pfszter József; — III. B. o. Pék László, Ujlaki János, Ember Péter, Láng Ernő, Ölschlager István, Galló Lajos, Lóvy Sámuel. A sulydobásból oklevelet nyertek Pável Ferencz jobb kézzel 12 mtrt, balkézzel 8.50 mtr. dobott, Kalotay Viktor, Kürthy Endre és Gerinczy Pál.

A legügyesebb tornász jutalmazására a helybeli torna- és vivó-egyesület, mint a multban úgy most is 1 drb. tiz koronás aranyat adományozott. Ezt a versenybíróóság Főgel József VII o. tanulóval ítélte oda, mint kiváló nyujtó- és korláttornásznak.

Nagyban emelte a tornavizsgálat ünnepélyességét a helybeli m. kir. honvéd állomás parancsnokságának azon kiváló előzékenysége, hogy a kir. kath. főgymnasium igazgatóságának felkérésére a honvéd zenekart a vizsgálat idejére díjmentesen kirendelte.

Nagy előzékenységet tanusított intézetünkkel szemben Szatmár szab. kir. város tekintetes Tanácsa is, amennyiben megengedte, hogy a vizsgálat a Kossuth-kertben tartassék meg. Ezáltal a nagyközönség sok-

45.

kal nagyobb számban gyönyörködhetett ifjaink testi ügyességében, mint a gymnasium szűk udvarán.

A főgymnasium igazgatósága ez uton is hálás köszönetét fejezi ki úgy a városi tanácsnak, mint a honvéd-parancsnokságnak a tapasztalt szives figyelemért.

Az intézet torna- és játék eszközeinek száma a lefolyt iskolai évben 50 drb bőr labdával, 1 labdatartó hálóval és 14 drb. labdaütő bottal szaporodott.

A tornázás gyakorlása alul egy régebbi miniszteri rendelet értelmében felmentetett a VII. osztályból 9, a VIII. osztályból 12 papnövendék. Ezekon kívül állandó és muló testi bajok miatt főigazgatói és igazgatói felmentést kapott 21 tanuló.

Az alsó osztályokban a tornázás, mint osztálytornázás, a felső osztályokban, mint csapattornázás gyakoroltatott.

A felső osztályok tanulóin a tanév első heteiben erőmérés is tétetett. Az eredmény egy rovas könyvbe vezetett be.

A tanulók az arra alkalmas időben a fürdést és uszást a Szamos folyón két jól berendezett uszodában mérsékelt díj mellett, kellő felügyelet alatt gyakorolhatták.

A korcsolyázást a kellően gondozott korcsolyapályákon szintén mérsékelt díj mellett gyakorolhatták az ifjak.

A kötelező játékdélutánok ezen iskolai évben léptettek életbe.

A labdázást és egyéb iskolai játékot a város által átengedett s a gymnasiumhoz alig néhány perczre fekvő zöld pázsiton, Erdélyi Imre tornatanító felügyelete alatt gyakorolták.

Sajnos, az ideiglenes játszótérül kijelölt terület nem alkalmas arra, hogy az ifjuság valódi üdülő helye legyen, mivel egyszersmind katonai gyakorló tér is s így az ifjuság gyakran kénytelen lelkületét sértő szavakat hallani. Reményünk van, hogy a nemes város áldozatkészsége rövid időn segít e bajon s kizárólag az ifjuság üdülésére szolgáló játszótérről gondoskodik.

A játékdélutánokat a tanulók igen megkedvelték s csak ritka eset volt, hogy egyik másik hiányzott volna.

Az I. A és B osztály pénteken, a III. A és B és IV. osztályok kedden délután tartották játékdélutánjaikat.

Esős idő miatt mindössze négyszer szorultunk a tornaterembe, a többi idő mind kedvező volt.

Május végével és junius elején a roppant hőség miatt a játékot 4—6 óráig tartottuk meg.

A játéokra nem kötelezett felső osztályok is gyakran keresték fel a játszóteret, s órákon át üzték a füleslabda és a nagyméta játékot.

III.

A tanári testület.

1. **Erdélyi Imre**, világi, rendes tornatanító ; a tornaszertár őre, tanította a tornát minden osztályban heti 22 órában.

2. **Fásztusz Elek**, áldozó pap, rendes tanár, a III. A) főnöke ; tanított latint és történelmet a III. A) görög nyelvet a VII. és VIII. osztályban heti 18 órában.

3. **Fechtel János**, áldozó pap, a bölcsélet doctora, rendes tanár, róm. kath. hitszónok, az II. A) osztály főnöke ; tanított latin és magyar nyelvet az II. A) osztályban, történelmet az V.- és VIII. osztályban heti 17 órában, francia nyelvet két fokosztályban heti 2 órában.

4. **Fodor Gyula**, világi, a bölcsélet doctora, rendes tanár, tanított latin nyelvet az I. A) és VIII. magyar nyelvet az I. A) és gör. pótló irodalmat a VI. osztályban heti 18 órában.

5. **Fölkel Béla**, áldozó pap, h. tanár, a gymn. tápintézet felügyelő tanára és pénztárosa, a II. B) osztály főnöke; tanított latint, magyart, szépírást a II. B) magyart III. A) és görög-pótló irodalmat az V. osztályban heti 18 órában.

6. **Haller Jenő**, áldozó pap, h. tanár; tanított számtant az I. B) II. A) II. B) és III. B-ben, rajzoló geometriát a III. B-ben, szépírást az I. A-ban, heti 18 órában.

7. **Hozás János**, gk, áldozó pap, gk. vallástanár és hitszónok ; tanított vallástant a román ajkuaknál románul és magyarul minden osztályban heti 12 órában, román nyelvet és irodalmat a közép és felső fokosztályban heti 4 órában.

8. **Jaskovics Ferencz**, világi, rendes tanár, okl. tornatanár, a VI. osztály főnöke ; tanított magyar nyelvet és irodalmat, a VI. és VIII. görög-pótló irodalmat a VIII. német nyelvet a III. B) VI. és VIII. osztályban, heti 17 órában.

9. **Kereskedő László**, világi, rendes tanár, a III. B) főnöke ; tanított latint, magyart a III. B) magyart a IV.- és V. szépírást a II. A) osztályban, heti 18 órában.

47.

10. **Kovács Gergely**, világi, m. kir. tart. honvédhadnagy, hely. tanár, az I. B) osztály főnöke ; tanított magyar, latin nyelvet és szépírást az I. B) osztályban, történelmet a III. B) és IV. osztályban heti 18 órában.

11. **Krompaszky Béla**, világi, rendes tanár, a physikai tár kezelője ; tanított számtant és rajzoló geometriát az I. A) osztályban, menynyiségtant az V. és VI. osztályban és természettant a VIII. osztályban, heti 18 órában.

12. **Kurtz Sándor**, világi, a bölcelet doctora, cs. és kir. tart. hadnagy, rendes tanár, a tanári könyvtár őre, a VII. osztály főnöke ; tanított latint az V. és VII. görögöt az V. osztályban, heti 17 órában.

13. **Lehóczky József**, világi, rendes tanár, okl. tornatanár, tanított menyiségtant a VII. és VIII. osztályban, természettant a VII. osztályban, számtant a III A); algebrát a IV. osztályban és rajzoló geometriát az I. B) osztályban, heti 18 órában.

14. **Melles Emil**, egyházi, szatmári gör. kath. plébános, főesperes, a magyar gör. kath. tanulók hitszónoka s vallástanára; tanított vallástant az I.—VIII. oszt. heti 12 órában magyar nyelven.

15. **Mondik Endre**, világi, néptanító, tanította az ének elemeit az I. A) és B) osztályban és négy szólamu műéneket, heti 3 órában.

16. **Nagy József**, világi, rendes tanár, tanított földrajzot az I. A) és I. B) II. A. és B. történelmet a VI. politikai földrajzot a VII. osztályban, heti 17 órában.

17. **Orosz Alajos**, áldozó pap, az önképzőkör vezetője, rendes tanár, az V. osztály főnöke, az ifjusági könyvtár őre. Tanított magyar nyelvet és irodalmat a VII. osztályban, német nyelvet a III. A) IV. V. és a VII. osztályban, görög-pótló magyart a VII. osztályban heti 18 órában.

18. **Ócsvár Rezső**, világi, cs. és k. tart. hadapród, hely. tanár, a rajzszerár őre, tanított rajzoló mértant a II. A) a II. B. III. és IV. osztályban, görög-pótló rajzot az V—VIII. osztályban, szabadkézi rajzot III—VIII. osztályban heti 20 órában.

19. **Radlinszky József**, világi, rendes tanár, a IV. osztály főnöke ; tanított latin nyelvet a IV. és VI. osztályban, görög nyelvet a VI. osztályban, heti 17 órában.

20. **Ratkovszki Pál**, áldozó pap, szentszéki ülnök, igazgató ; tanított bölceletet a VIII. osztályban, heti 3 órában.

21. **Reiser György**, áldozó pap, a theol. doctora, rendes vallástanár és hitszónok; tanított vallástant minden osztályban heti 16 órában.

22. **Schöber Emil**, világi, a bölcelet doctora, rendes tanár, a vegytani és természetrajzi tárok őre ; tanított földrajzot az I. A) osztályban, természetrajzot az I. A) I. B.) IV., és a VI. oszt.-ban, természettani földrajzot a III. osztályban heti 17 órában.

48.

23. **Török István**, világi, az összes gyógyt. doctora, okl. iskolaorvos és egészségtan tanár; tanított egészségtant a VII. osztályban heti 2 órában.

Jegyzet. Az áldozó papok a szatmári egyházmegye tagjai, a román ajku gör. kath. vallástanár a szamosujvári, a magyar ajku gör. kath. vallástanár a munkácsi egyházmegye tagja.

Az ev. ref. vallásu tanulók hitoktatását Rácz István ev. ref. lelkésztől, az izr. vallásuak Steuer Ábrahám okl. rabbitól nyertek.

IV.

Az 1900—901. évi tanítás tárgyának kimutatása.

I.) A) és B) OSZTÁLY.

Vallástan. Tanár: dr. Reiser György, Melles Emil és Hozás János. Tankönyv: a rom. kath.-nál: Egri közép-katekizmus, a gör. kath.-nál: Catechismu de midilocu. Heti óraszám: 2. Tananyag: a ker. kath. elemei, a parancsok és az egyház kegyzserei.

Magyar nyelv. Tanár: az A)-ban dr. Fodor Gyula; a B)-ben Kovács Gergely. Tankönyvek: Balogh Péter Magyar olvasókönyve I. r. és Magyar Nyelvtana I. r. Heti óraszám : 5. Végzett tananyag az olvasókönyvből az 1. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 13. 14. 17. 18. 20. 21. 22. 23. 24. 26. 27. 28. 29. 31. 32. 38. 40. 45. 46. 47. 48. 50. 51. 52. 57. 61. 63. 68. 81. számú darabok. Az olvasmányok alapján a nyelvtanból a hangok; a mondatok és nemeik; a mondatrészek ; a beszédrészek; igeidők és módok; szóképzés és szóösszetétel. Havonként 2 írásbeli dolgozat, összesen 14, a helyesírás gyakorlására tollba mondott szöveg leírása, kijelölt mondatrészek, igealakok, beszédrészek meghatározása.

Latin nyelv. Tanár: az A)-ban dr. Fodor Gyula; a B)-ben Kovács Gergely. Tankönyvek: Dr. Csengeri János Latin Olvasó- és Gyakorlókönyve és Latin Nyelvtana. Heti óraszám: 6. Tananyag : az olvasókönyv 1—29 latin és részben magyar szövegű olvasmányai alapján a főnevek, melléknevek, névmások, számnevek ejtegetése és a genusszabályok, adverbiumok képzése, elüljárók, a coniugatio. Tárgyi szócsoportok szavaiból alkotott mondatok latinra való fordítása; összesen 14 dolgozat.

Földrajz. Tanár: az A)-ban és B)-ben Nagy József. Tankönyv: Dr. Demkó Kálmán : A magyar királyság földrajza. Heti óraszám : 3.

Földrajzi alapismeretek. Világtájak; a föld mint égi test; tájékozódás a földgömbön. Éghajlat. Térképolvasás. A magyar királyság. Alföldek. A délnyugati dombosvidék. Hazánk felföldei. A magyar tengerpart. Horvát-Szlavonországok. A magyar királyság összefoglaló áttekintése. A hegy és vízrajz összefoglalása. Lakosság. Nemzetiségi és vallási viszonyok Közlekedés. Műveltség. Törvényhozás. Közigazgatás és törvénykezés. A magyar királyság czimere. Közös ügyek. Delegáció.

Természetrájk. Tanár: az A)-ban és B)-ben dr. Schöber Emil. Tankönyv : Paszlavszky J. Kis természetrájk. I. r. Heti óraszám : 2. Tananyag: a gyümölcsök leírása, a gyümölcs képződése a virágból. A kutya és szarvasmarha testének, továbbá a ház környékén, mezőn, erdőn élő állatok leírása és biológiája. Végül néhány tavaszi növény és a házi szárnyasok ismertetése.

Számtan. Tanár: az A)-ban Krompaszky Béla, a B)-ben Haller Jenő. Tankönyv: Gerevich-Orbók Számtana. Heti óraszám : 4. Tananyag : A mennyiség és mennyiségtan fogalma és felosztása. A szám meghatározása és osztályozása. A számlálás és a természetes számsor keletkezése. A tizes számrendszer; ennek alapján számműveletek egész számokkal és tizedes törtekkel. Számműveletek többnevű számokkal és ezzel kapcsolatban az időszámolás. A métermérték. Számműveletek közöséges törtekkel. Iskolai írásbeli dolgozat havonként egy-egy. Házi előkészületül óráról-órara példák kidolgozása.

Rajzoló geometria. Tanár: az A)-ban Krompaszky Béla, a B)-ben Lehóczky József. Tankönyv: Dr. Gerevich Emil Rajz. Geometria I. r. Heti óraszám : 3. Tananyag : Bevezetés. A szükséges rajzszerkek ismertetése. A test, a három kiterjedés; a lap, él és csucs. A vonal nemei. Az egyenes, két pont és egy egyenes. Párhuzamos és összetartó egyenesek. Az egyenes nagysága. A szög, iv, kör, középpont; sugár, hur, átmérő, metsző és érintő. Középponti szög. Műveletek körrel, ivekkel és szögekkel. A szög mérése. A szögek nemei. Szögpárok. Idom. Szimmetrikus idomok. A háromszögek, alkotórészeik és tulajdonságaik. Összeillő háromszögek. Négyszögek, sogszögek. A hur vonatkozásai a körhöz. Kerület- és területmérés. A geometriai ornamentális rajz elemei.

Szépírás. Tanár: az A)-ban Haller Jenő, a B)-ben Kovács Gergely. Heti óraszám: 1. Tananyag: folyó magyar írás.

Testgyakorlat. Tanító : Erdélyi Imre. Heti óraszám : 2. A szabadgyakorlatokból : a karlendítések, lökések és ütések minden irányba, törzshajlítások és forgatások, térd- és lábemelés. A katonai rend-gyakorlatokból : sorakozás, fedezés, kanyarodás, szakasz- és kettős

rendek alakítása. A szergyakorlatokból: mászás póznán és kötelen; rézsutos létrán: egyszerű fel és lemenés, átbuvás a fokok közt. A játékok közül: bárány és farkas, továbbá az ezen vidéken divatos labdajáték, egyenes és hármás kapó, körróta (várban forgó), kifutó, suszter.

II. A. és B. OSZTÁLY.

Vallástan. Tanár: dr. Reiser György, Melles Emil, Hozás János. Tankönyv: a róm. kath.-nál: Schuster-Róder, a gör. kath.-nál: Schuster-Popu tankönyve. Heti óraszám: 2. Tananyag: Az ó-szövetségi bibliai történetek.

Magyar nyelv. Tanár: az A)-ban dr. Fechtel János, a B)-ben Fölkel Béla. Tankönyv: Balogh Péter Magyar Olvasókönyve. II. r. és Szinnyi József Magyar Nyelvtana. II. r. Heti óraszám : 5. Olvasmányok : az 1—3. 7. 6. 9—11. 13. 14. 19—21. 23. 24. 27. 30. 35. 37—39. 42—49. 53. 56. 58. 60—62. 64. 65. 67. 70. 72. számú prózai és a 4. 5. 12. 16. 17. 26. 33. 36. 40. 51. 52.45. 57. 59. 73. 74. 78. számú költői darabok, a melyeket könyv nélkül is megtanultak. A nyelvtanítás és gyakorlás tárgya volt a ragos és névutós határozók tana; az összetett mondat; a mellérendelés módjai; az alárendelt mondatok fajtái; a többszörösen összetett mondat. Havonként két írásbeli dolgozat, összesen 15; tárgyük bővített, utóbb összetett mondatok alkotása megszabott bővítéssel, illetőleg megszabott mellé- vagy alárendelt mondatokkal.

Latin nyelv. Tanár: az A)-ban dr. Fechtel János, a B)-ben Fölkel Béla. Tankönyvek: Dr. Csengeri János Latin Olvasó- és Gyakorlókönyve és Latin Nyelvtana. Heti óraszám: 6. Olvasmányok: Az olvasókönyv 42—85. 89. 99. és 104. darabjai. A Gyakorlókönyvből a 42—84. sz. darabok szóbeli fordítása latinra. Tíz olvasmányt és a költői darabokat szó szerint is megtanulták. Az olvasmányok alapján átismételték az alaktant, begyakorolták a használatosabb névragozási és fokozási rendhagyó alakokat, a határozók, névmások és számnevek alakjait kiegészítőleg, a rövidített igealakokat, az összes igék perfectum- és supinumtöveit, a tőváltoztató és hiányos igék alakjait és az acc. s nom. cum infinitivo és abl. absolutus szerkezetet. Kéthetenként egy írásbeli dolgozat, összesen 15. Dolgozatul az olvasmány szavaiból és kifejezéseiből a tanmenethez alkalmazottan összeállított mondatokat fordítottak többnyire extemporaliter latinra.

Földrajz. Tanár: az A)-ban és a B)-ben Nagy József. Tankönyv: Dr. Demkó Kálmán: Az öt földrész leírása. Heti óraszám 3. Tananyag:

Európa, Ázsia és Afrika helyzete a földgömbön, vízszintes és függőleges tagozottsága összehasonlítva. Éghajlati viszonyok. Lakosság. Életmód és foglalkozás. Politikai felosztás. Gyarmatosítás. Ázsia és Afrika néprajza.

Természetrájk. Tanár: dr. Schőber Emil. Tankönyv: Paszlavszky J. Kis Természetrájk II. r. Heti óraszám: 2. Tananyag: A gyujtoványfű, kék katáng, papsajt, szarkaláb és a mécsvirág alaki s biológiai leírása közösen végzett megfigyelések alapján. Az állatvilágból a majmok, tengeri emlősök, a lakásaink közelében tartózkodó madarak, a görög teknősbéka, keresztes vipera, a közönségesebb halak, csigák, hasznos és kártékony rovatok ismertetése, szintén közösen végzett megfigyelések alapján.

Számntan. Tanár: az A)-ban és a B)-ben Haller Jenő. Tankönyv: Gerevich-Orbók Számntana. Heti óraszám: 4. Tananyag: A közönséges és tizedes törtekkel való alapműveletek megisméltése után a számolási rövidítések általában és rövidített számntani műveletek. Az arányosság fogalmának bővebb fejtegetése. A hármas szabály fogalma s az ehhez tartozó feladatok megfejtése; az egyszerű hármasszabály. Az olasz számolási mód. Az arányok és aránylatok tana. Az aránylatok tanának alkalmazása. Száztóli számolás. Havonkint egy iskolai dolgozat. Házi előkészületül óráról-órára egy-egy legközelebbi előadáson előfordult tananyagra vonatkozó példa kidolgozása.

Rajzoló geometria. Tanár az A)-ban és B)-ben Ócsvár Rezső. Tankönyv: dr. Gerevich Emil: Rajzoló Geometria II r. Heti óraszám: 3. Tananyag: a koczka, a koczka hálója, a koczka rajzolása, a négyoldalú gúla, hálója és rajzolása. Sik és pont. Sik és egyenes. A sikot metsző egyenes. Az egyenes és a sik hajlásszöge. Siknak sikhöz való helyzete. Párhuzamos és összetartó sikk. A lapszög. Három sikhöz metszése. A testszög. A testről általában, szögletes és gömbölyű test. A hasáb, egyenes és ferde hasáb. Összeillő hasábok. A henger, a gúla, a csonka gúla. Hasonló gúlak. A kúp, a csonka kúp, a kúp metszési idomai. Szabályos testek, a gömb, a testek összeillése és hasonlósága, szimmetrikus testek, fölület és köbtartalom kiszámítása. Testminták elkészítése. A síkéitményi rajzolás folytatása.

Szépírás. Tanár: az A)-ban Kereskedő László, a B)-ben Fölkel Béla. Heti óraszám: 1. Tananyag: német folyóírás.

Testgyakorlat. Mint az I. osztályban.

III. A. és B. OSZTÁLY.

Vallástan. Tanár: dr. Reiser György, Melles Emil, Hozás János. Tankönyv: a róm. kath.nál: Schuster-Róder, a gkath.-nál: Schuster-

Popu tankönyve. Heti óraszám: 2. Tananyag: az ujszövetségi bibliai történetek.

Magyar nyelv. Tanár: az A.)-ban Fölkel Béla, a B.)-ben Kereskedő László. Tankönyvek: Szinnyi József Magyar Olvasókönyve és Rendszeres Magyar Nyelvtana. Heti óraszám: 3 Prózai olvasmányok A mohácsi vész után ; Buda vára török kézre kerül; Temesvár; Drégely és Eger vivása; Szigetvár ostroma; Török világ Magyarországon ; Báthory István ; Bocskay István fölkelése; Pázmány Péter; Bethlen Gábor; Rákóczy György és utódai; A Wesselényi összeesküvés; Thököly Imre és a bujdosók; Buda visszafoglalása; II. Rákóczy Ferencz fölkelése ; Perikles; A görög ember lakása ; Athéni élet; Az olympiai játékok ; A pun háborúk ; A rómaiak mindennapi élete ; Égi háború. Költőiek: Rákosi szántó a török alatt; Rákóczy Ferencz bucsudala ; Zivatar; Az elhagyott lak ; Az alföld; Családi kör; Daboczy Mihály és hitvese; A félkezű koldus; A ló és a lovag; Szüleim halálára; A haza; A bujdosó; Hazámhoz; A távozó; Isten hozzád! Csatadal; Hymnus; Szózat. A verseket könyv nélkül is megtanulták. A nyelvtan fonalán rendszerbe gyűjtötték és kiegészítették hang-, szó és mondattani ismereteiket. A körmondat és hangsúlyos verselés. Havonként két írásbeli dolgozat, összesen 14, tárgyuk a költemények tartalmának s a tárgyi magyarázatoknak előadása.

Latin nyelv. Tanár: az A.)-ban Fásztusz Elek, a B)-ben Kereskedő László. Tankönyvek: Pirchala Rerum Romanarum Liber., Latin Gyakorló könyv s Latin Nyelvtan. Heti óraszám: 6. Olvasmányok: Versus memoriales Catonis. Lupus et agnus. Ranae regem petierunt. Canis per fluvium carnem ferens. Vacca, capella, ovis et leo. Lupus et agnus. Cervus ad fontem Vulpes et ciconia. Passer ad leporem consiliator. Az idő hatalma. A római év. A tavasz. A haszonlesés. Roma alapítása, és Gabii capti. cz. költői és De Numa Pompilio. De Servio Tullio. De mutatione rei publicae. T. Quinctius Cincinnatus. De bello Vejenti. Falerii capti. De gente Manlia. De indole et moribus regis Pyrrhi, De caede Archimedis., De bello Samnitico. De bello Punico primo. De Q. Fabio Maximo. és De Romanorum post pugnam Cannensem magnanimitate. cz. prózai darabok; a gyakorló könyvből az 1 - 24. sz. példacsoportok némi kihagyással. A költői olvasmányok nagy részét szószerint is betanulták. Az alaktan átisméltése és a szóképzés és prosodia elemeinek a catói versek nyomán való ismertetése után rendszeres ismertetés és begyakorlás tárgya volt a mondattanból az esetalakok, az infini-

tivusi és participiumi alakok, a gerundium és supinum használata. Havonként két extemporale, összesen 16.

Német nyelv. Tanár: az A)-ban Orosz Alajos, a B)-ben Jaskovics Ferencz. Tankönyv: Orosz Alajos Német Olvasó- és Gyakorlókönyve. Heti óraszám: 4. Prózai olvasmányok : Die Schule. Das Haus. Der Wolf u. das Lamm. Die Wohlthaten. Der menschliche Körper. Der Tag. Der Frühling. Das Familienleben. Unser Vaterland. Közmondások. Anekdoták. Der Einsiedler. Die Handwerker. Der Frosch. Költemények : Im Namen Gottes. Gott ist ewig. Mein Vaterland. Schönheit der Erde. Spruch. Ezen olvasmányok közül 11-et könyv nélkül is megtanultak. A nyelvtanból az írás és olvasás begyakorlása után elvégezték a főnevek ragozásának teljes rendszerét, az igeragozást a jelentőmód jelen idejében: a melléknévnék jelzői viszonyítását; a személyes, birtokos és mutató névmásokat; néhány praepositiot stb. Kéthetenként egy írásbeli dolgozat, összesen 15.

Történelem és politikai földrajz. Tanár : az A)-ban Fásztusz Elek, a B)-ben Kovács Gergely. Tankönyv: Varga Ottó: A magyarok története és Magyarország a jelenben. I. r. A mohácsi vészig. Heti óraszám : 3. Tananyag: Hazánk lakói a magyarok bevándorlása előtt. A magyarok őstörténete. Hazánk története a honfoglalástól a mohácsi vészig.

Természettani földrajz. Tanár: az A)-ban és B)-ben Dr. Schöber Emil. Tankönyv: Ráth Arnold: A mathem. és phys. földrajzelemei. Heti óraszám : 2. Tananyag: Bevezetés a fizikai földrajzba. A fizika főbb törvényei kísérletekkel és rajzolással kísérve. A föld mint világtest.. A földgömb száraza, vize és légköre. A föld belseje. Amerika és Ausztrália hegy- és vizrajza, politikai földrajza.

Számtan. Tanár: az A)-ban Lehóczky József, a B)-ben Haller Jenő. Tankönyv: Gerevich-Orbók Számtan. Heti óraszám: 3. Tananyag: az egyszerű és összetett hármasszabály. Ezek alapján az egyszerű és összetett kamatszámolás; határidő számolás; az agió; az állampapírok ; részvények; a biztosítási ügy ; a váltók. Az összetett kamat és lerovatszámításra vonatkozó táblázatok készítése. Az egyszerű és összetett arányos osztás. Elegyítési feladatok. Lányszabály. Iskolai dolgozatok a tananyag egy-egy befejezett részletéből. Házi előkészületül óráról-órára egy-egy a legközelebbi előadáson előfordult tananyagra vonatkozó példa kidolgozása, havonként egy iskolai dolgozat.

Rajzoló geometria. Tanár: az A)-ban Ócsvár Rezső, a B)-ben Haller Jenő. Tankönyv: dr. Gerevich Emil: Rajzoló geometria III. rész. Heti óraszám: 2. Tananyag; a pont; az egyenes, műveletek az

egyenesekkel; axial és centrikus symmetria, a szög mérése, műveletek szögekkel, párhuzamosok és merőlegesek mértani szerkesztése ; arányosság, a háromszögek hasonlósága, összeillősége, négyszögek, sokszögek, terület átalakítások.

Testgyakorlat. Tanító : Erdélyi Imre. Heti óraszám: 2. A szabadgyakorlatokból : négy ütemű tagszabadgyakorlatok a test összes izmainak tekintetbe vételével, fabottal és vassulyzókkal. A katonai rendgyakorlatokból, mint az I. és II. osztályban, menetelés arc- és oldalsorokban, kanyarodás. Szergyakorlatokból: erő és ügyesség fejlesztő gyakorlatok a mászórudon, kötelen, gyűrűhintán, rézsutos létrán és korláton. Magas- és távolugrás. Versenyfutás. Az iskolai játékok közül bárány és farkas, és az ezen a vidéken divatozó labdajátékok.

IV. OSZTÁLY.

Vallástan. Tanár: dr. Reiser György, Melles Emil, Hozás János. A róm. kath.-nál: Tankönyv: Pokorny Emánuel Kath. Szerartástana. Heti óraszám : 2. Tananyag: Szent helyek, egyházi készletek, szentmise, szentségek, szentelmények, ájtatossági gyakorlatok, egyházi év. — A gör. kath.-nál tankönyv : A gör. kath. egyház szerartástana. Tananyag: Az isteni tiszteletről általában. Szent helyek és kellékek. Ünnepek és azok szerartásainak értelmezése különös tekintettel a királyi ünnepekre. A szentségek feladásánál előforduló szerartások magyarázata; a liturgia általános és részletes tárgyalása, az abban előforduló sajátosságok kifejezések értelmezése; a szerkönyvek átnézete. Áldások és szentelések.

Magyar nyelv. Tanár: Kereskedő László. Tankönyv: Lehr Arany Toldija, dr. Négyesy László Stiliztikája. Heti óraszám : 4. Olvasmányok: Arany Toldija. Mesék: Nyul, veréb és ölyü. A macska és a róka. A ló, szarvas és vadász. A hü kutyáról. — A huszti beteglátogatók. Szalonta égése. Pericles. Vörösmarty szülei. Rozgonyiné. A fülemüle. Az erdei lak (Petőfitől és Tompától). Az alföld. A Tisza. Hogy torlanak föl. A közelítő tél. Magyarország. Pató Pál ur. A jámborság és középszer. Megelégedés. Wesselényi hamvaihoz. Himfy dalaiból. Epigrammák. A versekből könyv nélkül is. Magánolvasmány : Arany Toldi estéje és Petőfi János vitéze. Ezen olvasmányok alapján: A nyelv és stílus. A nyelvkincs. A prózai és hangulatos stílus tulajdonságai és kellékei és a verstan. Írásbeli dolgozat volt 15.

Latin nyelv. Tanár: Radlinszky József. Tankönyvek: Pirchala Imre

Rerum Romanarum liber, Latin Gyakorlókönyve és Latin nyelvtana. Heti óraszám: 6. Prózai olvasmányok: De bello Punico secundo. De Romanorum post pugnam Cannensem magnanimitate. De A. Fabio Maximo. De caede Archimedis. De situ urbis Syracusarum. De bello Punico tertio. De Galliarum moribus. De disciplina exercitus Romani. Bellum sociale. Költőiek: Gabii capti. Fabii trecenti sex. Magyarból latinra fordították a gyakorlókönyvben levő s az ígétan tételeinek begyakorlására szolgáló példacsoportokat. A mondatból megismerkedtek a consecutio temporum, oratio obliqua szabályaival, valamint alárendelt mondatok alakjaival s ezekben a modus és tempus használatával. Írásbeli dolgozat az előadott tananyag köréből 28 volt.

Német nyelv. Tanár: Orosz Alajos. Tankönyv: Orosz Alajos „Német olvasó és gyakorlókönyv“. Heti óraszám: 3. Tananyag: a nyelvtanból az ige ragozása a főszólító módban, a módjelentő segédigék, a szenvedő igealak, a vegyes hajlításu, visszható, személytelen és összetett igék s a szóképzés tana, a mondatban elemei. Prózai olvasmányok : Die Boten des Todes, Der einfältige Kutscher, Der Greis u. der Tod, Der Blinde u. der Lahme, Die Krähe u. Merkur Der Kürbis u. die Eichel, Das wohlfeile Mittagessen, Unser König u. die ungarischen Studenten, Der Hufnagel. Der Greis u. der Jüngling. Was Gott schickt, ist gut. Der unzufriedene Esel. Der Fuchs u. die Katze. Der Birnbaum. Ein Sommerabend. Költemények: Morgenlied. Gute Nacht! Die beiden Pflüge. Die Herde. Der betrogene Teufel. Die Einkehr. E költeményeket könyv nélkül is megtanulták. Két-hetenként egy írásbeli dolgozat; összesen 15.

Történelem. Tanár: Kovács Gergely. Tankönyv: Vaszary Kolos: Világtörténet I. Ókor. Heti óraszám: 3. Tananyag: Történelmi előismeretek. Az ó-világ földrajza. A keleti népek története: zsidók, assyrok, babilonok, phoeniciaiak, aegyiptomiak. A görögök története: Görögország földrajza. A nevezetesebb államok alakulása és a nemzet elterjedése belső egységének fennmaradásával; Spárta, Athén szervezése, A persa háborúk, Athén emelkedése, Perikles kísérlete Hellas egyesítésére, a peloponnesusi háború. Spárta hegemoniája. Macedonia emelkedése. Hellas egyesítése. Nagy Sándor hódításai s ezek következményei. Róma története: Itália földrajza, Róma alapítása, a római alkotmány megalapítása (Servius Tullius), a köztársaság a belső egység helyreállításáig és Itália meghódításáig; Róma elnyeri a világuralmat: a pun háborúk, a köztársasági Róma nagysága, A szellemi műveltség befolyása. A köztársaság hanyatlása, szociális küzdelem, az alkotmány megszűnése és a katonai monarchia élőké-

szítése: a Gracchusok, Marius, Sulla, Pompejus, a két triumvirátus, C. Julius Caesar pályája és halála.

Ásványtan. Tanár: dr. Schöber Emil. Tankönyv: Dr. Szerényi Hugó: Ásványtan. Heti óraszám: 3. Tananyag: I. Az ásványok fizikai tulajdonságai, fénytani, cohaesiói, egyéb természettani tulajdonságai Az ásványok alakbeli tulajdonságai, tömöritsége, fajsulya, előfordulási körülményei. II. Vegytani előismeretek kapcsolatosan az ásványok rendszerez ősmertetésével és leírástani gyakorlatokkal: a) A levegő és víz fizikai és vegytani tulajdonságai. Elem, vegyület, keverék és a chemiai képletek fogalma. Részletes leírása az elemi és oxyd ásványoknak, b) A sulphur és égéstermékei. Sulphidok fogalma. A sulphid ásványok ismertetése. A carbon, a carbon dioxyd és monoxyd. A szénhydrogén ásványok leírása. A chlor, brom, jod, fluor leírása. A savak értelmezése. Fontosabb savak, c) Fémek elemek tulajdonságai. Könnyű, nehéz, fémek leírása. Aljak. d) A sók értelmezése, felosztása. Haloid-oxysók ismertetése. A szerves chemia feladata. Erjedés. Proteinvegyek Szénhydratok IV. Közettan és földtan általános vonásokban.

Mennyiségtan. Tanár: Lehóczky József. Tankönyv: Dr. König Gyula Algebrája. Heti óraszám: 3. Tananyag: Az algebra jeleinek és negativ számoknak ismertetése; algebrai egész kifejezések összeadása és kivonása (összevonás), sokszorozása, osztása s ezzel kapcsolatban a törtkifejezésekkel való számolás szabályainak származtatása; a legnagyobb közös osztó és a legkisebb közös többes kikeresésének begyakorlása; a szorzatok fontosabb alakjai; algebrai többtagu kifejezések s tizedes rendszerbeli számok négyzetének és köbének kiszámolása : a geometriai haladvány ismertetése; elsőfoku egyenletek egy ismeretlennel. Iskolai írásbeli dolgozat a szeptember és junius hónapokat kivéve havonkint egy-egy ; házi előkészületül órától-óra a legközelebbi tanórán előadott tananyagra vonatkozó példák kidolgozása.

Rajzó geometria. Tanár: Ócsvár Rezső. Tankönyv: Dr. Gerevich Emil rajzó geometriája. Heti óraszám: 2. Tananyag : Az elipsis, hyperbola és parabola tulajdonságai és szerkesztése. — Az érintőre vonatkozó tételek. A sík és helyzete, — az egyenes és a sík, — két sík kölcsönös helyzete, — lapszögek, — szögletek. — A pont, egyenes, síkidomok és a testek helyzete és képe egy képsíkon és két képsíkon. — Az épületek tervrajza.

V. OSZTÁLY.

Vallástan. Tanár: Dr. Reiser György, Melles Emil, Hozás János. A róm. kath.-nál tankönyv: dr. Wappler Antal Egélytana I. r. Heti

óraszám : 2. Tananyag: A kath. religióról általában, különösen a Jézus istenségét bizonyító érvek ismertetése ; a kath. egyház alapítása és szervezete. A gör. katolikusoknál mint a VI. osztályban.

Magyar nyelv. Tanár: Kereskedő László. Tankönyvek: Négyessy Szerkesztéstana és Névy Rhetorikai olvasókönyve és Rhetorikája. Heti óraszám : 3. Olvasmányok : Sokrates beszélgetéseiből; Az ifjabb Plinius leveleiből; Thurzó Gy. leveleiből. Mikes leveleiből Aristoteles: A szeretet és barátság; — A magyarokhoz; A felkölt nemességhez; Hymnus; Szózat; —Székely, Heltai, Cserei krónikáiból; Szent István és szt. László jellemzése ; Deák felirati beszéde ; Emlékbeszéd Szalay László felett; Védelem P. J. számára; Tengerhez magyar! Mint kelljen az világnak stb. (Pázmány); Kölcsey a kritikáról. A költői feltalálás (Arany); Shakespere erkölcsi felfogása; Zichy a szónoklatról. — Magánolvasmányok: Toldi estéje; Uj földesur; Parainesis; Gyulai emlékbeszéde Arany fölött; Faludi erkölcsi oktatásaiból; A történelmi vizsgálatról (Salamon F.). Ez olvasmányok alapján az inventio és dispositio rövidre fogott tana és a prózai műfajok ismertetése. Szavalatok. Havonkint egy írásbeli dolgozat.

Görög-pótló magyar. Tanár: Fölkel Béla. Tankönyvek: dr. Jancsó Benedek: Magyar Irodalmi Olvasmányok I. r. Zsoldos Benő: Thukydides, Homeros Iliasa, ford. dr. Csengeri János., James Gow: Görög Állami Régiségek. Heti óraszám: 2. — Olvasmányok: Kármán műveiből: A nemzet csinosodása. Kazinczy és Berzsenyi leveleiből 1—6. Kölcsey szónoki műveiből : Emlékbeszéd Kazinczy felett. A magyar nyelv ügyében. Baróti Szabó Dávid: Egy ledölt diófához. Révai M.: A lélek halhatatlansága. Virág Benedek : Változás, Lantomhoz Berzsenyi D.: A magyarokhoz. Fohászkodás. A felkölt nemességhez. — Ezen olvasmányok magyarázatával kapcsolatosan az illető írók szerepe a magyar irodalomtörténetben, egymáshoz való viszonyuk, működésük jellemzése. — Thukydidesből : Görög ország régi állapota, Perikles beszéde a peloponesusi háboru előtt, Perikles halotti beszéde, a pestis Athénben, Perikles jellemzése. Homeros Iliasa. Az írásbeli dolgozatok száma 3.

Latin nyelv. Tanár: dr. Kurtz Sándor. Tankönyvek: Bartal-Malmosi T. Livii ab urbe condita liber XXI. Dávid-Pozder Anthologia Latina. Cserny-Dávid Stilusgyakorlatok I. r. Cserép József Római Régiségtan. Heti óraszám: 6. Olvasmány: Liv. lib. XXI. némi kihagyással végig. Catullusból három költemény, Vergilius Georgiconjából hét részlet, Horatiusból öt óda. A mondattant az olvasmány folyamán állandóan ismételték; a stilusgyakorló könyvből latinra fordítottak

tiz darabot. Az olvasmányból elsajátított szólamkincs használatának begyakorlására szolgált havonta két írásbeli dolgozat.

Görög nyelv. Tanár: dr. Kurtz Sándor. Tankönyvek: Schenkl-Ábel Görög Olvasókönyve és Curtius-Ábel Görög Nyelvtana. Heti óraszám: 5 Az olvasókönyv 1 —154. sz. példacsoportjaiból kiszemelt görög és magyar mondatok fordításával begyakorolták a főnevek, melléknevek és névmások ejtegetését, a számnevek alakjait, a melléknevek fokozását s határozókká alakítását és az ω végű igék teljes ragozását. Havonkint két írásbeli dolgozat; összesen 14.

Német nyelv. Tanár: Orosz Alajos. Tankönyvek: Orosz Alajos Német Olvasó- és Gyakorlókönyve ; Harrach J. Német olvasókönyv. III. r. Prózai olvasmányok: Ein gelungener Scherz. Eine merkwürdige Abb;tte. Das gestohlene Pferd. Toldi Miklós. Attilas Schwert. Die ungarische heil. Krone. Ein Fürstenzweikampf. Königlicher Muth. Ein Sommerabend. Das Pferd. Der kluge Sultan ; Die leichteste Todes-strafe, Der Rabe Noahs; die Taube Noahs. A Nibelungenciklusból: a) Kriemhild und Siegfried; b) Brunhild; c) Der Streit der Königinnen; d) Verrath u. Mord; Költemények: Das Ständchen. Die Einkehr. Loreley. Der Schiffbruch. Die Herde. Die Mutter lag im Todtenschrein. Das Amen der Steine. Leise zieht durch mein Gemüth . . . Ein Fichtenbaum steht einsam . . . Du bist, wie eine Blume. Der Sänger. Die Sonne bringt's an den Tag. E költeményeket az utolsó kivételével könyv nélkül is megtanulták. A mondatból elvégeztük az infinitivus használatát, az accusativus, dativus és genitivus különös használatát, a mellék mondatok rövidítését, az összes praepositiokat. — Havonkint egy iskolai dolgozat

Történelem. Tanár: Dr. Fechtel János. Tankönyv: Vaszary Kolos Világtörténelem. II. Középkor. Heti óraszám: 3. Tananyag: Az ó kor III. korszaka. A római császárság: A császárság szervezete, a Julius-Claudius dynastia, a legiók császárságai, adoptált császárok, anarchikus katonai uralom. A kereszténység alapítása és emelkedése. Középkor : A barbárok telepedése a nyugoti birodalomba, főképen a germánok. A keleti birodalom és a mohamedán hódítás, az izlam. Az egyház fejlődése a nyugoti császárság megújításáig. A nyugoti császárság megújítása. N.-Károly szereplése. A karolingok bukása és a pápaság emelkedése. A feudalismus jelentősége és szervezete, a pápaság és a császárság nagy küzdelme : Németország a szász dynasztia alatt, az angol monarchia alakulása. A kereszties háboruk : III. Incze pápa kora, állami fejlődés a kereszties háboruk korában, a Hohenstaufok, az interregnum, a Capetingek, a normannok és Plan-

tagenetek. — A középkori intézmények bomlása: a császárság, az aranybulla; a hűbérség: Olaszország, Németország, Franciaország, Anglia, a francia-angol nagy háború, fehér és piros rózsza közötti harc, az abszolútizmus megszilárdítása Francia-, Angol- és Spanyolországban, az éjszakai államok, a törökök Európában. Az egyház : A kanonisták és legisták, nemzeti irodalmak keletkezése, a pápák Avignonban, a schisma.

Növénytan. Tanár: dr. Schöber Emil. Tankönyv: Dr. Róth Samu: A növénytan alapvonalai. Heti óraszám: 2. Tananyag: A szerves és szervtelen világ közti kapcsolat. A mikroszkop szerkezete. A plazma. A plazma életműködése általában. Életműködésének eredményei. Szövettan. Élettan. A növény vegyi összetétele. A talaj vegyi összetétele. A szilárd táplálék felvétele. A víz áramlása és párolgása. A növény testét felépítő elemek forrása és assimilációja. A növényben képződött vegyületek és tartaléktápanyagok vándorlása. A lélegzés. A növekedés. Mozgási tünetek. A szaporodás. Alaktan. A gyökér, szár és levelek alaktana s biológiája. A virág alaktana s biológiája, a termés. Rendszertan. Növényhatározás.

Mennyiségtan. Tanár: Krompaszky Béla. Tankönyv: dr. König Gyula Algebrája és dr. Lutter N. Mértana. Heti óraszám: 4. Tananyag: a) Az algebrából: Elsőfoku egyenletrendszerek 2., 3. és több ismeretlennel ; kéttaguak magasabb hatványai és a számtani haladvány; a négyzetgyök és a másodfoku egyenlet; gyökkivonás általánosságban és a köbgyök, b) A geometriából: egyenes vonalak fekvése a síkban : az idomok szögeinek és oldalainak összefüggése; az idomok összevágása; az idomok hasonlósága; az idomok területeinek megmérése. A körtan. Havonkint egy iskolai dolgozat.

Görögpótló rajz. Tanár: Ócsvár Rezső. Heti óraszám: 2. Az ornamentika műtörténelmi fejlődése, szerkesztése, fajtái. A szintan elmélete s annak fajtái és sajátosságai. Stilizált levelek és virágok, görög, arab és középkori (román, gót) síkdiszitmény-elemek, szalagdiszkek, stb. rajzolása egyszerű színezéssel.

Testgyakorlat. Tanító: Erdélyi Imre. Heti óraszám: 2. A szabadgyakorlatokból : tagszabadgyakorlatok súlyzókkal a test összes izmainak tekintetbevételével. A katonai rendgyakorlatokból és buzogánnyal; a szakasz és kettősrendek formálása, igazodások, fejlődések, húzódások, kanyarodások, menetelések. A szergyakorlatokból: erő és ügyességi csapattornázás az összes szereken. Magas-, távol- és rudgrás alacsony deszkáról; súlydobás, súlyok emelése 18 kilótól 30 kilóig. Az ezen vidéken divatozó labdajátékok.

VI. OSZTÁLY.

Vallástan. Tanár: dr. Reiser György, Melles Emil, Hozás János. Tan: könyv; a róm. kath.-nál: dr. Wappler A. Egélytana II. r. Heti óraszám : 2. Tananyag : a ker. kath. hittan.

Magyar nyelv. Tanár: Jaskovics Ferencz. Tankönyv: Névy L. Rhetorikája és olvasókönyve. Heti óraszám: 3. Költői olvasmányok Shakspere Coriolanusa és Moliére Tudós nőkje ; ezek alapján a tragédia és komédia megértetése. Prózai olvasmányok: Székely István és Heltai műveiből egy-egy összefüggő rész; Csereitől: II. Rákóczy Ferencz fölkelése ; Horváth Mihálytól: Szent István és Szent László jellemzése; Deák Ferencz felirati javaslata és ennek tárgyában tartott beszéde ; Eötvös b.: Emlékbeszéd Szalay L. felett; Csengeri: Deák Ferencz jelleme; Kölcsey: Védelem P. J. számára; Kossuth: Tengerhez magyar! Zichy A.: A szónoklatról; Gróf Zrinyi Miklós: A török áfium ellen való orvosság; Kölcsey: Kritika. Ez olvasmányok alapján a történetírás, a műbeszéd és értekezés elmélete. Oránként részletek szavalása költői és szónoki művekből. Az írásbeli dolgozatok száma 9.

Görög-pótló magyar. Tanár: Dr. Fodor Gyula. Heti óraszám: 2. Tankönyvek: Magyar irodalmi olvasmányok a görög nyelv pótlásául II. rész. dr. Jancsó Benedektől. A görög vallás és művészet dr. Geréb Józseftől. Homeros Iliasa, ford. Csengeri János, Dr. Jancsó: Magyar Irodalmi Olvasmányok című műből: Mindszenti Gábor naplója. Szalárdi siralmas krónikája. Cserei M: Teleki Mihály. Mikes Törökországi leveleiből. Zrinyi: A török áfium ellen való orvosság. Pázmány Péter Predikációiból. Ezen olvasmányok tartalmi és alaki magyarázatával összefüggésben a tárgyalt írók stílusa és a próza története. Homeros Iliasa és Odysseája. Ez olvasmányok alapján a naiv eposz szerkezete s előadása, továbbá a görög magán-, hitélet és művészet; különösen : a görög vallás eredete, a homerosi vallás, mysteriumok, jóshelyek, áldozatok, főbb istenek; a művészet történetéből az Akropolis és a nevezetesebb szobrok. — Írásbel dolgozatok száma 2.

Latin nyelv. Tanár: Radlinszky József Tankönyvek : Holub Sallustii De bello Jugurthino lib. Pirchala Vergilius Aeneise és Jegyzetek Vergiliushoz. Keleti Cicero De imperio Cn. Pompei beszéde. Cserny-Dávid Stílusgyakorlatok I. r. Bartal Malmosi Latin mondattan. Cserép Római Régiségek. Heti óraszám: 6. Tananyag: Sallustiusból: De bello Jugurthino néhány fej. kihagyásával. Ciceróból: De imperio Cn. Pompei. Vergilius Aeneisének I. 1 —80. v. II.

éneke. Ezen írók életének és irodalmi működésének ismertetése. A stílusgyakorlatokból: Masinissa. A régi rómaiak erkölcséről. Manlius Torquatus szigorúsága. A becsületesség példái. Egy csodálatos álm. Cornelius Sulla. C. Marius. Pompeiusnak a kalózok ellen viselt háboruja. Levél cz. darabok. Írásbeli dolgozat a latin olvasmány alapján havonta kettő.

Görög nyelv. Tanár: Radlinszky József. Heti óraszám: 5. Tankönyv: Kassai Gusztáv, Xenophon Emlékiratai Sokratesről. Curtius-Ábel Görög nyelvtana és Schenkl-Ábel Görög Olvasókönyve. Olvasmányok: Xen. Mem. I. 5., 6., 7. II. 4., 5., 6. III. 12. IV. 1., 5., 8. fejezetei a szükséges tárgyi és nyelvi magyarázatok kíséretében. A μ -végű és rendhagyó igék alakjai, a főbb mondattani szabályok is mertetése az olvasmány alapján. Szótanulás, egyes kiválóbb helyeknek emlézése. Kéthetenként egy írásbeli dolgozat, összesen 15 Tárgyuk az olvasmány szavaiból és kifejezéseiből összeállított mondatok fordítása magyarból görögre.

Német nyelv. Tanár: Jaskovics Ferencz. Tankönyv: Harrach J. Német olvasókönyv III. r. Heti óraszám: 3. Költői olvasmányok: Cid. 3 rész. Gebet während der Schlacht. Das Amen der Steine. Der Schatzgräber. E költeményeket a tanulók könyv nélkül is megtanul-Prózaolvasmányok: Der Cid. Athen. Karl der Grosse. Herodots Leben und die Blüte Athens. Herder an seine Kinder. A Gudrun-ból: Hilde. Hildens Entführung. Hilde wird Hettels Frau. Die Verlobung Gudruns. Die Schlacht auf dem Wülpensande. Gudrun in der Normandie. Die letzte Nacht in der Normandie. Der letzte Kampf. Schiller an Korner. Írásbeli dolgozatul (9) az olvasott költemények tartalmának, kisebb elbeszélések s leírásoknak németre fordítása.

Történelem. Tanár: Nagy József. Tankönyv: Vaszary Kolos: Világtörténet III. Ujkor. Heti óraszám: 3. Tananyag: Első korszak: Amerika fölfedezésétől a westfáli békéig; A Habsburg-ház tulsulya, a felfedezések és a reformatio, a Habsburg-ház hatalmi növekedése, Európa államainak története a 30 éves háborúig, a 30 éves háboru kora, Európa egyéb államainak története a 30 éves háboru korában. Második korszak: a weslfáli békétől a francia forradalomig; Franciaország, XIV. Lajos kormányzata, a spanyol örökösödési és az éjszaki háboru, Európa államainak története a francia forradalomig. Harmadik korszak: a francia forradalomtól napjainkig, vagyis a nemzeti visszahatás és alkotmányos küzdelmek kora: A francia forradalom, a fejedelmi és nemzeti visszahatás kora 1870-ig.

Állattan. Tanár: dr. Schöber Emil. Tankönyv: Báthory Nándor Alat-

tana. Heti óraszám : 3. Tananyag: protozoák, poriferák, coelenteráták, férgek, tüskebőrűek, izelt lábuak és puha testűek köre főbb vonásokban. A protozoáknál különös tekintet volt az állat és növényvilág közti hasonlatra, különbségre vonatkozással az V. o. tananyagára. Részletesen tárgyaltuk a gerincesek körét. A boncztoni rész összehasonlítólágg és pedig a kültakaró, mozgáskészülék, idegrendszer érzékszervek, véredény-rendszer, lélekző készülék és kiválasztó szervek. A tanítás számos boncztoni készítmény bemutatásának segélyével történt. A boncztoni részt a rendszertan követte biológiai alapon. Végül az ember boncztona.

Mennyiségtan. Tanár : Krompaszky Béla. Tankönyv : dr. König Gyula Algebrája és dr. Lutter Nándor Mértana. Heti óraszám: 3. Tananyag : a) Az algebrából: Negatív hatványkitevők. Számrendszerek. Tört hatványkivetők. A logaríthmus; a logaríthmusi táblák használata ; logarolás; kitevőleges egyenleteknek logaríthmussal való megfejtése, b) A geometriából: A síkháromszögtan és pedig: a háromszögtani függvények általános fogalma, azok leszármaztatása és egymás közti viszonya; viszonylatok különböző szögek szögfüggvényei között; háromszögtani táblák. A szögmértan alkalmazása a derék- és ferdeszögű háromszög és a szabályos sokszögek megoldására. A ferdeszögű háromszögek megfejtésére vonatkozó tantételek levezetése. A levezetett képletek alkalmazása számos példa megfejtésére. Az algebra es geometria kapcsolata. Havonkint egy iskolai dolgozat.

Görögpótló rajz. Tanár: Ócsvár Rezső. Heti óraszám: 2. Építési modor vagy stílus. Az építés rövid története különösebb tekintettel a görög építészetre. Oszloprendek. Renaissance díszítmény-elemek, különféle stílu ékítmények, épület-részek rajzolása lapos és domboru mintákról árnyékolással.

Testgyakorlat. Mint az V. osztályban.

VII. OSZTÁLY.

Vallástan. Tanár: Dr. Reiser György, Melles Emil, Hozás János. Tankönyv: a róm. kath.-nál dr. Wappler Egélytana III. r. Heti óraszám: 2. Tananyag: a ker. kath. erkölcsstan.

Magyar nyelv. Tanár: Orosz Alajos. Tankönyv: Névy László Poétikája és Olvasókönyve. Heti óraszám: 3. Költői olvasmányok: A Zrínyiász egészen. A kisebb epikai költeményekből minden műfajra 4—5 költemény. Lyrai költemények, az olvasókönyvből dalok, elégiák : bölcselő énekek, epigrammák, ódai költemények. Drámai mű-

vek: Katona Bánk-bánja; Madách Ember Tragédiája. Magán uton olvasták a Zalán Futását; Csokonai Dorottya-ját, a Buda Halál-át, A két Szomszédvárt, Berzsenyi, Vörösmarty, Tompa, Arany, Petőfi lyrai költeményeit. Ez olvasmányok alapján a legszükségesebb szép-tani fogalmak fejtegetése s a hangsúlyos és időmértékes verselés át-isméltése után meg voltak ismertetve az epikai, lyrai és drámai műfajok s azok történeti fejlődése. Minden hóban egy írásbeli dolgozat.

Görög-pótló magyar. Tanár: Orosz Alajos. Tankönyvek: dr. Jancsó Benedek Magyar Irodalmi olvasmány a görög nyelv pótlásául III. rész Görög Irodalomtörténet Schill Salamontól. Antigoné So-phoelestől. Iphigenia Aulisban Euripidestől. Heti óraszám: 2. Olvasmányok : Balassi Bálint 5 költeménye, 9 kurucz dal, Gyöngyösi Murányi Venusa egészen, Kisfaludy S. Himfy Szerelmeiből 12 dal, Csokonaitól: Az én poézisom természete. A fekete pecsét. Siralom. A pillangóhoz. Szegény Zsuzsi a táborozáskor. Földiekkal játszó, A tihanyi cchóhoz, Földi siralma felett, A tavaszhoz, Magyar hajnal hasad, Az estéhez, Virág Benedekhez, A csikóbőrös kulacshoz, A magánosságához, A lélek halhatatlansága, — Ez olvasmányok kapcsán Balassi, Gyöngyösi, Kisfaludy S. és Csokonai élete és költése. — Az Antigoné s Iphigenia Aulisban drámák olvasása és méltatása közben megismerték a görög eposzi, lyrai s különösen a drámai költést. írásbeli dolgozatok száma 3.

Latin nyelv. Tanár: dr. Kurtz Sándor. Tankönyvek: Dávid J. Cicero-nis Orationes Selectae. Jánosi R. Cicero Válogatott Levelei. Pirchala J. Vergilius Aeneise. Cserny-Dávid Latin Stílusgyakorlatok II. r. Bartal-Malmosi Latin Mondattan. Cserép J. Római Régiségtan. Heti óraszám: 6. Olvasmány: Vergilius Aeneisének II. éneke s a Nisus-Euryalus epizódja. Cicerónak Sestius mellett tartott beszéde és hat levele. Magánolvasmány: Cic. in Catilinam orat. I. II. A stílusgya-korlókönyvből latinra fordítottak nyolez darabot. Megtanulták az alkalmilag kínálkozó régiségtani anyagot, Vergilius életrajzát, Cicero politikai pályáját. Az olvasmányból elsajátított szólamkincs használatának begyakorlására és a mondattani ismeretek föllevenítésére havonta 2 írásbeli dolgozatot irtak.

Görög nyelv. Tanár: Fásztus Elek. Tankönyvek: Csengeri Elek. Homeros Iliasa. Dávid Herodoti Epitome. Olvasmányok: Homeros Iliasából: A dögvész, Achilleus haragja., Glaukos és Diomedes találkozása., Hektor a városban., Hektor és Aias párviadala., A trojaiak sikere., Agamemnon vitézkedése és A főbb görögök megsebesülése., Herodotosból pedig a Babylonis descriptio., De deorum et oraculorum origine

gyptia., Cheops, pyramidum maximae aedificator., De privilegiis regum Lacedaemoniorum., De crocodilo. és De pugna Salaminia. cz. szemelvények. A görög költészet Homeros előtt, Homeros élete, művének története. Herodotos élete, művének története, tartalma s méltatása. A Homerosi és Herodotosi szójárás sajátosságainak összefoglalása. 120 vers és két fejezet Herodotostól szószerint betanulva. Havonként 2 iskolai írásbeli dolgozat; összesen 15.

Német nyelv. Tanár: Orosz Alajos. Tankönyvek: Heinrich Német olvasókönyve II. rész. Harrach Goethe Hermann und Dorotheája és Heinrich Schiller Wilhelm Tell-je. Heti óraszám : 3. Prózaolvasmányok : Siegfrieds Drachenkampf. Kudrun. Lohengrin. Don Quijote. — Magyarból németre : Abdallah. A nehéz teher. — Egy pár papucs. Goethe élete. Költői olvasmányok: Goethe Hermann u. Dorothea I. II. IV. VII. éneke, a többinek tartalma; Schiller Wilhelm Tell-jéből az I. III. IV. felvonás szemelvényesen. A nem olvasott részek tartalmának ismertetése, a művek méltatása. Reineke Fuchs bevezetése. Die Bürgschaft. Minden hóban egy írásbeli dolgozat.

Politikai földrajz. Tanár: Nagy József. Tankönyv: Scholtz Albert: Polit. Földrajz. Heti óraszám 2. Tananyag: Európa államai és gyarmatai. Dél-Európa: a Balkán félsziget államai, az Appenini félsziget államai. A Pyrenaeusi félsziget államai. Közép-Európa; Franciaország s gyarmatai, Monaco, Belgium, Hollandia s gyarmatai, Svájc, Németország, Lichtenstein, Ausztria-Magyarország, Szerbia, Románia. Észak-nyugati Európa : Nagy-Britannia és gyarmatai. Dánia, Norvégia, Svédország, Keleti-Európa : Finnország, Oroszország és Európán kívül fekvő birtokai. Amerikának európai gyarmatokból fejlődött önálló államai. Ázsia független államai, a melyekben az európai politikai és kereskedelmi befolyás szembetűnő haladást tesz.

Természettan. Tanár: Lehoczky József. Tankönyv: Bóbita-Gerevich Természettana. Heti óraszám: 4. Tananyag: Az erőműtan, rezgéstán, hangtan és fénytán mennyiségtani megállapítással.

Mennyiségtan. Tanár: Lehoczky József. Tankönyvek: dr. König algebrája és Lutter Mértana. Heti óraszám: 3. Tananyag: a) Az algebrából : A másodfokú egyenletek elmélete, a másodfokú egész függvény maximum és minimum értéke; számtani és mértani haladványok és azok alkalmazása a szakaszos tizedes törtre, és a kamatos kamatszámításra, b) A geometriából: A testmértan és pedig: az egyenes és sík fekvése a térben; a szöglet; a soklapok; a térfogat mérésének alapelve; a hasáb, gúla, henger, kup és gömb térfogata és felülete; a gömbháromszög meghatározása, területe. Iskolai dolgozat és házi előkészület, mint az V. osztályban.

Görög-pótló ábrázoló geometria. Tanár: Ócsvár Rezső. Tankönyv: dr. Fodor László „Az Ábrázoló geometria elemei“ I. rész. Heti óraszám ; 2. A pontnak, az egyenes és a sokszögnek két projectiosikon való ábrázolása. A pont, az egyenes és a síkidom ábrázolása három és több síkon; a pontok és egyenesek viszonylagos vonatkozása. A sík ábrázolása. A leforgatás és alkalmazása. Szabadkézi rajz. Emberi fejnek rajzolása lapminták után.

Egészségtan. Tanár: Dr. Török István. Tankönyv: Dr. Fodor József Egészségtana. Heti óraszám: 2. Tananyag: Az iskolaorvosi intézmény s annak keletkezése az egyes államokban. Az egészségtan története a legrégebb időtől. Az egészségtan feladata. Az. egészségnek és betegségnek befolyása az életre, nemzetre, annak felismerése a népeknél. A halandóság különböző országokban, életkorban. A betegségek elhárítása s a halálozás csökkentése. A táplálkozás. Élelmiszerek. Italok. Lakás. Talaj. Építkezés. Szellőztetés. Fűtés. A munka és foglalkozás. A test ápolása, ruházat, az izmok gyakorlása, fejlesztése, azok módjai, s a betegápolás. A fertőző betegségek, azok természete és támadása, a betegséget okozó baktériumok, a ragály, miazma, járványok, tájkórok, azoknak befolyása a nép egészségére, a fertőző betegségek elhárítása, a fertőztelenítés, köztisztaság, a fontosabb fertőző betegségek. Gyakorlatirás.

Testgyakorlat. Tanító : Erdélyi Imre. Heti óraszám : 2. A tag-szabadgyakorlatokból sulyzókkal a mozdulatok 4 és 8 ütem szerint a test összes izmaira való tekintettel szabatos formákban. A katonai rendgyakorlatokból: a m. kir. honvéd gyalogság számára irt szabályzati utasítás szerint: alapfelállítás, igazodás, fedezés, fordulatok, szakasz, kettősrendek alakítása állás menet közt, huzódások, kanyarodások, menetelés. A szergyakorlatokból: az összes tornaszereken erő és ügyességi csapattornázás. Magas-, távol- és rudugrás ; bak- és lóugrás. Sulydobás. Sulyemelés 18 kilogrammtól 30 kilogrammig. Az ezen vidéken divatozó labdajátékok, füleslabda.

VIII. OSZTÁLY.

Vallástan. Tanár: dr. Reiser György. Melles Emil, Hozás János, Tankönyv: A róm. kath.-nál Dr. Wappler A. A ker. kath. anyaszentegyház története. Heti óraszám: 2. A görög katolikusoknál mint a VII. osztályban.

Magyar nyelv. Tanár: Jaskovics Ferencz. Tankönyv: Dr. Horváth Cyrill: „A magyar nemzeti irodalom története“ olvasókönyvvel. Heti óraszám : 3. Tananyag : A magyar irodalom fejlődésének áttekintése ; a régibb irodalomnak Bessenyei-ig rövid tárgyalása után az újabb

irodalom tüzetes ismertetése, a nevezetesebb irodalmi jelenségek méltatása a főbb irányok megjelölése mellett. Olvasmány: A Halotti Beszéd és könyörgés. A königsbergi töredék, A ferencziek bibliájából, Margit és sz. Katalin legendákból Szent Bernát Hymnusa, Ének Pannónia megvételéről, Sylvester új testamentumából, Balassi Menyhártból, Tinódi, Balassi, Zrinyi, Gyöngyösi, Gvadányi, Csokonai, Kisfaludy Sándor, Berzsenyi, Kisfaludy Károly, Vörösmarty, Bajza, Czuczor, Petőfi, Tompa és Arany költői műveiből kiszemelt darabok; a prózairók közül: Pázmány, Mikes, Kazinczy, Kármán, Kölcsey és Eötvös. - Ezeken kívül Arany: Naiv eposz; Fraknoi: Pázmány Péterről (részletek); Salamon: Zrinyi a költőről; Arany: Gyöngyösiről; Beöthy: Mikes prózájáról; Arany: báró Orczyról; Toldy: Csokonairól; Kölcsey: Berzsenyi feletti emlékbeszéd, Greguss: Emlékbeszéd Kölcsey felett; Gyulai: Bánk-bán tanulmányából; Gyulai: Eötvösről; Lévy József Tompáról; Gyulai: Vörösmarty életrajzából; Tóth Sándor: Kemény Zsigmondról; Gyulai: Arany emlékezetéből; Badics: Petőfitől; Szász Károly: Madách Imréről. Minden hóban egy írásbeli dolgozat.

Görögpótló magyar. Tanár: Jaskovics Ferencz. Tankönyvek: Dr. Jancsó Benedek Magyar. Irodalmi olvasmányok IV. rész, a görög nyelv pótlásául Görög Irodalomtörténet Schill Salamontól. Platon és Aristoteles, szemelvények Alexander Bernáttól. Heti óraszám: 2. — Olvasmányok: Széchényi Hitéléből, Wesselényi: A magyar és szláv nemzet ügyében. Kölcsey: Országgyűlési napjójából. — Platon műveiből: Sokrates védekezése; Kriton; részletek az Államból és Aristoteles etikája I. könyvéből. A görög történetírás fejlődése, szónoklat s különösen a bölcelet történetének fejlődése. — Az írásbeli dolgozatok száma 2.

Latin nyelv. Tanár: Dr. Fodor Gyula. Tankönyvek: Bartal-Malmosi Horatius Összes Munkái, Gyomlay Szemelvények Tacitus műveiből; Cserny-Dávid; Lat. Stilusgyak. II. r. Bartal Malmosi; Lat. Mondattan. Cserép Római régiségek. Heti óraszám: 5. Tananyag: Horat. Carm. I. 1., 3., 9., 22., 28., 31., II. 3., 20., III. 1., 3., 8., 30., IV. 5., és Carmen Saeculare. Epod. 2; 7., 16., Sat. I. 1; II. 6. Epit. I. 20. és Ars poetica. — Magánolvasmány: Hor. Carm. I. 34., 37., II. 10., 13., III. 2., 6., 8.; 13; Sat. I. 9. — Tacitus Annaleseiből: I. 1 — 15., 35—43., II. 59 —60., 69—83., III. 1—4.; 13—13., 53, 54., VI. 3—5., 50—51. XV. 38—40. A stilusgyakorlatokból: Cicero életrajza. Xenophon, Marius beszéde. A régiségtant is átismételték a római irodalom történetének rövid vázlatával. Havonként két iskolai írásbeli dolgozat, összesen 12.

Görög nyelv. Tanár: Fásztusz Elek. Tankönyvek: Csengeri Homeros Iliasa, Szamosi Szemelvény Platon műveiből Heti óraszám: 4. Olvasmányok: Homeros Iliasából: Agamemnon vitézkedése., A trójaiak a hajóknál., Achilleus és Thetis és Hector halála., Platon műveiből pedig a Sokrates., Sokrates a börtönben, és Sokrates védőbeszédéből. cz. részletek. Szó szerint betanultak az Iliasból 60 sort, Platonból egy fejezetet. Az Ilias és Odysseia tartalma és szerkezete. Sokrates és Platon bölcséletének vázlata. Havonként két iskolai dolgozat, összesen 12.

Német nyelv. Tanár: Jaskovics Ferencz. Heti óraszám: 2. Tankönyv: Lessing: Minna von Barnhelm. Heinrich; Német Olvasókönyv II r. Olvasmány: „Minna von Barnhelm“ cz. drámából I. II. IV. felvonás egészen, V. felvonás szemelvényesen, III. felv. magánolvasmányul. A nem olvasott részek tartalmának ismertetése, a mű méltatása; Költemények : Die Bürgschaft. Der Ring des Polykrates. Des Sängers Fluch. Der Taucher A gymnasiumi német nyelvi oktatás folyamán szerzett irodalmi ismeretek összefoglalása s kiegészítése. Havonként egy írásbeli dolgozat, összesen 7.

Történet. Tanár: Dr. Fechtel János. Tankönyv: Varga Ottó: „A Magyarok Oknyomozó Története.“ Heti óraszám: 3. Tananyag: ősi pogány korszak : az ősi haza, a fejedelmek, a főbb kutforrások. A kereszténység befogadása és a szent István-féle királyság: a kereszténység és a királyság behozatala, szervezete, nemzeti visszahatás mindkettő ellen, az új intézmények megszilárdulása, Magyarország két császárság közt. A Sz. István-féle rendszer felbomlása, a hűbéri eszmék szerint való szervezkedés; az állam egységének lazulása, átmenet a hűbériségbe, Magyarország keleti nagy hatalom, a török ellen való küzdelmek. Mátyás kora. A köznemesség és főnemesség küzdelme, az ország hanyatlása. Harcz az ország területéért és alkotmányáért : az ország darabokra bomlása, a török hódoltság befolyása, Erdély szerepének fontossága, a bécsi kormány központosításra törekvő politikája, az ország területének visszaszerzése, az alkotmány biztosítása. A nemzet és dinasztia kibékülése, az ujkori államintézmények, reformok, az alkotmány meggyengülése, az alkotmányos reformok által való ujjaszületés.

Természettan. Tanár: Krompaszky Béla. Tankönyv: Czögler Alajos Természettana. Heti óraszám : 4. Tananyag: A vezetett és sugárzó hő, Delejesség. Villamosság. A vegytani törvények s a nevezetesebb szervetlen és szerves vegyületek; az anyag szerkezete. A mennyiségtani földrajz elemei.

Mennyiségtan. Tanár: Lehoczky József. Tankönyv: Dr. König Algeb-

69.

rája és dr. Iutter Mértana. Heti óraszám: 2. Tananyag: az algebrából : A kapcsolástan eleme. Kétt-tguak szorzatai és magasabb hatványai. Az algebrai összes tananyag ismétlése. A mértanból: A mértan összes tananyagának összefoglaló megismétlése. Iskolai Írásbeli dolgozat volt 7; ezek tárgya a legközelebb hónap alatt bevégzett tananyagra vonatkozó feladványok. A tananyag begyakorlására a tanulók óráról-órára otthon is kidolgoztak két-két feladványt.

Görög-pótló rajz és ábrázoló geometria. Tanár: Ócsvár Rezső. Tankönyv: Dr. Fodor László: Az ábrázoló geometria elemei. II. rész. Heti óraszám : 2. Tananyag: A szögletes és gömbölyü testek ábrázolása és vonatkozásai a térelemekre, projectioinak meghatározása : önárnyékuk s vetett árnyékuk határának felkeresése. Szabadkézi rajz : emberi fejnek rajzolása lapminták után.

Bölcseleti előtan. Tanár: Ratkovszki Pál. Tankönyv: Hajdu Tibor dr. és Zoltvány Irén dr. Lélektan és gondolkodástan. Heti óraszám : 3. Tananyag : A pszichológiából a képzetek, érzelmek és törekvések, lelki betegségek. A logikából : a fogalmak, következtetések, tudománytan.

Testgyakorlat. Mint a VII. osztályban.

Magyar Írásbeli dolgozatok.

a) A magyar nyelvből.

IV. OSZTÁLY. 1. Szénahordás. 2. A mi városunk. 3. A farkaskaland (Toldiból.) 4. Miklós és György. 5. Miklós és anyja. 6. Lajos király igazságossága. 7. A haragról szóló példázat mai nyelven 8. A rókáról és a macskáról szóló példázat mai nyelven, — értelmének fejtegetésével. 9. Mit érezünk az alföldön és a hegyes vidéken ? (Petőfi és Bartók alapján) 10. Vörösmarty szülei. 11. Párhuzam Petőfi és Tompa „Erdei lak-“ja közt. 12. Kérvény a városi tanácshoz. 13. Nyugtatvány, elismervény.

V. OSZTÁLY. 1. Az istenségről szóló beszélgetés gondolatmenete. 2. Aristoteles „Harag“ cz. értekezésének taglalása. 3. Kazinczy fogsága 4. Levél a szülőkhöz a végzett tanulmányokról, 5. A magyar nevelés Mikes korában, tekintettel a mai nevelésre. 6. A történetírás feladata és eszközei. 7. Az egyszerű szónoki stíl (Deák felirata alapján.) 8. A helyes szavalás feltételei. 9. A kritikáról (Kölcsey alapján.)

VI. OSZTÁLY. 1. Az új világ felfedezésének hatása az iparra és a kereskedelemre. 2. A sorsfordulat Shakspere Julius Caesárjában. 3. A katastropha Shakspere Coriolanusában. 4. Az új század küszöbén. 5. A történelem tanulmányozásának haszna. 6. Szabadon választott tétel a tizennyolcadik század történetéből. 7. Tengerhez magyar! el a tengerhez ! cz. beszéd méltatása. 8. A „Védelem“ szerkezete. 9. Búcsú iskolatársaimtól. Szónoki beszéd.

VII. OSZTÁLY. 1. Miért nevezzük a költést a legkiválóbb művészetnek? 2. Halottak Estéjén (elmélkedés). 3. Detre szereplése a Buda Halálában (vagy szabadon választott tétel valamely eposzból). 4. Nisus és Eutyalus epizódja az Aeneisben és alkalmazása Zrinyinél. 5. Küzdjünk az eszményekért! (buzdító beszéd a századfordulás alkalmából.) 6. Milyennek mutatkozik Tell első fellépése alkalmával ? 7. „Fajdalom a boldogságnak egyik alkatrésze.“ 8. Minő hatással voltak a természettudományok az iparra és a kereskedelemre ? 9. Az ember Tragédiája V. színének ismertetése.

71.

VIII. OSZTÁLY. 1. Minő okok indították Gyejcs vezért a kereszténység befogadására ? 2. Mikes és Faludi, mint prózairók. 3. Balassi Bálint. Mit köszönhet irodalmunk Kazinczy Ferencznek ? 5. Emlékbeszéd Vörösmarty Mihályról. 6. Eötvös mint költő. 7. Arany írói jelességei.

b) Görög pótló magyarból.

V. OSZTÁLY 1. A görög államok egymáshoz való viszonya a peloponnesosi háboru előtt. 2. Perikles jellemzése. 3. A trójai mondakörnek mely részét öleli fel az Ilias ?

VI. OSZTÁLY. 1. Az Ilias főbb alakjainak rövid jellemzése. 2. Az Ilias néhány szebb helyének ismertetése.

VII. OSZTÁLY. 1. A tragikai helyzet Sophokles Antigonejában. 2. Kreon jelleme. 3. A drámai küzdelem Euripides Iphigeniájában.

VIII. OSZTÁLY. 1. A philosophia Sokrates korában. 2. Aristoteles nagysága.

Rendkívüli tantárgyak.

Román nyelv. Tanár: Hozás János, a) *Alsó fokoztályban.* Tankönyv: Teutsch-Popea Román nyelvtan és Olvasókönyv. Heti óraszám : 2. Tananyag : A román nyelv hangjai. Helyesírás és írásjelek. A szótagok hangsulya. Az ártikulus. A többes szám képzése. *Am* és *sunt* segédigék ragozása. Himnemü szavak a végzettel. Birtokos névmások. Névragozás. Tulajdon nevek ragozása. *Cel cea* ártikulus. Melléknevek fokragozása. Számnevek. Olvasmányul szolgált 1—25 gyakorlat.

b) *Felső fokoztály.* Tankönyv: Virgil Onitiu *Limba română. Fiinta, originea, rudeniile si istoria ei.* Heti óraszám: 2. Tananyag: A román nyelv eredete, rokonsága és története. Megfelelő olvasmányok.

Francia nyelv. a) *Kezdő fokoztályban.* Tanár: Dr. Fechtel János. Tankönyv : Bartos és dr. Chovancsák: *A Francia Nyelv Módszeres Tankönyve, I. rész.* Heti óraszám : 1. Tananyag: Betűk és írásjelek. Kiejtés. Coniugatio. Declinatio. Számnevek. Névmások. Nőnem képzése. A nyelvkönyvben levő 40 francia és magyar drb. fordítása. Ugyanott levő összefüggő kisebb olvasmányok fordítása. A magyar darabokat francziául le is irták. Az összefüggő olvasmányokat beemlézték. Beszédgyakorlatok.

b) *A haladó fokoztályban.* Tanár : Dr. Fechtel János. Tankönyv : Bartos és dr. Chovancsák: *A Francia Nyelv Módszeres Tankönyve II. rész.* Heti óraszám: 1. Tananyag: A visszaható és rendhagyó igék. A jelzők elhelyezése a mondatban. A *participe présent* és *participe passé* alkalmazása Az *infinitif de* és a *prépositionokkal.* *Verbes defectifs et anormaux, formations des tempes, des mots.* — Olvastak lyrai költeményeket, meséket, leveleket, elbeszéléseket és részleteket a francia történelemből.

Szabdkézi rajz. Tanár: Ócsvár Rezső. Heti óraszám: 2. III.—VIII. osztály. A meander összetettebb alakzatai, hullám-, kígyó-, csigavonalak, stilizált levelek és virágok, pálmalevelek, fonadék-diszitmények, táblai előrajzok és magyarázatok nyomán. Stilizált diszitmények,

73.

párkányok stb., ékitmények rajzolása gipszöntvények után szénrel krétával és aquarellben, alakok és tájképek rajzolása lapminták után, emberfajok rajzolása gipszöntvény és síkminták után.

Műének. Tanító: Mondik Endre. Az ifjuság vegyes énekkara, a mely ez évben 104 tagból állott, heti 2 órában tanulta az egyházi és világi műéneket. Egy harmadik rendes heti órában az I. A) és B) osztály növendékei elméleti oktatásban részesültek. Nevezetesen: az öt vonalrendszer, hangjegyek, szünjelek, a G és F kulcsok, a kereszt és b. Egyszerű kereszt és b, kettős kereszt és b, hangsorok, hangközök, ütenynemek. A szép éneklés szabályai.

T a n u l t á k	I. A.	I. B.	II. A.	II. B.	III. A.	III. B.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Összesen
a román nyelvet	—	—	7	5	1	3	1	1	4	1	—	23
a francia nyelvet	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3	4	10
a szabadkézi rajzot	—	—	—	—	3	3	5	3	—	—	—	14

Jegyzetek az érdemsorozathoz :

A magaviselet jellemzésének négy fokozata ez :

jó,	itteni jegye	1
szabályszerű	„ „	2
kevésbé szabályszerű	„ „	3
rossz	„ „	4

A tanulmányi előmenetel 4 fokozata ez :

jeles	itteni jegye	1
jó	„ „	2
elégséges	„ „	3
elégtelen	„ „	4

A tanári test. ált. ítélete :

a) felsőbb osztályba felléphet,	itteni jegye :	fel.
b) javító vizsgálatra bocsáttatik.	itteni jegye:	javit.
c) osztályismétlésre utasíttatik,	itteni jegye :	n. lép.

r. k.	= római katolikus
g. k.	= görög „
g. kel.	= görög keleti
ág. ev.	= ágostai evang.
ev. ref.	= evang. református
izr.	= izraelita
ösz.	= ösztöndíjas
ism.	= ismétlő
p. n.	= pap-növendék
fm.	= felmentve

V.

A tanulók érdemsorozata.

Első A. osztály.

A tanuló neve s vallása ; ösztöndijas-e ? ismétlő-e ?	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettud.	Számítás	Rajzoló mértan	Szépíráás	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
Babucz Jenő g. k. ism.	2	3	3	3	2	3	2	3	fm	2	fell.
Bacsár Gyula r. k.	1	2	2	2	1	2	2	2	1	1	fell.
Bajor Lajos r. k.	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	fell.
Banner Zoltán r. k.	1	2	2	1	1	2	2	2	1	1	fell.
5. Bodnár Alajos r. k.	1	2	2	1	2	2	2	2	1	1	fell.
Bornemisza Miklós r. k.	2	2	2	1	1	2	2	2	2	1	fell.
Bretán Sándor g. k.	2	2	3	1	2	2	2	2	2	1	fell.
Bugyi Endre r. k.	1	2	2	1	1	2	2	2	1	1	fell.
Csőke Endre r. k.	1	2	2	1	1	2	1	1	2	1	fell.
10. Czapáry Dénes r. k.	2	3	3	3	3	3	3	3	2	1	fell.
Czier József r. k.	2	3	3	3	3	3	3	3	2	1	fell.
Czumbil István r. k.	2	2	2	2	1	2	2	2	2	1	fell.
Dombrády Endre r. k.	3	3	3	3	2	3	3	3	2	2	fell.
Dvorák Viktor r. k.	1	1	2	2	1	2	2	2	3	1	fell.
15. Erdős Kálmán g. k.	3	4	4	4	3	4	4	4	3	2	n. lép
Fáber József r. k.	3	3	4	4	3	4	4	3	3	2	n. lép
Fischer Ernő izr.	3	2	3	2	2	3	3	2	2	2	fell.
Galba Gyula r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
Gnándt Ferencz r. k.	1	3	3	3	2	3	3	3	2	1	fell.
20. Göbl János r. k.	2	2	2	2	2	2	2	3	1	2	fell.
Göbl József r. k.	2	2	3	2	2	3	3	2	2	1	fell.
Gamma János g. k.	2	3	4	3	1	3	2	3	2	2	javit.
Griger Nándor r. k.	2	2	2	2	1	2	2	3	3	2	fell.
Halubán János g. k.	3	3	4	3	2	3	3	3	2	2	javit.
25. Heilbraun Áron izr.	3	3	4	4	3	3	3	4	3	2	n. lép
Heinrich Béla r. k.	3	2	3	3	2	3	2	3	1	2	fell.
Hoffman Ferencz r. k.	2	2	2	2	2	3	3	2	3	1	fell.

A tanuló neve s vallása; ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettudomány	Számítás	Rajzoló mértan	Szépírási	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélve
Hollaender László izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	fell.
Izsák Ernő izr.	k	i	1	é	p	e	t	t			
30. Jaskovics Géza r. k. ö. d.	2	2	2	1	1	2	1	2	1	1	fell.
Kerényi Sándor izr.	3	3	3	3	3	3	3	3	2	1	fell.
Kiss Vilmos r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	fell.
Kölcsei Kálmán r. k.	2	2	3	2	2	3	2	2	2	1	fell.
Kreutzer Géza r. k.	1	1	2	1	1	2	1	1	3	1	fell.
35. Kubányi László r. k.	2	3	3	3	2	3	3	2	3	1	fell.
Kviz Ernő r. k.	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	fell.
Lázár János g. k.	2	2	3	3	3	3	2	2	2	1	fell.
Leirer Emil r. k.	2	2	2	2	2	2	2	3	2	2	fell.
Litteczky Lajos r. k.	2	2	3	2	2	2	2	4	1	2	fell.
40. Májer Antal r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	fell.
Nemes Ernő r. k.	2	2	2	1	1	2	2	3	2	2	fell.
Nonn Gyula r. k.	1	2	2	2	2	2	2	2	fm	1	fell.
Nyigrinyi Jenő r. k.	3	3	3	3	3	3	3	3	2	1	fell.
Nyisztor József g. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
45. Óváry László g. k.	2	3	4	4	3	3	3	3	2	2	n. lép.
Papp Loránd g. k.	3	3	4	4	3	4	3	2	2	2	n. lép.
Papp Sándor g. k.	2	3	3	3	2	3	2	3	2	1	fell.
Papoleczy Andor r. k.	1	2	2	2	2	2	2	3	2	2	fell.
Reszegey Rudolf r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	fell.
50. Reszler Antal r. k.	3	4	4	4	4	4	3	3	1	2	n. lép.
Rokk József r. k.	2	3	3	3	2	3	3	3	2	1	fell.
Roóz Imre izr.	m	a	g	á	n	t	a	n	u	l	a
Salamon Lajos izr.	3	2	2	3	3	3	3	3	3	1	fell.
Steuer Izrael izr.	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	fell.
Suta János g. k.	2	3	3	3	2	3	3	3	2	2	fell.
55. Szabó Gábor g. k.	3	4	4	4	4	4	4	4	3	2	n. lép.
Szekeressy Bertalan r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Szluha László r. k.	2	2	2	2	1	2	2	2	3	2	fell.
Ungár Sándor izr.	2	2	2	1	1	1	1	2	1	1	fell.
Vári Iván r. k.	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	fell.
60. Vellibil Lajos r. k.	1	1	1	2	2	1	1	2	2	2	fell.
Vilkovits Lajos izr.	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	fell.
Zoller József r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	fell.

Első B. osztály.

A tanuló neve s vallása ; ösztöndíjas-e? ismétlő e?	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettud.	Számítás	Rajzoló mértan	Szépíráás	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélve
Aczél Károly r. k.	2	2	3	2	1	3	2	2	1	1	fell.
Barth Benedek r. k.	1	3	3	2	2	3	2	2	3	1	fell.
Baumgartner András r. k.	2	3	3	2	2	3	3	2	2	1	fell.
Báber Ferencz r. k.	2	3	3	3	3	4	4	2	3	1	n. lép.
5. Bencze Antal g. k. ism.	2	3	3	3	3	3	3	2	2	1	fell.
Bodnár Ernő r. k.	k	1	1	e	p	e	t	t			
Czier József r. k.	1	2	2	3	2	3	3	3	2	1	fell.
Csedreki József r. k.	1	3	3	2	3	3	3	2	3	1	fell.
Deák János r. k.	1	2	2	2	2	3	3	3	3	1	fell.
10. Dóhánics József g. k.	3	3	4	3	3	3	3	3	2	1	javit.
Dunka János g. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	fm.	1	fell.
Egry Géza ev. ref.	2	3	3	3	2	4	3	3	1	2	javit.
Faulhaber Béla r. k.	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	fell.
Feldmann Ernő izr.	2	2	3	2	2	3	2	3	2	1	fell.
15. Fischer Zoltán izr.	3	3	4	3	4	4	3	3	3	2	n. lép.
Gajdos József r. k.	2	1	1	2	1	2	1	2	2	1	fell.
Göbl János r. k.	2	3	4	3	2	3	3	3	2	1	javit.
Gruber János r. k.	1	2	2	1	2	1	2	2	2	1	fell.
Hájtájer Gyula r. k.	3	3	4	3	2	3	3	3	1	2	javit.
20. Hegyi Vilmos izr.	4	4	4	4	4	4	4	2	3	2	n. lép.
Hiripi Elemér r. k.	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	fell.
Illés Lajos r. k.	2	3	3	3	2	3	3	2	3	2	fell.
Illiczky Sándor g. k.	1	2	3	1	2	2	1	2	2	1	fell.
Jakab Sándor r. k.	1	2	2	1	2	2	2	2	2	1	fell.
25. Kati József r. k.	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	fell.
Kacz Herman izr.	2	2	2	2	2	3	2	2	3	1	fell.
Kárpi Dezső ev. ref.	3	3	3	3	3	3	2	3	2	1	fell.
Kerner István r. k.	1	2	2	1	1	1	1	2	3	1	fell.
Klós Bertalan r. k.	2	2	3	3	3	3	2	3	2	2	fell.
30. Kosután László ev. ref.	3	3	3	3	3	4	3	3	2	2	javit.
Kovács Jenő r. k.	1	1	2	1	2	1	2	2	fm.	1	fell.
Laskodi István r. k.	2	3	4	3	2	3	4	3	2	1	n. lép.
Leitner János r. k.	3	3	3	3	2	3	2	2	2	1	fell.
Lengyel Mihály r. k.	3	3	3	3	3	4	3	3	2	2	javit.
35. Cs. Májer Ernő izr.	3	3	4	3	4	4	4	3	2	2	n. lép.
Cs. Májer Mihály izr.	1	3	3	2	3	3	3	3	2	2	fell.
Cs. Májer Sándor izr.	3	3	4	3	4	4	3	3	2	1	n. lép.
Markusz Viktor izr.	2	2	2	2	2	3	2	3	2	1	fell.
Matécsa György g. k.	1	2	3	2	1	3	2	3	2	1	fell.

A tanuló neve s vallása ; ösztöndijas-e? ismétlő-e?	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettud.	Számítan	Rajzoló mértan	Szépírá	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
40. Mattevi Lajos r. k.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1	fell.
Mák Antal r. k.	1	3	3	2	2	3	2	2	2	1	fell.
Mois Mihály g. k. ism.	2	3	3	2	2	2	3	1	1	2	fell.
Mónus József ev. ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	fell.
Munkhart Gyula r. k.	2	2	2	1	2	2	2	1	2	2	fell.
45. Nagy Béla ev. ref. ism.	3	2	3	3	3	4	3	2	2	2	javit.
Papolczy Kálmán r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Paszternák Bertalan r. k.	2	2	2	1	2	2	2	2	2	1	fell.
Pecz Rezső r. k.	2	3	4	3	3	3	3	3	2	1	javit.
Richter Áladár r. k.	2	3	4	3	2	4	3	3	3	2	n. lép.
50. Rosenfeld Ákos izr. ism.	1	2	2	2	1	2	1	3	2	1	fell.
Róbl Ferencz r. k.	2	3	3	2	3	3	2	2	2	1	fell.
Rónai Gyula r. k.	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	fell.
Sághy László r. k.	2	3	3	3	3	3	3	2	2	2	fell.
Schwanner János r. k.	3	3	3	3	3	4	3	1	2	2	javit.
55. Schwarcz Mór izr.	3	2	2	3	3	3	3	1	2	1	fell.
Szigeti András r. k.	2	2	2	2	1	2	2	2	2	1	fell.
Szombati István r. k.	3	3	3	3	3	3	3	3	2	1	fell.
Takács Pál r. k.	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	fell.
Tar László g. k.	3	3	3	2	3	3	2	3	2	1	fell.
60. Urbantsek László r. k.	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1	fell.
Vass Imre r. k.	2	3	3	3	2	3	3	3	3	2	fell.
Weisz József r. k.	1	2	2	2	2	2	2	2	3	1	fell.
Zemler Lajos izr.	4	4	4	4	4	4	4	4	3	2	n. lép.
Magántanuló :											
Kerekes Géza ev. ref.	v	isz	gá	la	tot	ne	m	tett			

Második A. osztály.

A tanuló neve s vallása; ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettud.	Számít.	Rajzoló mértan	Szépírá.	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
Almásy Gyula r. k.	2	3	3	2	3	2	3	3	2	2	fell.
Augusztini Zoltán r. k.	1	1	1	2	1	2	2	1	2	1	fell.
Babochay Zsigmond r. k.	1	2	2	2	1	2	2	3	3	1	fell.
Balogh Sándor g. k.	2	3	3	3	3	2	3	2	3	1	fell.
5. Binder Gábor r. k.	2	2	2	2	3	3	3	2	3	1	fell.
Brunner József r. k.	2	4	4	4	3	4	4	3	3	2	n. lép
Császy Mihály ev. ref.	2	2	3	1	1	3	3	3	1	1	fell.
Csucsay János r. k.	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	fell.
Daróczy Pál r. k.	1	1	2	2	1	1	1	2	1	1	fell.
10. Dósa Barnabás r. k.	2	3	3	3	3	3	3	3	1	2	fell.
Gebauer Károly r. k.	1	1	2	1	1	2	2	1	2	1	fell.
Gamma Sándor g. k.	2	3	3	2	3	3	3	3	2	2	fell.
Hampel Frigyes r. k. ism.	3	3	3	3	3	4	4	1	1	2	n. lép
Heinrich Viktor r. k.	3	2	2	3	3	3	3	2	1	1	fell.
15. Hirschberg Jenő r. k.	2	3	3	3	3	3	3	3	fm.	1	fell.
Jakner Endre r. k.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	fell.
Kalocsay Géza izr.	2	2	3	2	2	3	3	2	3	1	fell.
Kardos Sándor g. k.	2	3	3	3	2	3	3	1	3	1	fell.
Kellner Mihály izr.	1	1	2	2	1	2	3	1	3	1	fell.
20. Kicska László r. k.	2	3	4	3	3	4	3	3	2	2	n. lép
Láday Dezső r. k. öszt.	2	1	1	2	1	2	2	2	2	1	fell.
Lauritz Géza r. k. öszt.	2	1	1	2	1	2	2	1	1	1	fell.
Majláth Béla r. k.	2	2	3	2	3	2	3	3	1	2	fell.
Mózer Jenő r. k.	2	2	3	2	3	3	3	1	3	2	fell.
25. Nagy Elek r. k.	2	1	3	2	2	2	3	3	2	1	fell.
Nyáry József r. k.	2	3	3	3	3	4	4	2	2	1	n. lép
Pap Ferencz r. k.	2	2	3	2	2	3	3	2	2	2	fell.
Papolezy Albin r. k.	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	fell.
Radó Gyula izr.	1	1	1	1	1	1	2	2	2	1	fell.
30. Rezutsek István r. k.	2	2	2	2	1	3	3	2	2	1	fell.
Rezutsek Lajos r. k.	2	2	3	2	1	3	3	2	2	2	fell.
Román József g. k.	2	3	3	3	2	1	3	1	2	1	fell.
Román László g. k.	2	3	3	3	2	1	3	3	3	1	fell.
Schäffer Károly r. k.	2	3	3	3	3	3	3	2	3	2	fell.
35. Schrott Béla r. k.	1	2	2	2	1	1	2	2	1	1	fell.
Schultz Károly r. k.	1	1	2	1	1	1	2	2	2	1	fell.
Südy Lajos r. k.	2	2	3	3	3	3	4	4	2	2	javit
Szabó Jenő r. k.	1	2	2	1	1	1	1	1	2	1	fell.
Szathmáry Sándor r. k.	2	3	4	3	3	3	3	2	1	2	javit

A tanuló neve s vallása ; ösztöndijas-e? ismétlő-e?	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettud.	Számítás	Rajzoló mértan	Szépíráás	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
40. Szaitz Sándor r. k.	2	2	2	3	2	3	3	3	2	2	fell.
Szálka Mihály g. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Szegedy György ev. ref.	1	2	3	3	1	3	3	3	1	1	fell.
Szilágyi János g. k.	3	3	4	4	4	4	4	4	3	2	n. lép
45. Toperczer Dezső r. k.	2	2	3	3	2	4	4	3	1	2	n. lép
Váry Emil r. k.	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	fell.
Magántanuló :											
Horváth György r. k.	2	3	3	3	2	3	2	—	—	—	fell.
Iván Sándor r. k.	vi	zs	gá	la	tot	ne	m	te	tt		

Második B. osztály

A tanuló neve s vallása ; ösztöndijas-e ? ismétlő-e ?	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettud.	Számítás	Rajzoló mértan ^o	Szépíráás	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
Anderkó Bertalan g. k.	k	1	1	é	p	e	t	t			
Azary Sándor g. k.	3	3	3	3	3	4	4	3	2	2	n. lép
Babics György g. k.	3	3	4	4	3	4	3	2	2	2	n. lép
Baumann Ferencz r. k.	3	4	4	3	3	3	3	3	2	2	n. lép
5. Beniczky István g. k. ism.	3	3	3	3	2	1	2	3	2	2	fell.
Berger Móricz izr.	3	3	3	4	3	4	3	3	3	1	n. lép
Bernáth Kálmán izr.	3	3	3	4	3	4	3	3	3	2	n. lép
Bérczi Sándor izr.	3	2	2	3	3	3	3	2	3	2	fell.
Czauner Béla r. k.	2	3	3	3	2	3	3	3	3	1	fell.
10. Czauner János r. k.	2	3	3	2	1	3	3	2	3	2	fell.
Czier Antal r. k.	2	2	2	3	2	3	3	2	2	1	fell.
Dessewffy Sándor r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Dollák Béla r. k.	3	3	4	3	3	4	3	3	3	2	n. lép
Eglis János r. k. ism.	2	3	3	2	1	3	3	3	1	1	fell.
15. Erdei József g. k.	2	2	2	2	2	3	3	1	2	1	fell.
Farkas Adolf izr.	2	3	3	3	3	3	3	3	1	1	fell.
Farkas Jenő izr.	3	3	3	3	3	3	3	3	1	2	fell.
Fügel Ernő r. k.	2	2	2	3	2	3	3	2	2	1	fell.
Gáborfy László g. k.	3	3	3	3	2	3	3	3	3	1	fell.
20. Heidenhoffer Pál r. k.	2	3	3	3	1	3	2	3	1	2	fell.
Imlauer Dezső r. k.	1	2	2	2	1	2	2	3	1	1	fell.
Krausz Zsigmond izr.	3	2	3	3	3	3	3	2	3	1	fell.
Lakatos Ernő izr.	2	3	3	3	3	3	4	2	3	2	javit
Láng György r. k.	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	fell.
25. Lefkovits József izr.	1	1	1	1	2	3	2	1	fm.	1	fell.
Mandics László r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	fell.
Marincsák Bálint r. k.	1	2	3	2	1	2	2	2	2	1	fell.
Matisán Béla g. k. ism.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Mátyás Lajos g. k.	1	1	1	1	1	2	2	2	2	1	fell.
30. Mellau Ferencz r. k.	3	4	4	3	3	3	3	3	2	1	n. lép
Náp László g. k.	2	3	3	3	3	3	3	3	3	1	fell.
Onucz Pál r. k.	m	e	g	h	a	l	t				
Ország Zsigmond r. k.	2	2	3	2	1	3	3	3	3	1	fell.
Pap Gusztáv g. k.	3	3	3	2	3	3	2	2	1	2	fell.
35. Pálffy Tibor ev. ref.	3	4	4	4	4	4	4	2	2	1	n. lép
Péterfi Béla izr.	1	3	3	4	4	4	4	3	3	2	n. lép
Piszl Mátyás r. k.	2	2	2	2	2	3	3	2	2	1	fell.
Rákosi Ferencz r. k. öszt.	1	1	1	1	1	2	2	2	1	1	fell.
Sirola Emil r. k.	2	3	3	2	1	3	2	1	2	1	fell.

A tanuló neve s vallása, ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettud.	Számítás	Rajzoló mértan	Szépíráás	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
40. Siuta János g. k.	2	2	3	2	3	3	3	1	1	1	fell.
Svegler János r. k.	k	i	1	e	p	e	t	t			
Szilágyi Gábor g. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	fell.
Szilágyi Lajos r. k.	1	3	2	2	2	3	3	2	2	1	fell.
Tóth József r. k.	2	3	3	1	1	3	2	2	2	1	fell.
45. Varga Endre r. k.	2	2	2	2	1	2	2	2	2	1	fell.
Vilhelm István r. k.	2	3	3	3	3	3	2	3	1	1	fell.
Winkler Antal r. k.	3	3	3	3	3	3	3	3	2	1	fell.

Harmadik A) osztály.

A tanuló neve s vallása ; ösztöndíjas-e ? ismétlő-e ?	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem és polit. földrajz	Természet. földr.	Számít.	Rajzoló mértan	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
1. Bérczi Béla r. k.	1	1	2	1	2	1	2	2	1	1	fell.
Boér Lajos r. k.	2	3	3	1	2	3	3	3	3	2	fell.
Boross Zoltán r. k.	2	2	3	2	2	2	3	3	1	1	fell.
Czapáry Endre r. k.	1	2	3	3	2	1	2	2	1	1	fell.
5. Czumbil Ignác r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	fell.
Günther Ferencz r. k.	1	2	2	1	1	1	2	2	2	2	fell.
Handlovics Gusztáv r. k.	2	3	3	2	3	2	3	3	3	3	fell.
Hager János r. k.	2	3	4	3	3	2	3	3	2	2	javit
Hedry Miklós r. k.	2	3	3	3	2	2	3	2	3	3	fell.
10. Hibola Bernát r. k. ism.	2	3	3	2	3	2	2	2	3	2	fell.
Höllich Kálmán r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
Köller Lajos r. k.	2	3	3	2	2	2	3	3	2	1	fell.
Köller Pál r. k.	2	3	3	3	3	2	3	3	2	2	fell.
Kozma György r. k.	2	3	3	3	2	2	2	3	2	1	fell.
15. Krausz Jenő izr.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	fell.
Kubányi Kornél r. k.	2	3	4	4	3	2	3	3	2	2	n. lép.
Léber Lőrincz r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	fell.
Lieberman Móricz izr.	1	2	1	1	1	2	2	2	3	1	fell.
Lyachovics Sándor g. k.	3	3	4	3	2	2	3	3	2	2	javit
20. Mann József g. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Mois János g. k.	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	fell.
Nagy János r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	fell.
Nonn János r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
Pfiszter József r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
25. Prohászka Lajos r. k.	2	3	3	3	3	2	2	3	2	2	fell.
Rényi József r. k.	2	3	3	3	3	1	2	3	1	2	fell.
Réti Jenő r. k.	1	1	1	2	1	1	2	2	2	1	fell.
Scheffler János r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	fell.
Serly Béla r. k.	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	fell.
30. Stocz István r. k.	2	3	3	2	3	3	3	3	1	1	fell.
Szabó János r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
Szücs Sándor r. k.	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1	fell.
Tempfli Alajos r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	fell.
Vass Endre r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
35. Winkler János r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
Zsiga Károly r. k.	2	1	2	2	2	1	2	2	2	2	fell.

Harmadik B) osztály.

A tanuló neve s vallása ; ösztöndíjas e ? ismétlő-e ?	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem és polit. főtraja	Természett. föld.	Számítan	Rajzoló mértan	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítéllete
Ackermann Lázár izr.	3	2	2	2	3	2	3	3	2	2	fell.
Benyovszky János r. k.	2	3	3	3	2	1	3	3	2	1	fell.
Bodnár Jenő r. k.	2	3	3	3	3	2	3	3	1	1	fell.
Czier István r. k.	1	2	3	3	2	2	3	3	2	1	fell.
5. Ember Péter r. k.	1	2	3	2	1	1	1	1	1	1	fell.
Fekete Gábor g. k.	1	2	3	3	3	1	3	3	fm.	1	fell.
Feuerstein Ignác izr.	2	1	1	1	1	2	2	2	2	1	fell.
Fodor Ferencz r. k.	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1	tell.
Galló Lajos r. k.	2	3	3	4	3	2	4	3	1	1	n. lép
10. Gramma Pál g. k.	m	e	g	h	a	l	t				
Halász Lajos izr.	k	i	l	é	p	e	t	t			
Horváth Károly r. k.	k	i	l	é	p	e	t	t			
Kincsesy Antal r. k.	2	3	3	3	2	1	2	2	2	1	fell.
Kincsesy Bertalan r. k.	2	3	3	3	2	2	4	3	1	1	javit
15. Kishalmy Lajos r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	fell.
Klein Ignác izr.	1	1	2	1	1	1	2	2	2	1	fell.
Klein Jenő izr.	3	3	3	3	3	3	3	4	3	1	javit
Lakatos Vazul g. k. ism.	2	3	3	3	3	3	3	3	3	1	fell.
Láng Ernő r. k.	1	2	2	2	2	1	1	1	1	1	fell.
20. Lövy Sámuel izr. ism.	2	2	3	2	1	3	3	3	3	1	fell.
Markovits Ernő izr.	3	3	3	3	3	2	3	4	2	2	javit
Molcsán Lajos r. k.	2	3	4	4	3	3	4	3	3	1	n. lép
Molnár Imre r. k.	2	3	3	2	2	2	3	2	fm.	1	fell.
Öhischläger István. ág. ev.	2	3	3	3	3	3	4	4	1	1	n. lép
25. Papolczy László r. k.	2	3	3	3	2	3	3	3	fm.	2	fell.
Pék László r. k.	2	3	3	3	3	3	3	3	1	1	fell.
Pfeifer Jakab r. k.	2	3	3	3	3	2	3	4	2	1	javit
Popán Gyula g. k.	2	3	4	4	3	3	3	3	2	1	n. lép
Rehn Márton r. k.	k	i	l	é	p	e	t	t			
30. Rimili Antal r. k.	2	3	3	3	3	3	3	3	3	1	fell.
Sámuel Izidor izr.	3	4	4	4	3	3	4	4	3	1	n. lép
Steinberger Vilmos izr.	3	3	3	3	3	3	4	3	3	2	javit
Szolomájer Jakab r. k.	1	2	2	2	3	3	2	3	3	1	fell.
Tatz László r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	fell.
35. Ujlaky János r. k.	2	3	3	3	3	2	3	3	1	1	fell.

Negyedik osztály.

A tanuló neve s vallása ; ösztöndijas-e ? ismétlő-e ?	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettudj	Algebra	Rajzoló mértan	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélte
Almási Péter r. k.	1	2	3	3	2	3	2	2	1	1	fell.
Augusztiny Ákos r. k.	3	3	3	3	3	3	2	3	2	2	fell.
Bakkay Béla r. k.	1	1	2	2	1	2	1	2	2	1	fell.
Betuker Tivadar r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	fm.	1	fell.
5. Bródy Béla r. k.	1	1	2	2	2	1	1	2	3	2	fell.
Csonka János g. k.	1	3	2	3	3	3	4	4	3	2	n. lép
Déry Károly r. k.	2	3	3	3	2	2	3	3	1	1	fell.
Frankó János r. k.	2	3	3	3	3	3	2	3	1	1	fell.
Galba Vincze r. k.	1	2	2	2	1	2	2	2	1	1	fell.
10. Germarz Miklós r. k.	2	3	4	3	3	3	3	3	1	1	javit
Göde József ev. ref.	1	1	2	2	2	2	2	3	1	2	fell.
Griga Pál r. k.	2	4	4	4	3	3	4	4	fm.	1	n. lép
Grósz Májer izr.	2	3	3	3	3	2	3	3	3	1	fell.
Hartmann Izidor izr.	2	3	3	2	3	3	3	3	3	1	fell.
15. Heidenhoffer István r. k.	1	3	2	2	3	2	1	1	1	1	fell.
Jeremiás József izr.	4	3	4	3	3	3	3	3	2	1	n. lép
Kerner Pál r. k.	1	3	3	1	2	1	2	1	2	1	fell.
Knoll Károly r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	fell.
Konka László r. k. ism.	3	3	3	3	3	3	3	3	1	2	fell.
20. Kormos Gyula r. k.	1	2	1	2	1	2	2	2	1	1	fell.
Krausz József izr.	3	3	3	4	3	4	3	3	2	1	n. lép
Kubányi Iván r. k.	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	fell.
Lakatos Győző izr.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Láng Vendel r. k.	2	3	4	3	3	2	4	3	2	1	n. lép
25. Lerm János r. k.	3	3	3	3	3	3	3	3	2	1	fell.
Lindenfeld Jozsef izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	fell.
Majláth Ferencz r. k.	1	1	2	1	1	1	1	2	2	1	fell.
Markó Győző izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	fell.
Márkus Lajos izr.	3	1	2	2	2	2	2	3	3	1	fell.
30. Melega Miklós r. k.	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	fell.
Nagy Márton r. k.	2	2	3	3	2	3	2	2	2	2	fell.
Nátolya Dezső g. k.	1	1	1	2	1	1	1	2	2	1	fell.
Pirkler Zoltán r. k. ism.	2	2	3	3	3	2	3	3	3	1	fell.
Rády Ferencz r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
35. Reiter Sándor izr.	2	2	3	2	3	2	3	3	3	2	fell.
Ritter Károly r. k. öszt.	1	3	4	2	3	3	3	1	3	1	javit
Rosenfeld Dezső izr.	2	2	3	3	3	3	2	3	3	1	fell.
Schönpflug Ernő r. k.	1	1	2	2	1	1	2	2	3	1	fell.
Stefanovszky Gyula r. k.	3	3	4	4	3	3	3	3	2	2	n. lép

A tanuló neve s vallása; ösztöndíjas e? ismétlő-e?	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettudományok	Algebra	Rajzoló mértan	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
40. Szentiványi József r. k. ism.	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	fell.
Szerdahelyi László r. k.	3	3	3	4	3	3	4	3	1	2	n. lép
Szulyovszky János r. k.	2	3	3	3	3	1	3	3	1	2	fell.
Tomcsa Ernő r. k.	3	3	3	3	3	3	4	3	1	2	javit
Vlázats Vincze r. k.	1	2	3	3	2	1	1	2	2	2	fell.
45. Vonház József r. k.	3	3	3	3	3	4	4	3	1	2	n. lép

Ötödik osztály.

A tanuló neve s vallása; ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettud.	Menyiségtan	Görög pótló irrodalom	Görög pótló rajz	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
Antal József g. k.	3	2	2	—	3	3	1	3	1	1	1	1	fell.
Ádám István r. k.	1	1	3	2	3	3	2	2	—	—	1	2	fell.
Ágoston Béla r. k.	2	2	2	—	3	2	2	3	3	2	2	1	fell.
Bakkay Gyula r. k.	1	2	2	2	2	2	1	2	—	—	2	1	fell.
5. Berghofer László r. k.	1	2	2	2	2	1	1	2	—	—	3	2	fell.
Bretán László g. k. ism.	1	3	3	2	3	3	2	2	—	—	2	1	fell.
Cserveny István r. k.	1	1	2	2	2	1	1	1	—	—	2	1	fell.
Fábián Lajos r. k. öszt.	1	2	2	1	2	1	1	1	—	—	2	1	fell.
Finger Béla r. k. öszt.	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
10. Fischer Mór izr. ism.	1	1	2	2	2	2	1	1	—	—	2	1	fell.
Fuchs Ármin izr.	2	1	2	1	1	2	1	2	—	—	2	1	fell.
Heilbrun Mózes izr.	k	i	1	e	p	e	t	t	—	—	—	—	—
Illnitzky István g. k.	3	3	3	—	3	3	2	3	2	3	1	1	fell.
Kaufmann Jenő izr.	3	3	4	—	3	3	2	3	2	3	2	1	javit
15. Klein Salamon izr.	1	1	2	1	1	1	1	1	—	—	1	1	fell.
Kocsis József r. k.	k	i	1	e	p	e	t	t	—	—	—	—	—
Lőkös Sándor r. k.	2	3	3	—	3	3	3	3	3	3	2	2	fell.
Markovits Aladár izr.	2	2	2	2	2	1	1	1	—	—	1	1	fell.
Markscheid Dezső r. k.	2	3	3	—	4	3	1	3	3	3	fm.	1	javit
20. Miksa Rezső r. k.	1	1	2	2	2	1	1	1	—	—	1	1	fell.
Molnár Sándor r. k.	k	i	1	e	p	e	t	t	—	—	—	—	—
Orbán Péter r. k.	1	1	2	2	2	1	1	1	—	—	1	1	fell.
Papoleczy Lóránd r. k.	1	1	2	1	2	1	1	1	—	—	2	1	fell.
Sternischa Károly r. k.	1	3	3	—	3	2	1	3	3	2	2	1	fell.
25. Szálka Valér r. k.	1	1	2	2	3	2	1	2	—	—	1	1	fell.
Taninecz Béla g. k.	3	3	3	—	3	3	3	3	3	4	2	2	javit
Thury Lajos r. k.	1	1	3	—	3	3	1	3	1	3	1	1	fell.
Magántanuló:													
Szórán János g. k. ism.	3	2	3	3	3	2	1	2	—	—	—	—	fell.

Hatodik osztály.

A tanuló neve s vallása; ösztöndíjas-e? ismétlő-e:	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettud.	Mennyiségtan	Görögpótló irod.	Görögpótló rajz	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
Anderkó György g. k.	1	3	2	3	3	3	2	3	—	—	3	1	fell.
Bart Mihály r. k.	1	2	3	3	2	3	1	2	—	—	3	1	fell.
Böhm István r. k.	1	1	2	2	2	2	1	2	—	—	1	1	fell.
Böhm Vilmos r. k.	1	2	2	—	2	2	1	1	1	2	3	1	fell.
5. Csornay Győző ev. ref.	1	2	3	4	3	2	2	3	—	—	1	1	javit
Domokos Bálint r. k. öszt.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	2	1	fell.
Eglis Dezső r. k.	k	i	1	e	p	e	t	t	—	—	2	1	fell.
Ettinger János r. k.	1	2	1	1	2	2	1	1	—	—	1	1	fell.
Faulvetter Ignác r. k.	1	1	2	2	2	2	1	2	—	—	3	1	fell.
10. Groza Ferencz g. k.	1	1	1	1	1	1	1	2	—	—	3	1	fell.
Halász Béla izr.	1	1	2	2	2	2	1	1	—	—	3	1	fell.
Haller Jakab r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	2	1	fell.
Hirschberg Ernő r. k.	2	3	3	3	3	4	3	4	—	—	fm	1	n. lép
Hovanecz László r. k.	1	2	2	2	2	2	2	2	—	—	2	1	fell.
15. Imlauer Vilmos r. k.	1	2	1	2	2	1	1	2	—	—	2	1	fell.
Jónás Zoltán izr.	3	3	3	4	3	4	3	3	—	—	1	2	n. lép
Kalotay Viktor r. k.	3	4	3	—	3	3	3	3	2	3	1	3	javit
Koczka József r. k.	2	2	3	3	3	1	2	3	—	—	2	1	fell.
Komáromy Ödön ev. ref.	1	3	4	—	3	2	1	3	2	3	3	2	javit
20. Krajnik György r. k.	1	2	2	2	2	2	1	2	—	—	2	1	fell.
Kreiter Pál r. k.	3	3	3	—	3	3	3	3	2	3	1	2	fell.
Krompáczy Sándor r. k.	1	1	2	—	2	2	1	1	1	1	1	1	fell.
Kuliffai Mihály r. k.	1	2	2	2	2	2	1	2	—	—	2	1	fell.
Kürthy Endre ev. ref.	1	3	4	—	3	3	1	3	2	3	1	1	javit
25. Kürthy Kálmán ev. ref.	1	3	4	—	3	3	3	3	2	3	1	1	javit
Láng Pál r. k.	1	1	3	3	3	2	2	3	—	—	2	1	fell.
László Mihály r. k.	2	3	3	—	4	3	2	3	3	3	2	1	javit
Lefkóvics Adolf izr.	1	2	3	3	3	2	1	3	—	—	2	1	fell.
Lukátsy Géza r. k.	1	1	3	—	3	2	2	3	1	3	2	1	fell.
30. Márkus Árpád izr.	2	3	3	—	3	2	3	3	2	2	2	2	fell.
Mártonffy Gyula r. k.	1	1	2	—	2	1	1	2	1	2	3	1	fell.
Máté Gyula g. k.	1	3	3	4	3	3	2	4	—	—	2	1	n. lép
Mellau Márton r. k.	1	1	2	2	2	1	1	2	—	—	2	1	fell.
Melles Béla g. k.	2	3	4	—	3	2	1	3	1	2	2	1	javit
35. Mészáros Lajos r. k.	1	2	2	3	3	3	1	2	—	—	2	1	fell.
Mráz Sándor r. k.	1	2	1	2	3	2	1	1	—	—	2	1	fell.
Nagy Vincze r. k.	1	1	1	2	1	1	1	1	—	—	2	1	fell.
Óváry Géza g. k.	1	3	3	—	3	2	2	3	2	2	2	2	fell.
Papp Valér g. k.	1	3	4	4	4	3	3	4	—	—	3	2	n. lép

A tanuló neve s vallása ; ösztöndijas-e? ismétlő-e?	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Természetráaj	Mennyiségtan	Görögpótló irod.	Görögpótló rajz	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
40. Parraghy Barna r. k.	2	3	3	3	3	3	3	3	—	—	1	2	fell.
Rosenzweig Salamon izr.	2	3	4	—	3	3	3	3	2	3	2	2	javit
Seliga Mihály r. k.	2	3	3	3	3	3	3	3	—	—	1	1	fell.
Sepsy Márton r. k.	1	1	1	1	2	2	1	2	—	—	3	1	fell.
Suppler József r. k.	a	ll	an	d	ó	a	n	b	e	t	e	g	
45. Südy Tibor r. k.	1	2	2	2	3	1	1	3	—	—	2	1	fell.
Szendrey Ferencz r. k.	1	1	1	2	2	1	1	2	—	—	2	1	fell.
Sziver Dezső r. k.	m	e	g	h	a	lt							
Szoó János	2	4	3	3	3	3	3	4	—	—	1	2	n. lép
Tamás Géza r. k.	1	2	3	3	4	3	2	2	—	—	2	1	javit
50. Teodorovits János r. k.	1	1	1	1	1	1	1	2	—	—	2	1	fell.
Tombory Ernő r. k.	3	3	3	3	3	4	1	3	—	—	1	2	javit
Toperczer Kálmán r. k.	3	3	3	—	4	3	2	4	2	3	3	3	n. lép
Vinkler József r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	2	1	fell.
Volenszky Jenő r. k.	1	1	2	3	2	2	1	2	—	—	1	1	fell.
55. Zsilnik János r. k.	3	3	3	3	3	4	3	3	—	—	3	1	javit
Magántanulók:													
Majos Jenő r. k.	2	2	3	—	3	2	2	3	2	2	—	—	fell.
Suta László g. k.	v	i	z	g	a	l	a	t	o	t			

Hetedik osztály.

A tanuló neve s vallása; ösztöndíjas-e ismétlő-e?		Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Polit. földrajz	Természettan	Mennyiségtan	Görögpótló írod.	Görögpótló rajz.	Egészségtan	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete	
	Ambrózy József ág. ev.	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
	Ádámcsik Gyula r. k.	1	1	2	2	1	2	2	3	—	—	1	1	1	1	fell.
	Biró (Pittner) József r. k. p. n.	1	1	2	2	1	2	1	2	—	—	1	fm.	1	1	fell.
	Borgida Endre izr.	1	3	3	3	3	3	3	3	—	—	2	2	2	2	fell.
5	Davidovics Miklós izr.	1	1	2	2	2	1	1	2	—	—	1	2	1	1	fell.
	Dráveczky Ede. ev. ref.	2	3	3	—	3	2	2	3	3	3	2	1	2	2	fell.
	Ehrenfeld Dezső izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	fell.
	Erdélyi Géza r. k.	1	2	3	2	3	2	2	2	—	—	1	1	1	1	fell.
	Erdődi Gáspár r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	fm.	1	1	fell.
10	Fógel József r. k. ö. d.	1	1	2	2	2	1	1	2	—	—	1	1	1	1	fell.
	Fógel Sándor r. k.	1	1	1	2	2	1	1	1	—	—	1	1	1	1	fell.
	Friedmann Móricz izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	fell.
	Griszháber István r. k. p. n.	1	3	3	—	3	3	2	3	3	3	2	fm.	1	1	fell.
	Gyene István ev. ref.	2	2	4	—	3	3	2	2	3	3	2	1	1	1	javit
15	Gyurics Kálmán r. k.	1	1	3	—	2	2	2	2	1	2	1	2	2	2	fell.
	Haller György r. k. p. n.	1	1	2	1	1	2	1	1	—	—	1	fm.	1	1	fell.
	Hirs József izr.	3	3	4	—	3	4	3	3	3	3	2	3	1	1	n. lép
	Jaskovics Zoltán r. k.	2	2	4	—	4	2	1	3	2	3	2	3	2	2	n. lép
	Jurcsó Lajos g. k.	1	2	1	2	1	2	2	2	—	—	1	1	1	1	fell.
20	Kende György r. k.	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	fell.
	Kirchmájer Ferencz r. k. p. n.	1	2	3	3	3	3	2	3	—	—	2	fm.	1	1	fell.
	Kis Dezső izr.	1	1	3	—	2	3	2	3	1	3	2	2	1	1	fell.
	Klein Ignác izr.	1	3	3	3	3	2	3	3	—	—	2	3	1	1	fell.
	Komka József r. k.	2	3	4	—	3	2	3	3	3	3	2	+	1	1	javit
25	Kozicska Béla r. k.	1	2	1	2	1	2	2	3	—	—	1	fm.	1	1	fell.
	Martikány Rezső r. k.	1	2	3	3	3	3	3	3	—	—	2	1	1	1	fell.
	Munkácsy István g. k.	3	3	4	4	4	4	3	4	—	—	2	3	2	2	n. lép
	Nagy Ferencz r. k. p. n.	1	2	3	3	3	3	3	3	—	—	2	fm.	1	1	fell.
	Nagy László r. k. p. n.	1	2	3	—	3	3	3	3	2	3	2	fm.	1	1	fell.
30	Nátolya Mihály g. k.	1	1	2	2	2	2	1	2	—	—	1	2	1	1	fell.
	Pap Gyula r. k. ö. d.	1	1	2	2	1	1	1	1	—	—	1	1	2	1	fell.
	Papoczy Gyula r. k.	1	1	3	2	2	2	2	2	—	—	1	2	1	1	fell.
	Pálffy Jenő ev. ref.	k	i	1	e	p	e	t	t	—	—	—	—	—	—	—
	Pável Ferencz g. k.	1	1	2	—	2	2	1	1	1	2	1	1	2	2	fell.
35	Pecz Ferencz r. k.	2	2	4	—	2	3	3	3	3	3	2	1	1	1	javit
	Rednik József g. k.	1	3	3	3	3	2	3	3	—	—	2	3	1	1	fell.
	Rosenberg Gyula izr.	1	2	2	2	2	2	2	2	—	—	1	3	1	1	fell.
	Rónai János r. k. p. n.	1	3	3	3	3	3	2	2	—	—	2	fm.	1	1	fell.
	Röck Béla ág. ev.	1	2	3	3	2	2	2	2	—	—	1	1	1	1	fell.

A tanuló neve s vallása; ösztöndijas-e? ismétlő-e?	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Polit földrajz	Természettan	Mennyiség	Görögpótló irod.	Görögpótló rajz.	Egészség	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete	
40. Schidella István r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
Schwartz Ignác izr.	2	3	4	—	3	3	3	3	3	3	2	3	3	1	javít
Szegedy Pál ev. ref.	2	2	3	—	3	3	2	3	3	3	2	1	1	1	fell.
Szmrecsányi Pál r. k.	1	2	3	3	2	2	2	3	—	—	2	fm	1	1	fell.
gr. Teleki József r. k.	2	1	3	—	2	3	2	3	2	2	1	2	1	1	fell.
45. Toronszky Endre g. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	2	1	1	fell.
Uhl Károly r. k. p. n.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	fm	1	1	fell.
Vajó József r. k. p. n.	k	i	1	é	p	e	t	t	—	—	—	—	—	—	—
Vilhelm András r. k. p. n.	1	2	2	3	1	3	2	2	—	—	1	fm	1	1	fell.
Weinberger Hermann izr.	1	2	3	3	2	2	2	3	—	—	2	2	1	1	fell.
Magántanuló:															
50 Német József r. k.	2	3	3	—	3	3	3	3	3	3	—	—	—	—	fell.

VI.

Statisztikai kimutatás a tanulókról.

1. A tanulók általános áttekintése.

Osztály	Tanuló				Az osztályozott tanulók közül										Az osztályozott tanulók szüleinek polgári állása																
					vallásra nézve				anyanyelvre nézve				nyelv ismeretre nézve		Östermeiő		Iparos		Kereskedő és vállalk.		Tisztviselő		Katona		Más értelmiségi		Magán és társulat				
	fölvételeit	kamarai vagy nemzeti vizsgalattal	meghalt	osztályzatot nyert	róm. kath.	gör. kath.	ev. reform.	ág. ev.	izr.	magyar	német	román	horvát	tót	csak magyarul beszél	tud magyarul	Nagybirt. és birtó	Kisbirt. és birtó	Alkalmazott	Nagyiparos	Kisiparos	Alkalmazott	Nagykereskedő	Kiskereskedő	Alkalmazott	Állami hatósági	Magán és társulat	Katona	Más értelmiségi	Munkás, napszámos, szolgá	Magánzó
I. A.	63	4	—	59	40	11	—	8	55	1	3	—	—	45	59	1	10	—	1	9	—	—	5	—	9	6	—	12	3	3	
I. B.	63	2	—	61	38	7	4	11	59	2	—	—	—	43	61	2	11	—	—	11	—	—	6	—	4	5	—	11	10	1	
II. A.	46	1	—	45	34	6	2	3	45	—	—	—	—	38	45	3	4	4	2	7	1	2	—	—	12	5	—	3	2	—	
II. B.	47	4	1	42	22	10	1	9	36	2	4	—	—	36	42	1	13	—	—	4	—	1	7	—	3	1	—	9	—	3	
III. A.	36	2	—	34	29	3	—	2	33	1	—	—	—	24	34	3	3	—	1	2	—	1	3	—	5	2	—	7	4	3	
III. B.	35	3	1	31	19	3	—	1	8	28	3	—	—	22	31	—	8	—	—	3	—	—	8	—	5	2	—	3	—	2	
IV.	45	2	—	43	30	2	1	10	43	—	—	—	—	37	43	1	8	—	—	9	—	1	4	—	8	6	—	5	1	—	
V.	28	3	—	25	15	5	—	5	24	—	1	—	—	19	25	—	3	—	—	1	—	—	4	—	8	1	1	4	3	—	
VI.	57	3	1	53	36	8	4	5	53	—	—	—	—	45	53	2	13	—	—	7	—	2	—	—	16	4	—	4	4	1	
VII.	50	2	—	48	27	6	4	10	48	—	—	—	—	41	48	4	12	—	—	5	—	4	—	—	10	5	1	7	—	—	
VIII.	29	1	—	28	22	1	2	2	28	—	—	—	—	25	28	1	2	—	—	4	—	—	2	—	—	7	4	1	2	—	5
	499	27	3	469	312	62	18	473	452	9	8	—	—	375	469	18	87	4	4	62	1	5	45	—	87	41	3	67	27	18	

2. A megosztályozott tanulók honosság szerint.

	I. A.	I. B.	II. A.	II. B.	III. A.	III. B.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Összesen
	Osztályban											
Szatmár városi	21	25	24	14	4	9	22	8	8	18	13	166
Szatmár vármegyei	15	22	11	16	15	12	11	4	22	16	4	148
Bereg	2	—	—	1	2	—	1	—	1	2	1	10
Ugocsa	6	8	—	2	2	4	1	4	3	1	1	32
Mármaros	1	1	2	5	3	2	3	4	4	6	4	36
Pest	7	1	1	—	1	—	—	—	—	1	—	11
Más	7	3	7	4	7	4	5	5	15	4	5	66
Összesen	59	61	45	42	34	31	43	25	53	48	28	469

3. Az osztályzat áttekintése.

	I. A.	I. B.	II. A.	II. B.	III. A.	III. B.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Összesen
	Osztályban											
Szatmár városi	21	25	24	14	4	9	22	8	8	18	13	166
Szatmár vármegyei	15	22	11	16	15	12	11	4	22	16	4	148
Bereg	2	—	—	1	2	—	1	—	1	2	1	10
Ugocsa	6	8	—	2	2	4	1	4	3	1	1	32
Mármaros	1	1	2	5	3	2	3	4	4	6	4	36
Pest	7	1	1	—	1	—	—	—	—	1	—	11
Más	7	3	7	4	7	4	5	5	15	4	5	66
Összesen	59	61	45	42	34	31	43	25	53	48	28	469

4. Az érettségi vizsgálatok eredményének áttekintése.

a) írásbeli vizsgálat.

Jelentkezett	Vizsgáltatott	Feladvány			
		jelesül	jól	kiteljesítően	elegendőenül
29	29	<p>A magyar nyelvből: 1. Petőfi mint az ifjúkor költője . . . . .</p> <p>2). I. János király török politikájának minő következményei voltak hazánk történelmében?</p> <p>3). A nap szerepe az emberiség nagy háztartásában . . . . .</p> <p>A latin nyelvből: Augusztus az egyeduralom megalapítója . . . . .</p> <p>A német nyelvből: Világos vára . . . . .</p> <p>A görög nyelvből: Xenophon emlékiratainak III. könyvéből a 13. fejezet 1. 2. és 3. pontjai.</p> <p>A mennyiségtanból: 1). Egy öt tagból álló számtani haladvány középső x, valamennyi tagnak az összege 10, szorzatuk 1440. Melyik ez az öt tag?</p> <p>2). Valamely alagut hosszúságát és irányát akarván meghatározni, oly álláspontot választunk, melyből az alagut végpontjaihoz vezető egyeneseket s az általuk bezárt szöget meg lehet határozni. Mily hosszú az alagut s mily irányban ásandó, ha az egyik megmért oldal 546. m., a másik 456. m. s az általuk bezárt szög $128^\circ 35'$ . . . . .</p>			
		5	7	2	—
		4	1	—	—
		4	2	3	—
		10	10	9	—
		9	9	11	—
		5	8	8	—
		12	13	4	—

b) a szóbeli vizsgálat után.

a melyre bocsátott	a melyet kiállott	érettnak nyilvánított			Az érettségit végzettek közül készült lépni							
		jelesül	jól	egyszerűen	theologiai	jogi	tanári	orvosi			mérnöki	kereskedelmi
Pályára												
29	29	7	11	11	10	8	2	4			4	1

Az érettségi vizsgálatot sikerrel kiállott 29 ifju közül:

a) **Jeles fokozattal érett 7 ifju** : Braun Mózes, Czuberka Alfréd Hauschka Róbert, Knoll Gusztáv, Lakatos Mihály, Röck Aladár, Szálka Ernő.

b) **Jó fokozattal érett 11 ifju**: Bodnár Béla Hager Gyula, Horn Antal, Knauer Sándor, Láng Gyula, Mazurek Gyula, Molnár Károly, Pojlák János, Stern Mór, Szücs János, Szabó János.

c) **Egyszerűen érett 11 ifju**: Egner Emil, Gerinczy Pál¹⁾ -Hornyetz Antal, Kubiss Géza, Leitner Endre, Lipecky Ágoston, Lükő Béla, Pircsy Márton, Szarka Géza, Tankóczy Béla, Unger Ágoston.

¹⁾ **Jegyzet**: A érettségit tett ifjak egyike más intézetből jött és ismétlő érettségi vizsgálatot tett.

²⁾ **Jegyzet**: Az 1900/901. év kezdete előtt a VI. osztályról magánvizsgálatot tett Erényi László és Magos Menyhért.

VII.

Tanszerek gyarapodása.

A) Tanári könyvtár.

- I. *Vallástudomány.* 4 mű (4 drb.).
- II. *Magyar nyelv és irodalom.* 8 mű (19 drb.).
- III. *Classica philologia.* 6 mű (14 drb.).
- IV. *Történelem.* 15 mű (20 drb.).
- V. *Földrajz.* 3 mű (4 drb.).
- VI. *Nemzetgazdaság.* 1 mű (1 drb.).
- VII. *Természetrájz.* 2 mű (2 drb.).
- VIII. *Természettan.* 7 mű (12 drb.).
- IX. *Philosophia, paedagogia,* 5 mű (5 drb.).
- X. *Vegyes.* 7 mű (8 drb.).
- XI. *Folyóiratok.* 31 mű (48 drb.).

B) Földrajzi tárhoz.

Közép-Európa fal térképe, 1 drb.

C) Természetrájzi tárhoz.

Az ásványtani gyűjtemény 441. korona értékű ásvánnyal, műkristálylyal és különféle fémek köbczentimetreivel gyarapodott.

Püspök ur Ő méltósága több csigaházat, korallt, ásványt és kövületet ajándékozott. Ugy szintén Léber Róbert városi főerdész ur egy vörös gémet, Pojlák József földbirtokos ur pedig egy kitömött vadmacskát ajándékoztak.

D) Természattani szertárhoz.

VI. csoporthoz. Magnus készüléke (az elektromosság eloszlásához), 1 drb; Leydeni palaczk, 1 drb.

97.

VII. csoporthoz. Röntgen eső, 1 drb. Elektromotor kuttal, 1 drb.

IX. csoporthoz. Newton szinkorongja, 1 drb. Kaleidoscop, 1 drb. Fluorescentiát mutató folyadék, 1 drb.

X. csoporthoz. Daniell nedomérőjéhez az üvegrészek; Kiss-féle léghőmérő, 1 drb. Gay-Lussac készüléke, 1 drb.

E) Tornaeszközök szaporodása.

50 drb. bőrlabda, 1 drb. labdatartó háló és 4 drb. mászókötel.

VIII.

Ösztöndíjak, jutalom és segélyezés.

I. Ösztöndíj-alapok.

A szatmár-egyházmegyei alapítványi pénztárban van a szatmári kir. kath. főgymnasium róm. kath. vallásu tanulói számára tett két ösztöndíj-alapítvány: Obermayer András szatmári nagyprépostnak és Rudolf Pál szatmári kanonoknak alapítványa ; az elsőből hat, az utóbbiból 3 jóviseletű és szorgalmas tanuló nyer évenként 200—200 koronát. Mindkét ösztöndíj-alapítvány megüresedett helyeit az alapítók végrendekezései szerint a szatmári káptalan adományozza.

Ösztöndíjas tanulók az 1900-901. tanévben.

a) **Kincstári Mária-Terézia**-féle 300 korona ösztöndíjat élvez:

Pap Gyula VII. o. tanuló.

b) **Budai Mária-Terézia**-féle 240 korona ösztöndíjat élvez:

Finger Béla V. o. tanuló.

c) **Obermayer-féle** alapból 200 korona ösztöndíjat élveztek :

Fógel József VII. o. tanuló.

Kormos Gyula IV. „ „

Rákosi Ferencz II. B. „ „

Lauricz Géza II. A. „ „

Jaskovics Géza I. A. „ „

Reszegei Rudolf I. A. „ „

d) **Rudolf-féle** alapból 200 korona ösztöndíjat élveztek :

Domokos Bálint VI. o. tanuló.

Fábián Lajos V. „ „

Láday Dezső II. A. „ „

e) **A Szatmári székeskáptalan** nagylelkű adományából 200 korona ösztöndíjat élvezett:

Lakatos Mihály VIII. o. tanuló.

A 12 tanuló ösztöndíjának **összege 2440 korona.**

II. Jutalmazás.

a) Jutalomdíj-alap.

1. **Dr. Kádár Ambrus** szatmári székesegyházi kanonok „Divéky jutalomdíj“ című alapítványa (200 korona) olyan jóviseletű tanuló jutalmazására, ki a természettanban vagy természettudományokban legkiválóbb előmenetelt tanusít.

A „Divéky jutalomdíj“-at ez évben

Fábján Lajos V. o. t. kapta a természettudományokban tanusított előmenetelért.

2. **„Jandrisics János emlék-alapítvány“** 300 korona. Alapították az 1878. évben érettségire tették 15 éves találkozásuk emlékére.

Ezen alapítvány évi kamatát azon tanuló ifju kapja, a ki a hazai történelemben a legalaposabb készültséget tudja felmutatni az érettségi vizsgálaton.

Az érettségi vizsgáló bizottság ez évben a 15 koronányi jutalmat Röck Aladár jelesen érett ifjunak ítélte oda.

3. **„Krausz Károly-alap“** (31 fjt 08 kr.) III. oszt. róm. kath. vallásu szegény tanulók közül a legjobbknak karácsonyi ajándékra.

Ez évben ajándékot kapott: Scheffler János III. oszt. tanuló.

4. **„ Szatmári királyi katolikus főgymnasium tanári karának milleneumi alapítványa“** (1000 korona.)

Ezen összegnek évi kamatai a kereszténységnek a magyar nemzetre gyakorolt felemelő hatását tárgyaló évenként kitűzendő pályakérdés díjául adatk ki gymnasiumunkban olyan katolikus vallásu tanulóknak, ki legalább az utolsó három évet iskolánkban töltötte.

A díjat Szálka Ernő jelesen érett ifju nyerte meg; Lakatos Mihály jelesen érett ifju dolgozatáért dicsérettel jutalmaztatott.

5. **„Beniczky István jutalomdíj-alap.“**

Alapító levél.

Nagyméltóságú gróf Almásy Kálmánné, csillagkeresztes és palotahölgy, valamint Beniczky Géza, cs. és kir. kamarás, a Szent Gergely-rend lovagja, és családjaik tagjai azon örömük emlékére, hogy Beniczky István a szatmári kir. kath. főgymnasiumban 1900. június 16.-án az érettségi vizsgálatot jeles eredménnyel tette le, ezen iskolánál jutalom-díj-alapítványt létesitenek s az alapítvány alapító levelének megszerkesztésével engem, alulírottat biztak meg. E megbizásból kifolyólag állítom ki jelen alapító levelet,

1. Az alapítvány czime „Beniczky István jutalomdíj-alap.“

2. Az alapítvány tőkéje 400 (azaz négyszáz) korona; ezen összeghez járultak :

Özvegy gróf Almásy Kálmánné Kétegyházán	150 kor. — fill.
gróf Cziráky Jánosné Budapesten	20 „ — „
ifj. Beniczky Ferenczné Londonban	24 „ 5 „
Beniczky M. M. Domonyban	10 „ — „
Beniczky Minka Velenczében	20 „ 95 „
N. N. Bécsben	6 „ — „
gróf Almásy Dénes Gyulán	20 „ — „
dr. gróf Almásy Imre Szenttamáson	20 „ — „
Beniczky Ádám Zsámbokon	20 „ — „
ifj. Beniczky Ferencz Londonban	24 „ — „
Beniczky Géza Homokon	50 „ — „
Böhm Miklós Kétegyházán	5 „ — „
Beniczky István Klagenfurtban	10 „ — „
dr. Ratkovszki Samu Munkácson	20 „ — „

3. Az alapítvány örök időre a szatmári kir. kath. főgymnásium tulajdonát képezi.

4. A tőke kamatai évenként két egyenlő részre osztandók s az évzáró ünnepség alkalmából egyik rész oly tanulónak adandó, ki a latin nyelvben tűnik ki jeles ismereteivel, a másik rész pedig olyannak, ki a mennyiségtanban tanusit kiválóbb igyekezetet és előmenetelt.

5. A jutalmat a szatmári kir. kath. főgymnásium tanárkara ítéli oda a jutalomra legérdemesebbnek.

6. Az alaptőke a szatmári kir. kath. főgymnásium igazgatójának kezébe teendő le, az igazgatók által kezelendő s kamatai mindenkor a 4. pontban megszabott célra fordítandók.

Az alaptőkét adományozók nevében és megbízásából jelen alapító levelet a mai napon kiállítottam s az alaptőkét a szatmári kir. kath. főgymnásium igazgatójának kezébe letettem.

Kelt Szatmáron, 1901. június 16-án.

Dr. Ratkovszki Samu,

hitoktató a munkácsi áll. főgymnásiumban.

b) Esetleges jutalmak.

1. *Meszlényi Gyula megyés püspök* ur ö méltósága 4 drb. 10—10 márkás aranyat ajándékozott azon kijelentéssel, hogy ezen összeget a tanár-kar belátása szerint fordítsa jutalmazásra.

Ezen összegből 1 — 1 arany jutalmat kaptak:

Domokos Bálint VI. o. tanuló a magyar nyelvben

Scheffler János III. A. o. tanuló a latin nyelvben

Toronszki Endre VII. o. tanuló a mennyiségtanban

Höllich Kálmán III. A. o. t. a földrajzban tanusított kiváló szorgalomért.

2. Dr. **Kádár Ambrus** kanonok ur 2 drb. cs. és kir. vert aranyat ajándékozott a vallásban jeles előmenetelt tett jó viseletű két tanuló jutalmazására.

Jutalmaztattak :

Lakatos Mihály VIII o. tanuló.

Betuker Tivadar IV. o. tanuló.

3. **A helybeli népbank** adományából, mely ezen értesítőben a „Pénzbeli segélyezés“ czim 3. pontjában van felemlítve, 10—10 koronát kaptak:

Jakab Sándor I. B. o. tanuló.

Majer Antal I. A. o. „

Mátyás Lajos II. B. o. „

Lindenfeld József IV. o. „

4 **Egy jeles tornász megjutalmazására** a helybeli torna egyesület egy 10 koronás aranyat adott; e jutalmat

Fógel József VII. o. tanuló kapta.

5. **Lővy Miksa** 8 drb. diszkötésű könyvet ajándékozott jeles előmenetelű tanulóknak jutalmazására.

6. **A Reiser János** féle könyvkereskedés 7 drb. diszkötésű könyvet ajándékozott jeles előmenetelű tanulóknak jutalmazására.

III. Pénzbeli segélyezés.

1. **A szatmáregyházmegyei alapítványi pénztárból.** — a Frinth féle alabítvány, b. Fischer István szatmári püspök, utóbb egri érsek és Kállay György egri kanonok, — szegény tanulóknak segélyezésére tett alapítványaik kamataiból a mélt. megyés püspök ur adományozása és kijelölésével a jelen iskolai évben 22 tanuló nyert évi segélyül 1040 koronát.

2 **Beniczky Géza** cs. és kir. kamarás, a pápai sz. Gergely-rend lovagja, egy ifju segélyezésére 100 koronát adott kegyesen.

3. **Hehelein Károly** kanonok ur egy tanuló ellátására 200 kort. adott kegyesen.

4 **A helybeli Népbank** négy szegénysorsu tanuló segélyezésére 40 koronát ajándékozott.

5. **Demjén Sándor** postafőnök egy első osztályu szegénysorsu tanuló segélyezésére 5 koronát adományozott; az összeget Faulhabel Béla I. B. oszt. tanuló kapta.

A pénzbeli segély összege **1385** korona.

IV. Évi ellátás.

a) *A Püspöki papnevelőben* teljes ellátást élvezett 21 növendékünk ; egy-egy ifju ellátását évi 500 kor. számítva az évi ellátásra fordított összeg **10.500** kor.

b) *A Hám János szatmári püspök* által alapított s a Jézustársaságok gondos vezetése alatt álló püspöki konviktusban alapítványi helyeken 32 gymn. tanuló részesül teljes ellátásban.

Egy tanuló évi ellátását 400 kor. számítva, a 32 tanuló évi ellátására fordított összeg **12800** kor. Ugyanazon konviktusban 19 tanuló a jelen iskolai évben is ebédet kapott, melynél 1 tanuló után 100 korona számítva, a pénzérték **1900** kor.

c) *A néhai Irsik Ferencz* pápai praelátus szatmári apát kanonok által alapított internátusban 17 gymn. tanuló részesült a jelen tanévben teljes ellátásban ; egy tanuló évi ellátását 240 kor. számítva **4080** kor.

d) *A helybeli apáczá-kolostorban* 12 gymn. tanuló láttatott el a jelen isk. évben ebéd és vacsorával; egy tanuló után 240 kor. számítva, a 12 tanuló évi ellátása **2880** kor. Ezen tanulók közül háromnak ellátási költségeit Meszlényi Gyula megyés püspök ur ő méltósága viselte.

e) *A gymn. tápintézetben* 5 tanuló teljesen, 13 kedvezményes árért volt ellátva ; ez egész ellátást nyert egy-egy tanuló után 300 kor., a 13 tanulónak nyújtott kedvezményt 2611 kor. számítva az egész segélyt tesz **4111** kor.

A teljes és részben való ellátás összes pénzértéke	36.271 kor.
Az ösztöndíjak összege	2.440 kor.
A pénzbeli segély	1.385 kor.
Összes segélyezés	40.096 kor.

V. Utazási alap.

Alapító levél.

A szatmári kir. kath. főgymn. tanárkara a millenáris évben elhatározta, hogy „Utazási alap“ czimen a közönség körében tőkét gyűjt azon czélból, hogy kirándulások alkalmával a szegényebb tanulók részére is lehetővé tegye a részvételt. A gyűjtésnek az lett az eredménye, hogy 1900 évi július 23-áig 1122 korona és 59 fillér gyűlt be adományokból és a tőke föl nem használt kamataiból. A begyűlt összegből a szatmári kir. kath. főgymnásium tanárkara ezennel alapítványt létesít.

103.

1. Az alapítvány czime : „A szatmári kir. kath. főgymnasium utazási alapja.“

2. Az alapítvány összege egyelőre 1000 korona azaz Egyezer korona.

3. Nem lévén kizárva, hogy az alapító levél kiállítása után is akadnak még jóltevő adakozók, az alapítók kikötik, hogy az 1000 korona növelhető s minden ujabban e célra befolyó adomány az alap növelésére fordítandó.

4. A tőke ugy eddig hozott, mint ezután hozandó kamatai a szatmári kir. kath. főgymnasium tanulói részére rendezendő kirándulások vagy országos és kerületi torna-versenyek alkalmával arra fordítandók, hogy a kirándulásokban és tornaversenyekben való részvétel a szatmári kir. kath. főgymnasium szegénysorsu s jó viseletű tanulóira is lehetővé tétessék.

5. Hogy kik kapjanak segílyt, azt mindenkor a szatmári kir kath. főgymnasium tanárkara szabja meg.

6. Az alap tőke a „Szatmárvármegyei takarékpénztár részvénytársaság“ pénztárába helyezendő gyümölcsöztetés céljából; ezen pénzüintézet netaláni megszünése esetén vagy ha nem látszanék teljes biztosítékot nyujtónak a tanárkar intézkedik arról, hogy a pénz, mely más intézetben legyen gyümölcsözésre elhelyezve.

7. A betét könyvecskét a szatmári kir. kath. főgymnasium igazgatója örzi a gymnasium. tüzmentes szekrényében elszámolás és vagyoni felelősség kötelezettsége mellett.

8 Az alapító levél kiállításával és aláírásával a tanárkar 1900. évi október hó 29-én tartott rendkívüli tanácskozásában Ratkovszki Pál igazgatót és dr. Fodor Gyulát bizta meg.

A 8. pontban említett felhatalmazás alapján ezen alapító levelet kiállítottuk s aláírásunkkal s a gymnasium pecsétjével megerősítettük.

Kelt Szatmáron 1900. évi november 27-én.

Ratkvszki Pál.

kir. kath. főgymn. igazgató.

Dr. Fodor Gyula

A tőke ez idei kamatából az országos tornaversenyen megjelent tanulók közül négynek teljes költségeit fedeztük, a többinek pedig némi kedvezményeket nyujtottunk.

IX.

Tudnivalók.

A) Az iskolába lépés föltételei.

1. A gymnas. **első osztályába** felvétetni óhajtó tanuló és az intézet **magasabb osztályaiba más intézetből** jelentkező tanuló tartozik felmutatni

- a) születési bizonyítványát
- b) előző évi iskolai bizonyítványát
- c) újraajtási bizonyítványt.

2. A gymnasium **első osztályába** csak olyan tanuló vehető fel, ki a 9 élet évet betöltötte és 12.-et túl nem haladta. (A 12 évesnél idősebbek csak a tanári testület beleegyezése esetén vehetők fel).

3. A felvétel szabályszerűen az iskolai év bezárása utáni 3 napon s az illető iskolai év első napjain, szeptember 1. 2. 3.-án eszközölhető.

4. Felvételre mindenik tanuló **személyesen** és pedig a szülők valamelyike vagy ezek megbízottja kíséretében tartozik jelentkezni s előző évi bizonyítványát akkor is be kell mutatnia, ha ezen intézetnek volt növendéke.

5. Felvétel alkalmával mindenik tanulónak fizetnie kell

felvételi díj címén	8	koronát;
értesítőre és ifjúsági könyvtárra	2	„ ;
a kath. vallásuaknak énektanításért	1	„ .

Az egész évi tandíj 60 korona; ez összeget négy részben lehet fizetni; az első részletet október 10.-eig, a másodikat november 25.-eig, a harmadikat márczius 5.-eig, a negyediket április 20.-áig be kell fizetni. Aki kellő időre eleget nem tesz kötelezettségének, az iskola látogatásától eltiltatik.

7. Szegény tanulók tandíj elengedésben részesülhetnek, ha jól tanulnak s jó viseletűek. Tandíj elengedésért a gymnasium igazgatójához kell folyamodni s egy éves keletünél nem régebb szegénységi bizonyítványt kell a kérvényhez csatolni. A kérvény bélyeg mentes. Tandíj

105.

elengedést csak olyan tanuló nyerhet, ki a köteles tárgyak mindenikében **legalább jó eredményt s jó magaviseletet** tanusít.

Folyamodni minden tanévben kétszer lehet és pedig szeptember 15-ig és február 15-eig.

B) Az 1901—1902. iskolai évre vonatkozó tudni valók.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter 1894. évi 50667. sz. rendelete szerint a középiskolák valamennyi osztályába a beiratások már a tanév végén is eszközölhetők. Ehhez képest iskolánkba jun. 29-től jul. 1-ig bezárólag lehet beiratkozni és pedig június 29-én délután 3 órától 5-ig, június 30-án és jul. 1-én délelőtt 9 órától 12-ig. Feltételek:

1. A tanév végén beirt tanulók az igazgatónál hagyják iskolai bizonyítványukat s megkapják a rendes beiratkozási igazolványt.

2. A felvételi díjak e tanulóktól is azonnal beszedendők. Ha a tanév végén felvett tanulók a jövő tanév elején *szept. 4-ig bezárólag* az osztályfőnöknél személyesen nem jelentkezének, nemcsak a belépésre való jogosultságokat, hanem a befizetett felvételi díjat is elvesztik.

3. Levélben vagy írásban való jelentkezésnek helye nincs.

Az 1901 —1902. iskolai évre szeptember hóban is lehet beiratkozni. E célból az I. II. és III. osztályba lépő tanulók f. évi szept. 2-án, a IV. V. VI. osztályba lépők, szept. 3-án, a VII. VIII. osztályba lépők szept. 4-én délelőtt 9 órától 12-ig jelentkezzenek az igazgatónál.

Az iskolába fölvetetni óhajtó ifju köteles magát orvosi vizsgálatnak alávetni; e vizsgálatot az iskolaorvos díjtalanul eszközli.

A kik pótló vagy javító vizsgálatra engedélyt nyernek, azok közül volt I. II. III. osztálybelieknek aug 30-án, a volt IV. V. VI. VII. osztálybelieknek aug. 31-én, mindkét napon délelőtt 9 órakor kell az igazgatóságnál vizsgálatra jelentkezniük.

A kir. kath. főgymn. igazgatósága.

X.

Gymnásiumi tápintézet.

BEVÉTELEK.

	kor. fill.
1. Pénztári maradvány az 1899 — 1900. évről	364.41
2. Kihelyezett tőkék kamatja	916.66
3. Földteherment. 100 ftos kötvény 2 szelvényért	8.—
4. Irinyi Tamás alapít. után osztalék 1900-ra	14.—
5. Enyedi Alajos „ „ „ „	7.—
6. Dunai János „ „ „ „	7.—
7. Gőzmalmi 1½ részv. oszt. 1900-ra	24.—
8. Négy tanuló múlt évi hátralékos díja	514.—
9. 17 tanulótól az ellátásért	3267.25
10. Az 1901. évben éretts. vizsg. tett ifjak adom.	76.42

ADOMÁNYOK.

11. Méhes Mihály gk. lelkész adománya	10.—
12. Szatmár város pénztára 1000 kor. 1901. évi kamataul és adományul	120.—
13. Szatmári Takarékpénztári egyesület	45.—
14. Helybeli Népbank részvénytársaság	50.—
15. Helybeli Termény és Hitelbank részv. társ.	40.—
6. Szatmárvármegyei Takarékpénztár részv. társ.	30.—
7. Kereskedelmi és iparbank	30.—
8. Helybeli Gazdasági és Iparbank részv. társ.	10.—
	5533.74

107.

KIADÁS.

	kor. fill.
1. 21 növendék teljes, 1-nek részben való ellátásáért	4003.—
2. Háztartási egyéb költség	682.21
3. Amortizáció	<u>484.12</u>
	5169.33

Vagyoni állapot az 1900—1901. év végén.

1. Pénztári készlet	364.41
2. Tőkésített pénz	17400.—
3. Aláírásilag biztosított alapítványok	1000.—
4. Földtehermentesítési kötvény	200.—
5. Gőzmalmi egy és fél részvény	300.—
6. „Pázmány-sajtó“ kötvény 4 drb.	400.—
7. Az intézet felszerelési leltára 10% leütéssel	615.34
8. Az intézeti házastelek értéke a teherül rajta lévő 3500 frt amortizációs kölcsön levonása után	<u>10200.—</u>
	30479.75

Ehhez járul egy bazilika-sorsjegy, a 3924. sorozat 011. sz. és egy szerb-nyeremény sorsjegy, 6766. sor 40. számu.

Fogadják a kegyes alapítók, pártolók és adományozók forró köszönetét az intézet elöljáróságának s a segélyre szorult ifjaknak.

Ratkovszki Pál,

elnök.

Radlinszky József,

alelnök

Fölkel Béla,

pénztáros.

TARTALOM.

1. Néhány utmutatás a műélvezéshez; írta Kereskedő L.	3
† Majoros Károly	35
2. Az iskola 1899.—900 életéből	36
3. A tanári személyzet	46
4. Az 1899—900. évi tanítás tárgyának kimutatása	49
5. A tanulók érdemsorozata	74
6. Statisztikai kimutatás a tanulókról	92
7. Tanszerek gyarapodása	96
8. Össztöndíjak, jutalmak és segélyezés	98
9. Tudnivalók	104
10. Gymnasiumi tápintézet	106